

LAISVĖ

BALANDIS

1972

JAUNIMO
METAI

ŠIAME NUMERYJE:

Alė Rūta

AMŽINOJI LAISVĖS GIESMĖ

Adolfas Damušis

PROFESORIUS ZENONAS IVINSKIS

Zenonas Ivinskis

VEIKSNIAI, APSPRENDĘ MANO
PASAULĖŽIŪRĄ

Anatolijus Kairys

PARTIZANO IDEALAS REALYBĖJE

Antanas Klimas

NESIBAIGIĄS GINČAS

Juozas Kojelis

TEZĖS, AKSIOMOS IR PAGUNDOS
LIETUVIŠKAME DIALOGE

V. Prižgintas

PROF. DR. ZENONO IVINSKIO
DARBŲ BIBLIOGRAFIJA

SOVIETINAMAS LIETUVOS ŽMOGUS

ŽVILGSNIAI Į ĮVYKIUS IR SPAUDĄ

NR. 54 (91)

Lietuvi Fronto Bi iuli
Vyr. Taryba
6441 So. Washtenaw Av .
Chicago, Ill. 60629

Dr. Kazys Ambrozaitis,
Chesterton, Indiana

Dr. Zigmas Brinkis, Los
Angeles, Calif.

Dr. Petras Kisielius, Cicero,
Illinois

Dr. Antanas Klimas, Ro-
chester, New York

Pilypas Narutis, Chicago, Il-
linois

Levas Prapuolenis, Chicago,
Illinois

Antanas Sabalis, Woodhaven,
New York

Leonardas Valiukas, Los
Angeles, California

Lietuvi Fronto Bi iuli
vyr. tarybai taip pat pri-
klauso LFB krašt pirmi-
ninkai ir " Laisv " redak-
torius

Europos Lietuvi Fronto Bi iuli Valdyba
Dr. Kajetonas J. eginskas (Švedija), sek-
retorius

Jurgis Barasas (Vokietija), išdininkas

Alina Grinien (Vokietija), biuletenio re-
daktor

Kun. Bronius Liubinas (Vokietija), ELI
ved jas

J. A. V. ir Kanados Lietuvi Fronto Bi iuli
Centro Valdyba

Juozas Mikonis, pirmininkas
24526 Chardon Road
Cleveland, Ohio 44143

Dr. Juozas Skrinska, vicepirmininkas

Dr. eslovas Kuras, vicepirmininkas Ka-
nadai

Vladas Palubinskas, sekretorius

Juozas Žilionis, išdininkas

Vytautas Petrulis, išdo sekretorius

Vincas Akelaitis, biuletenio redaktorius

Rankraš iai, nuotraukos ir knygos siun-
tiamos redaktoriaus adresu:

Post Office Box 34461
Los Angeles, Calif. 90034

Metin " Laisv " žurnalo prenumerata Australijoje, JAV-se
ir Kanadoje — 5.00 doleriai, visur kitur — 3.00 doleriai; atskiro
numerio kaina — 2.00 doleriai.

Užsakymus ir prenumeratos mokest si sti administracijos ad-
resu:

Mr. Aleksandras Kulnys
Post Office Box 34461
Los Angeles, Calif. 90034
U.S.A.

TURINYS

Skaitytøj žodis	2
Juozas Kojelis: Tez s, aksiomos ir pagundos lie- tuviškame dialoge	4
Zenonas Ivinskis: Veiksniai, apsprend mano pa- saul ži r	13
Adolfas Damušis: Profesorius Zenonas Ivinskis	15
Antanas Klimas: Nesibaigi s gin as: balt ir slav kalb santykiai	21
Dr. C. M.: Sovietinamas Lietuvos žmogus	33
Solidarumas su tauta	39
Laisvinimo veiksmuose	46
Lietuvi Fronto Bi iuli gretose	54
Spauda, radijas, knygos	62
“ Laisv ” vedamieji	79

“ LAISV ” — lietuvi politikos žurnalas.
Leidžia Lietuvi Fronto Bi iuliai.

“ LAISV ” (TOWARD FREEDOM), Lithuanian mag-
azine of politics, published three times a year by the
Friends of the Lithuanian Front.

Juozas Kojelis, Redaktorius/Editor
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034

Aleksas Kulnys, Administratorius/Circulation Manager
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu
ar inicialais, neb tinai reiškia ir redakcijos nuomon .

SKAITYTOJ ŽODIS

Lietuva atgims

Link jimai " Laisv ir visiems LF bi iuliams b t : išlaikyti gyv lietuvišk laisv s kov n dvasi ir stiprinti pa-stangas, kad m s tauta, eidama per išėivijos kanas ir audring ši dien pasaul, laimingai pasiekt laisv s ir ne-priklausomo gyvenimo. Remkime savo veikl prof. Šalkauskio nužym tus i-deologinius principus: lietuvyb, krikš-ionyb ir demokratij. M s pasaulyje tiek daug bedieviškos nihilistin s dvasios; turime bud ti, turime kovoti, tu-rime nepailsti. O svarbiausia, turime neprarasti gyvo tik jimo Visagaliu, jog jo globoje atgims Lietuva ir atsinau-jins visas pasaulis.

Labai li dna, netekus bi iulio prof Zenono Ivinskio. J myl jau, kaip sa-vo brol. Viešpats suteiks jam amži-n laim, kurios jis troško ir kurios jis nusipelno. Saugokime ir branginki-me likusius LF kovos veteranus, pra-šydami Dievulio duoti jiems j g, svei-katos ir ilgiausi met .

Dr. Vytautas A. Dambra
Buenos Aires, Argentina

" Laisv " laukiam

" Laisv " visada laukiu ir sulauk s skubu versti lap po lapo, nes j kiek-viename yra vis kas nors doma, šir-džiai mielo . . .

Kun. Bronius Liubinas
Kaiserslautern, Vokietija

Sveikinimai iš Australijos

Sveikinu " Laisv " iš tolimos Aus-tralijos, o redakcijai ir administracijai linkiu darbing 1972 met . Žurnalas m s padang je labai laukiamas.

Aug. Kubilius
Edwardstown, Australija

\$11.80 skirta 1972 met prenumera-tai apmok ti. Sveikinu redaktori, bu-vus gimnazijos Kražiuose draug . Žur-nalui linkiu geriausios s km s.

Iz. Geštartas
Brunswick, Australija

" Laisv " reikia išlaikyti

Aš žinau, kad " Laisv " turi daug sunkum ir reik t ieškoti daugiau skaitytoj, bet žurnalo leidimo nereik t sustabdyti, nes jis yra tikrai domus ir reikalingas m s išsklaidytai tautai.

J. Valaitis
Hamburg, Vokietija

Žurnalas domus

Šiandien gavome " Laisv " 1971 m. gruodžio m n. numer . Labai d koju. Žur-nalas domus ir lengvai skaitomas. B - iau d kingas, jeigu J s ir ateityje j siuntintum te II Pasaulio Lietuvi Jau-nimo Kongreso b stinei.

Romas Sakadolskis
11 PLJK Kom. Pirmininkas

Sukilim dar bus

" Laisv " 1971 m. gruodžio m n. nu-meris turingas. Straipsniai nagrin ja rimtas problemas, paryškina Lietuvos praeities vykius, puosel ja id jas ateit-ies kovai. Akis kritiškai užkliuvo už vieno dr. P. Kisieliaus straipsnyje tei-gimo: "1941 met lietuvi tautos su-kilimas Lietuvos sukilim istorijoje yra pats paskutinis sukilimas, ir vis prieš t pat okupant — rus". Juk negali-ma tvirtinti, kad tai paskutinis sukili-mas prieš rus . Tegu tik kiniškoji meš-ka t rus pajudina, pamatysime, kiek daug Europos taut su okupantu prad s suvedin ti s skaitas.

Balys Brazdžionis
Chicago, Illinois

Fatališka klaida

Noriu atkreipti skaitytoj d mes tai, kad St. Lozoraitis, jr., savo straips-nyje "1941 met sukilimas (" Laisv " nr. 52-89) daro stambi klaid, teigda-mas, jog "Lietuva atsisak sudaryti s - jung su galinga naci Vokietija ir pulti Lenkij ".

Laikau reikalinga patikslinti, jog to-kios s jungos Vokietija Lietuvai nesi - l, nei karui jau Lenkija art jant, nei jam faktiškai jau prasid jus. Karo išva-kar se per Vokietijos pasiuntin Lietu-

vai dr. Zechlin Kaune, o karui jau prasid jus, ir per mane Berlyne iš vokie i pus s buvo padarytas draugiškas diplomatinis patarimas nepraleisti progos atsiimti Vilni ir Vilniaus krašt , kad tos srities neužgrob rus raudonoji armija.

Mano giliu sitikinimu, susilaikydami 1939 m. nuo žygio Vilni , mes padar me fatališk klaid , nes jau rugs jo m n. pirmoje pus je buvo išaišk j , kad Lenkija, 19 met neteis tai išlaikiusi okupuot Vilni ir Vilniaus krašt , nepaj gia apsiginti nuo išorinio pavojaus.

Tas ano meto m s vyriausyb s neapsiži r jimas savo karin se ir politin se pasekm se užtrauk Lietuvai rus gulas, o 1940 m. ir valstybin s nepriklausomyb s praradim .

Kazys Škirpa
Washington, D. C.

Kryptis gera

Žurnale daug originali straipsni , vairi autori , nauj min i . Vienu žodžiu, skerspi vis domus ir vairus. Šia kryptim vairuok " Laisv " ir toliau.

Dr. Antanas Razma
Joliet, Ill.

Rezistencin linija

LAISV 1971 gruodžio nr. rodo sustipr jus žurnalo vientis linij , kuri gal tum pavadinti rezistencine — nukrypim pad ties vaizdavim Lietuvoje, Lietuvos praeities pasipriešinimo žmones ir kovos galimybes laisvajame pasauly.

"Darbininkas"
1972.1.28

Neatitr kta nuo realyb s

Žurnalo naujo numerio (Laisv " nr. 53190 — red.) visa medžiaga sukaup ta ir pateikta neatkištinai. Problemos keliamos ir svarstomos labai konkre iai, neatitr kus nuo realyb s, taciau neišleidžiant iš aki ir gilaus id - jinio pagrindo. Visa tai teikia žurnalui tvirt stabilum jo ginamose pozicijoje, neatsisakant taciau respekto bei d - mesio ir kit nuomon ms, jeigu tik jos

n ra akivaizdi priešgina lietuvi tautos didžiajam laisv s siekimui.

"Draugas", kult rinis priedas
1972.1.15

Numerio šedevrukas

Vienas domiausi šio numerio (" Laisv " nr. 53/90 — red.) straipsni yra Vytauto Vaitiek no "Raudonoji Kinija naujame vaidmenyje" .. . V lgi labai domiai " Laisv " 51-mame numery paskelbt Antano Maceinos str. "Nuo ko mes b gom?" atsiliepia Antanas Musteikis . . . Pats didžiausias (mano skoniui) aptariamo " Laisv " numerio šedevrukas yra S. Giedrio (tik kam gi slapyvardis?) rašin lis "Paleckiui išlaisvinta, Chruš iovui aneksuota"... Dar trumpai prie ger skaititini gr žtant, tai Petro Kisieliaus "1941 met sukilimo prasm s ieškojimas dabartyje" yra vienas iš toki .

Alfonsas Nakas
"Naujienos", 1972.11.10

Reikšmingi vykiai

Vis d lto 1971 metais buvo du vykiai, kurie gali tur ti apiuopiamas reikšm s politiniam išeivijos apsisprendimui ateinant dešimtmet . Kinijos pri imas JT tarp . . . Antras reikšmingas vykis, tai prof. A. Maceinos paskelbtas rašinys, parodantis, nuo ko daugumas lietuvi b go 1944 metais.

Vytautas P. Zubas
"Nepriklausoma Lietuva", 1972.11.2.

B gome nuo hibrid

"Nuo ko mes b gome" straipsnyje prof. dr. A. Maceina nuog stauja, kad komunizmas pradeda m s s mon j dilti, užleisdamas viet rusiškojo imperializmo negandai ir klausia, ar mes ia nedarome didžiul s klaidos.

Jeigu taip iš tikr j yra, tai man džiugu, nes m siškiai buvo prat linkniuoti "komunistus" ir "bolševikus", o ne rusus imperialistus — m s krašto okupantus. Tiesiog steb tinas naivumas. "Pradr sk sovietinio žmogaus od ir atrasi rus", labai teisingai pastebi A. Musteikis straipsnyje "B gome nuo (Nukelta 32 psl.)

TEZ S, AKSIOMOS IR PAGUNDOS LIETUVIŠKAME DIALOGE

JUOZAS KOJELIS

Ne tik dainos, muzika, r b stilius ir šukuosena išgyvena tam tikrus populiarumo ir nuosmukio bangavimus, bet taip pat posakiai, fraz s ir atskiri žodžiai. Dar taip neseniai visomis kalbomis (gal išskyrus rusiškai) visais linksniais ir skai iais buvo kaitomas žodis d i a l o g a s . Jis rašalu tek jo nuo žurnalist ir grafoman plunksn , plauk nuo l p visuomeninink , politik , -vairi hipokrit ir šiaip visokio plauko oratori . Net Bažny ia pan do leistis gyvesn dialog su bedieviais ir komunistais.

Šiuo metu populiarumo biržoje dialogo akcijos gerokai krit , ta iau žmogišk j ir specialiai lietuvišk j r pes i problemikoje be lietuviško dialogo išsiversti ne manoma.

Dialogas esmiškai yra kolektyvin tiesos ieškojimo priemon . Jis gali tur ti vairi variantu ir vairiems tikslams tarnauti. Lietuviškas dialogas spaudoje, visuomeniniame, politiniame, o taip pat ir kult riniame gyvenime irgi reiškiasi vairiausiai pavidalais. Pabandykime, panaudodami konkre ius pavyzdžius, su vienu kitu iš t pavidal susipažinti.

Dialog pavidalai

Neprigirdin i žmoni dialog gali pavaizduoti toks vaizdelis iš

lietuviško kaimo gyvenimo. Anks t sekmadienio ryt kininkas, pasi m s mešker , eina pažuvauti netolim ežer l . Kitoje bulvi lauko pus je ežia su kibiru rankeje pamelžusi karv namo gr ž ta kaimyn . Ji sustoja ir š kteli kininkui:

— Ei, Pranciškau, ar meškerioti eini?

— Ne, meškerioti.

— O jergut liau, o aš maniau, kad meškerioti.

Ir kaimynai išsiskiria. Taip ne kart ir mes, kalb dami su kitais, išsiskiriame, suprat tik patys savo žodžius.

Neprigirdin i žmoni dialogas (jei klausos nusilpimas tikras) paprastai n ra perdaug kenksmingas, nes jis n ra piktas. Balsiau ir iš ar iau kalb dami, pasikalb jimo dalyviai susipratimo pasiekti gali. Lietuviškam susipratimui žymiai daugiau žalos padaro toks dialogas, kuriam pavaizduoti pavyzd yra tek matyti prieš por met Los Angeles Šv. Kazimiero parapijos bažny ioje.

Sekmadien pamald metu vis kraštutin suol buvo už mus miela ir vaiku iais palaiminta losangelie i šeimyn l . Jau niesiems dalyviams pamaldos kiek pabodo, ir koki 3 met mergyt pan do užvesti dialog su gal kokiais metais vyresniu broliuku.

Ji apsikabino kakl ir minut ar dvi kažk šnibžd jo broliukui aus . Sunku pasakyti, ar jis k suprato, bet už keli minu i jis panoro prad t dialog su sesute t sti. Jis pamojo pirš iuku, ir sesyt pri jo burnos smalsiai pasuko galvyt . Broliukas nieko nebesak , o tik mažajai dialogo partneri prispiov aus .

Sunku buvo susilaukyti pusbal-siu nesusijuokus, kad ir pamald metu, ta iau visai n ra juokinga, kai kalba suaug žmon s rimtais klausimais, ir vienas pasikalb jimo dalyvis operuoja faktais ir argumentais, o antrasis jam atsako melu, pl dimusi ir niekinimu. Ypatingai pastaruoju metu melas vis dažniau kvie iamas talkon lietuviško gyvenimo problemoms spr sti. Melaging argument taikiniu pirmoje vietoje pasirinkta Lietuvi Bendruomen .

Didmies i valkatynuose irgi vyksta nuolatiniai dialogai. Jiems charakteringa tai, kad pasikalb jim dalyviai paprastai daro virtines teigim , visai neparemt ar menkai paremt argumetais.

Karingumu pasižymi savo absoliu ios tiesos apkasuose sitvirtinusi žmoni dialogai, kuriuose partneriai siekia vienas antr visai nutildyti, priversti kapituluoti ar parsigabenti savuosius apkasus.

Kongresuose, konferencijose, viešuose ir slaptuose pasitarimuose bei simpoziumuose, laikraš-i polemikoje nesunkiai atpažinsime vis min t dialog r-šis. Jie nenaudingi, nereikalingi, nei lietuvišk susipratim , nei

lietuvišk j g konsolidavim kovai už did j tiksl — Lietuvos laisv — neveda. Ta iau yra dialog , be kuri negalima išsivers-ti, jei norime apreikšti tautin gyvyb ir prasminti lietuvišk misij . Tai lietuviško proto, minties ir s žin s santalka, kurion lietuviško r pes io vedami susi-buria du-trys, parafrazuojant Šventraš-t , ar daugiau, atvirais veidais ir atviromis širdimis. ieškodami atsakym gyvybinius ir likiminiai reikšmingus tautos klausimus.

Kas tie gyvybiniai ir likiminiai lietuviu tautos klausimai? Ne tik Lietuviu chartoje, bet m s širdyse, protuose ir s žin se rašyta, kad aukš iausia ir pirmin lietuviškos veiklos prasm yra Lietuvos žmoni laisv . Ši tautin s - mon ilgai prasit susiame už savo krašto rib gyvenimo kelyje ima palengv l bl sti. Palyginkime kai kuri m s veik j pasisakymus, padarytus prieš 15 - 25 met , su dabartiniais j nusistatymais, ir nesunkiai pasteb sime didžiulius pasikeitimus ne tik priemoni , bet ir tiksl sampratoje. Ta iau pra jusiais metais užsienio lietuvi aktyvus atsigr žimas prieš 30 met vykus lietuvi tautos sukilim t bl stan-i s mon iš naujo m gaivinti. Prieš 30 met tauta išreišk savo vali . Tautos valia, jei ji yra pasiekusi tam tikr s moningumo laipsn , tegali b ti viena: mes norime b ti laisvi. Kitokio sprendimo pasaulio istorijoje n viena kult riškai bent šiek tiek pažengusi tauta n ra padariusi. Kas kitaip rodin ja, klastoja tautos vali .

Egzilo rol laisv s kovoje

Buvo laikas, kai lietuviškoji išeivija, ypa pab geli stovyklose Europoje, savo paskirt kovoje už krašto laisv buvo gal kiek pervertinusi. Ta iau turint galvoje ano meto nuotaikas ir viltis, atremtas pasitik jim pasaulio politik vairuojan i vyr Vakaruose s žiningumu, garbingumu ir gera valia, gal tas pervertinimas ir n ra tokia didel ir smerktina klaida. Atrodo, kad ta klaida neatneš nei tautai, nei išeivijai didesn s konkre ios politin s žalos, kurios pasekm s b t jau imos ir šandien. Reik t abejoti, kad tautos okupacijoje ir išeivijoje pad tis šandien b t kitokia, jei anomis dienomis lietuviiai pab g li stovyklose ir emigrantai, sik r sve timuose kraštuose, b t suprat , jog išeivijos talka savajam kraštui atgauti laisv savo rezultatuose yra dalin ir ribota.

Ta iau daug sunkiau suprasti ir pateisinti tuos, kurie vakardienos klaiding aksiom šiandien bando pakeisti nauja. O ta naujoji aksioma, pirmoje vietoje siekiama piršti naujajai lietuvi užsienyje generacijai, o dažnai stumiamą tos naujosios generacijos — „jaunimo“ — vardu, galima b t formuluoti taip: istorijoje n ra patvirtinto fakto, kad, emigracija savo t vynei kada nors b t iškovojusti laisv .

Ta iau ne pati aksioma jos propaguotojams svarbu. Daug svarbiau išvados, apsprendžian ios jos praktišk vert ir panaudojim . O peršamos išvados skamba taip: egzilui kovoto už savo krašto laisv n ra prasminga, o dažniau

donkichotiškai nerimsta. Tas išvadas pritaikant lietuviškame gyv nime, si loma kov už Lietuvos valstybin nepriklausomyb pamiršti ir pasitenkinti kult riniiais ryšiais su kraštu.

Anas aksiomos tormulavimas, kad egzilas savo kraštui laisv s iškovoti negali, yra klaidinantis ta prasme, kad iš vis vienas atskiras veiksnys taut laisv s klausimo neišsprendžia. Pagrindinis elementas tautai tapti laisva yra pa ios tautos valia. Ta iau tai valiai tapti k nu talk paprastai ateina daugelis kit veiksniai , tegu ir pagalbin se rol se. Tos gi pagalbinės rol s ne kart gali b ti labai lemtingos. Kaip klasiš k pavyzd but galima nurodyti Masaryko asmeniškos bi iu lyst s su Amerikos prezidentu Wilsonu reikšm nepriklausomos ekoslovakijos suk rimui po Pirmojo pasaulinio karo. Pasklaid pasaulio istorijos puslapius, toki pavyzdži surastume ir daugiau.

Kontaktai su tauta

Kult rini ryši su tauta b tinybei rodyti šalia min to negatyvaus argumento — „egzilas savo t vynei laisv s iškovoti negali“ — vis dažniau taip pat pateikiamas suabsoliuontintas pozityvus argumentas, kur b t galima taip formuluoti: be asmenišk intymi kontakt su kraštu lietuviyb užsienyje pasmerкта greitai mir iai, nes jaun sias generacijas nesulaikomai nusineš nutaut jimo bangos.

Kad šiame teigime daug tiesos, abejoti netenka. Kaip aksiomos taciau jo priimti begalima, nes tada pagrindinis išeivijos r pestis ir b t t kontakt su kraštu pa-

laikymas, neži rint, kas tuos ryšius kontroliuot ir kam jie politiškai tarnaut .

Tai taigiai tezei patikrinti tekst pasižvalgyti, kas dedasi kitose Amerikos, Kanados ir kit krašt tautin se mažumose. Ir jau neinant gilias to klausimo studijas, nesunkiai galima pasteb ti, kad egzilo tautin s gyvyb s išlaikymui, už kontaktus su tauta daugiau reikšm s turi jaunosios kartos jungimas kov už savo senosios t vyn s laisv . Juk, pav., vokiečiai, pranc zai, skandinavai ir kiti imigrantai iš Vakar Europos labai greitai nutausta, nors j kontaktai su aukštos kult ros t - vyn mis yra laisvi ir priešo nekontroliuojami. Buvusi laisv s kov poveikyje tautin identitet išlaik airiai, tautiškai labai gyvi aktyv s kovotojai ukrainiečiai, o ir baltie iai dar gan gerai laikosi, nes laisv s kova nemirusi. Besižvalgydami pavyzdži savajame lauke, nesunkiai pasteb sime, kad išsilie s s j dis už Sim Kudirk jaunimo lietuvyb s sustiprinimui buvo daug reikšmingesnis, negu visos organizuotos ar priva ios kelion s Lietuv .

Pagaliau ir žyd pavyzdys. Kažkaip visuotinai yra sitvirtinusi paži ra, kad žydus nuo asimiliacijos 2000 met apsaugojo žyd religija. Bet ir ia tenka suabejoti. Atrodo, kad taip ilgai pasaulyje išsklaidyt žyd taut išlaik pirmoje vietoje ne pasyvusis veiksnys — religija, bet aktyvusis — Jeruzal s atstatymo viltis ir pastangos.

Jau psalmistas visai nedvejo tinai apie tai kalba:

“Jei aš tave užmirš iau, o Jeruzale, tegu nudži sta mano dešin . Tegu mano liežuvis prilimpa prie mano gomurio, jei aš tavs neprisimin iau, jei aš tav s neiškei iau virš savo aukš iausi džiaugsm ” (psalm 137: 5-6).

Žyd autoriteto liudijimas

Žymus žydu autorius Ahraham Josima Heschel, filosofas, teologas, etikos ir mistikos profesorius žyd teologijos seminarijoje, judaizmo klausimais yra paraš s per dvidešimt veikal ir yra laikomas pasauliniu tuo klausimu autoritetu. Viename iš savo pagrindini veikal — ISRAEL: An Echo of Eternity (išleist Farrar, Straus and Giroux leidyklos New Yorke) — jis pla iau nagrin ja Jeruzal s ir pasaulyje išsklaidyt žyd s veikos klausimus ir su jo pareikšt min i citatomis norima ia skaitytojus kiek pla iau supažindinti.

“Dar to niekad n ra buv ”, rašo jis, “kad paniekinti, persekiojami ir visuose žem s kampuose išbarstyti žmon s tur jo dr sos svajoti atgauti savitum laisvoje Šventojoje Žem je.

Beveik 2000 met kasdien daugel kart džiaugsme ir li desyje mes meld m s už tave, Jeruzale, ir m s maldos niekad neišl so. . .

Apipl št i ir išblaškyti, pažeminti ir persekiojami, mes žinojome, kad nesame visam laikui išsiskyr . Agonijos lizde išsiper jo viltis.

Tos žem s meil buvo imperatyvas, bet ne instinktas ar sentimentas” (43 - 44 p. p.).

Žyd nusistatym Palestinos okupacijos klausimu Heschel nusako taip:

“Žem iš žyd buvo atimta prievarta, ir mes niekad nebuvome prarad vilties j atgauti.

Per šimtme ius mes sak me NE visiems Palestinos užkariautojams. NE mes aiškiai kasdien sak me prieš Diev ir prieš žmones. Mes priešinom s j okupacijai, mes atmet me j pretenzijas, mes gilinome savo prisirišim , žinodami, kad užkariautoj okupacija buvo tik laikinas nuotykis, o m s prisirišimas prie to krašto buvo amžinas saitas.

Žydai niekad nenustoj g yn savo teisi ir pretenzij Izraelio nuosavyb . Nuolatinis, nepertraukiamas užsispyrimas, intymus žyd s žiningumo veiksnys, yra žyd istorijos šerdis ir žyd tik jimo esminis elementas” (55 p.).

“Per vis žinom istorij žmons jud jo iš vieno krašto kit , savanoriškai ar iš prievartos. Rad nauj žem , jie užmiršdavo savo namus. Gi žydai, priversti palikti savo sen j krašt , Šventosios Žem s niekad neapleido, niekad jos neatsisak . Jie visad gyveno dialoge su Švent ja Žeme.

Egzilas iš savo krašto buvo suprastas kaip pertrauka, kaip preliudas gr žim , bet niekad kaip palikimas ar nusiangažavimas. Vilties saitai rišo mus prie žem s. Atsakyti t ryši b t reišsk paneigti savo identiškum . Nuolatos m s širdys sukosi Sion ir Jeruzal , kaip magneto adat l poli kaip saul s laikrodžio rodykl saul ” (58 - 59 p. p.).

“Sunaikinus Jeruzal , miestais netapo tolimos praėties miglotais prisiminimais; jis paliko gyvas kaip žmoni širdži ir prot - kv p jas.

Jeruzal tapo centrin viltis, vis vil i simbolis” (61 p.).

Viltis ir kovos dvasia atstatyti laisv ir nepriklausom žyd valstyb veik du t kstan ius met buvo perduodama iš kartos kart visame pasaulyje išblaškytiems žydams. Ir tod l, kaip liudija šitas žyd autorius, per du t kstan ius met “už mus Jeruzal ir sunaikinus j tautin šventov , (žydai) neatsisak kovos už nepriklausomyb ” (69 p.).

Jeruzal s atstatymo id ja tapo žyd tautos “egzistencinis užsiangažavimas” Veik per 2000 met žyd tauta tam užsiangažavimui išliko ištikima, kol po pastarojo pasaulinio karo atstatymo viltis tapo k nyta. Per t laik žyd tautos vadai sugeb jo Jeruzal s atstatymo ir jon gr žimo id j integruoti kasdienin žyd šeimos gyvenim . Jeruzal buvo prisimenama krikštyn , vedyb ir laidotuvi apeigose ir kit žmogui reikšming vyki progomis. Ilgus šimtme ius beveik kiekvienuose žyd namuose buvo auk d žut s, kurias, ypa “šabaso” dienom, moterys mesdavo pinigais žyd bendruomen ms Šventojoje Žem je išlaikyti. Jeruzal s ir žyd , gyvenan i visuose pasaulio kampuose, ryšys buvo be galo stiprus, tad ir Heschel savo veikale gali teigti, kad “žyd meil savo žemei yra vyksmas, galingas buvimas kartu — net gyvenant atsiskyrus, realus ryšys, dvasinis buvimas

namuose, nepavargstantis apsikabinimas, nepaliaujanti viltis ” (131 p.).

Jei daugiau ar mažiau patiksime šiais žydu autoriaus liudijimais, iš karto susvyruoja anksčiau min ta “aksioma”, kad tik fiziškais kontaktais su tauta išlaikysime išeivijos jaun j kart tautin je bendruomen je. Tam paam tikslui siekti yra ir kitu, o gal ir paveikesni b d . Tod l jaunimo organizacij vadai tur t laikas nuo laiko patikrinti veiklos programas, jas pilniau išbalsuoti tarp teoretinio lituanistinio paruošimo, ideologinio indoktrinavimo ir praktiškos veiklos Lietuvos laisv s reikalu. Sudarytinos s lygos, kad patys jaunieji asmenišku našu ir užsiangažavimu toje veikloje gal t dalyvauti. Tegu patiria laim jim džiaugsm ir pralaim jim kart l , ir tik tada jie tikrai sub r s lietuvyb je.

sipilietinusi aksioma

Pagrindin lietuviškos išeivijos mas yra susikoncentravusi Jungtin se Amerikos Valstyb se. ia aktyviausia politin veikla, ia turtingiausias kult rinis gyvenimas, ia sutelkiami pagrindiniai kapitalai politiniam ir kult riniam darbui finansuoti. Amerikos lietuviai duoda ar bent tur t duoti “ton ” visai lietuviškai išeivijai laisvajame pasaulyje.

Kad Amerikos lietuvi politinis bruzd jimas neatneša apiuo piamesni rezultat , paprastai apkaltnamas Amerikos politikos pragmatizmas ir nepalankus tarp tautin s politikos m s reikalu susiklostymas. Šitas kaltinimas

didži ja dalimi labai teisingas. Ta iau jei jis b t ir visu 100% teisingas, mes neb tume atpalaiduoti nuo pastang suorganizuoti galimai tobulesn vyriausi Amerikos lietuvi politin vadovyb , reiškian i šio krašto lietuviškos išeivijos vali . Deja, tobulesn s politin s vadovyb s suorganizavim keli pastoja tradicijos keliu sitvirtinusi “aksioma”, kad visos teis s ir pareigos kalb ti ir veikti Amerikos lietuvi vardu priklausan ios Amerikos Lietuvi Tarybai. Iš šios klaidingos aksiomos vedamos logiškai klaidingos išvados, turin ios negiam rezultat Lietuvos laisv s kovai. T aksiom pilnai formulavo VII-me Amerikos lietuvi kongrese Detroite 1969 metais Jonas Daug la:

“Tad norint tos laisv s kovos s kmingum ir nedarum patikinti, Amerikos Lietuvi Taryba, kaip vienintel šio krašto gausios lietuvi emigracijos politin atstovyb ir vadovyb , turi ir toliau išlaikyti tuos pa ius politinius savo sudarymo ir vidujin s santvarkos principus ir niekada negali nustoti savo politinio veido bei jo žavaus ir naudingo bei kitus imponuojan io politinio spalv spektro, kurio varsamis ji švyti nuo pat savo sik rimo.

Bet kokios svetim j ar sav j pastangos pakeisti, reformuoti ar deformuoti pa i ALT-o organizacin strukt r ir jo sudarymo principus gal t b ti tik užskaityta ALT-o likvidavimo pastang aktyv , kurio didinimu pasakutiniu metu yra taip gyvai susidom j s m s mirtinas priešas — bolševikai”.

(„Septintasis Amerikos Lietuvi Kongresas Detroite 1969 m.“, 114 psl.)

Šis pareiškimas n ra atskiro žmogaus propagandin retorika, bet egzistuojan ios sistemos su visomis praktiškoms konsekvencijomis pristatymas. Iki 1971 m. lapkri io 14 vykusios metin s Amerikos Lietuvi Tarybos konferencijos ikagoje organizacin ALT-bos strukt ra švyt jo tokiu „imponuojan iu politini spalv spektru“: keturios organizacijos: Amerikos Lietuvi Romos Katalik Federacija, Amerikos Lietuvi Tautin S junga, Amerikos Lietuvi Tautin Sandara ir Lietuvi Socialist S junga vald 8 balsus (kiekviena po 2 balsus), keturios organizacijos: Lietuvos Vy iai, Šviesa - Santara, Lietuvi Kataliki Moter Draugija ir Amerikos Lietuvi Student S jung vald 1 bals (kiekviena po ketvirt balso), ir du susivienijimai: Lietuvi Rymo Katalik Susivienijimas Amerikoje ir Susivienijimas Lietuvi Amerikoje vald 2 balsus. ALT-bos skyri atstovai konferencijas nekvie iami ir jokio balso neturi.

Žmogiškoje silpnyb je kai kam ne manoma neteis t privilegij ir teisi atsakyti net kovos už Lietuvos laisv labui. Taip ir tos keturios organizacijos, save apdovanojusios bajoriškoms teis mis ir privilegijomis, Amerikos Lietuvi Taryboje kontroliuoja bals daugum ir Amerikos lietuvi vyriausios politin s vadovyb s prie joki reikšmingesni reform neprileidžia. Tiesa, 1971 met metin je konferencijoje pripažino, kad keturios organizacijos

(vy iai, šviesininkai, kat. moterys ir studentai) diskriminuojamos, parod joms „malon ” ir suteik po piln bals , ta iau savo privilegij neatsisak ir kontroliuojan ios daugumos pad t pasi laik . Beteis je pad tyje palikti ir ALT-bos skyriai. Labai domu, kad net karštieji ALT-bos organizacin s strukt ros šalininkai niekad niekur viešai specialii privilegij ALRK Federacijai, ALT S jungai, ALT Sandarai ir Liet. Socialist S jungai negina. Laikomasi taktikos geriau apie tai nekalb ti, kad visuomen s nuovoka tuo klausimu pasilikt miglose. Stengiamasi geriau kiekvien kritik tuo klausimu nutildyti kontra-kaltinimais, k. t., „ALT-bos griov jas“, „bendros kovos už Lietuvos laisv ardytojas“, mirtin m s prieš — bolševik talkininkas” ir t. t.

Pilnesniam ALT-bos organizacin s strukt ros vaizdui susidaryti taip pat reikia žinoti fakt , kad trys iš keturi privilegijuot organizacij — ALRK Federacija, ALT Sandara ir Liet. Socialist S junga — yra tik praeities organizacijos ir spindi tik praeities spalvomis.

Dirbti Lietuvos laisvinimo ir aplamai visuomenin darb darbinink eil s n ra gausios. Dirban i j asmeniškias pasiaukojimas, išplauki s iš idealistinio patriotizmo, turi b ti palydimas vis geros valios lietuvi atviru pripažinimu ir nuoširdžiu pad kos žodžiu. Pasiaukojan i darbinink yra ir Amerikos Lietuvi Taryboje. Ta iau nepateisinamas daugumos valios uzurpavimas n ra nei asmeniškias pasiaukojimas, nei

idealizmas. Užsieny t siame dau-
giau negu prieš 30 met prad t
rezistencij prieš Lietuvos pa-
verg j . Reali rezistencija tegali
remtis tik gyvaisiais lietuviais ir
gyv j lietuviu organizaciniais
junginiais. Simboliai irgi turi sa-
vo reikšme, bet tik ne veiklos
planams kurti ir ypa ne jiems
vykdyti. Kas gyv j g susitelkim
stabdo, joku b du nekuria ir ne-
stiprina realiosios kovos d l Lie-
tuvos laisv s. Kai m s t vyn s
nelaim šaukia apsijungti, laisv s
kov terminu kalbant, vienoje
vyriausioje partizan vadovyb -
je, mes ne stengiame sukurti n
padoraus NATO.

Tuo b du Amerikos lietuvi
bendruomen s misij abejuose
ekstremistiniuose sparnuose lau-
žia min t “aksiom ” k r jai ir
gyn jai. Stipriai konformistin
liberalioji kair , neatsisakydama
Lietuvos laisv s idealo, atmeta
kov už t laisv . Savas id jas,
si lomas visuomenei, išradingai
paremia tai “moksline metod ”,
tai "moralini impuls ”, tai "k -
rybingos intelektualin s mažu-
mos” vardais. Konservatyvioji
dešin normal išėivijos funkcio-
navim stabdo, gindama kreiv
aksiom “patriotizmo”, "kovos
prieš okupant ", tradicij ", "po-
litinio darbo patirties" ir kitais
netiksliai ir ne vietoje naudoja-
mais argumentais.

Didžioji išėivijos viltis, kad
Amerikos lietuvi bendruomen s
prieš išėina viduriniojos kartos
veik jai — dinamiški, k rybingi,
nenutrauk ryši su “1941 met
sukilimo karta”, ta iau atviri ir
ši dien realybei.

Trys pagundos

1941 met birželio 26 Kauno
kapin se prie 85 kritusi sukil -
li karst Sukilimin s vyriausy-
b s švietimo ministeris, j s mi-
nisterio pirmininko pareigas, prof.
Juozas Ambrazevi ius kalb jo:

— Ne pirmas kartas šioje vie-
toje prasiveria duob s, kad pri-
imt k nus t , kuri kraujas rei-
kalingas palaistyti tautos laisvei.
Ta iau niekad os toji duob nebu-
vo tokia didel kaip šiandien. Tai
rodo, kiek Lietuvos žem ištroš-
kusi laisv s . . .

Didingas tai momentas, bet ir
graudus „... Visai tautai graudu,
kad neteko t žmoni , kuri jos
gyvenimo pažangai buvo reika-
lingi; neteko idealingiausi žmo-
ni . Pasiliko ta iau viltis, kad j
kraujas neišgaruos be vaisi šioms
dienoms ir atei iai”.

Kalb tojo viltis išsipild . Su-
kil li kraujas neišgaravo ir ne-
susig r žem . Jis paliet kitas
sielas ir uždeg kitas širdis. Kaip
olimpin ugnis sukilimo dvasia-
buvo žiebt ir lietuviškoje išėi-
vijoje. Ta iau kaip tolstant nuo
ugniakuro silpniau jau iama jo
šiluma, taip met sriauto nešam
išėivij svetimuose kraštuose silp-
niau beveikia an herojišk dien
impulsai. Ir ia mums tenka
truput susim styti: kokios j gos
kreipia mus iš kovos d l Lietu-
vos laisv s kelio, kokios pagun-
dos bando lietuvišk vali ir sie-
l ?

Atrodo, kad gyv j lietuvi iš-
ėivij (tautiškai mirusi nei tau-
tin s pagundos nebeima) pavo-
jingiausiai bando trys pagundos:

Viena — tai verkšlenimo ir plepėjimo pagunda. Per šimtmečio ketvirtą dešimtį, teis tai dešimtį, ir verkšlenome d l ne teis tai m s krašt ir taut p lietus i skriaud . Ta iau pamiršome, kad besaik s dejon s neimponuoja klausytojo ir iš jo veiksmingos užuojautos sunku tik tis. Per trisdešimt met pasauliui rod me žaizdas, patirtas baisiose deportacijose, ta iau žudymai ir deportacijos vaizduoja tik prieš žiaurum , o tautos vali gyventi laisvai ir nepriklausomai išreiškia sukilimas, partizan kovos ir tylioji rezistencija tautoje.

Ne kyriu verkšlenimu, ne tuš iaviduriu monologais ir dialogais plep jimu, bet išm stytu planu, sutarta strategija ir ryžtingu darbu gal sime pad ti savo tautai ir kovos dvasi perduoti naujai generacijai.

Antra iš pavojing pagund — tai laim s pagunda. Mes dažnai tarsi apaštalai Taboro kalne pradėdame kalb ti: Mums gera ia b ti. Pasistatykime sau padangtes. Nebegr žkime pakaln n ". Vien iš g dos nepasakome "pamirškime likusius". Mes gundomi lietuviškos veiklos prasm suvesti egoistinio jausmo patenkinim : gera pab ti su savais, gera saviesiems atskleisti savo 'alentus ir gauti iš j pripažinim . Mums miela, kad ir jaunoj karta tautiniais šokiais ir dainomis paglosto m s egoizm . Tokiom pareigom kartais mes juos ir ruošiamo, o ne laisv s kovos estafet s naujam šuoliui. Mes"

gundomi Lietuvos laisv s r pesius palikti pa iai tautai ir istorijos lem iai. Mes gundomi atsipalaiduoti nuo tautini pareig ir nuo ašmenini sipareigojim tautai.

"Ta iau pati pavojingiausia, nes labiausiai patraukli ir labiausiai paj gi suklaidinti daugel geros valios lietuvi , yra apgaulingos vienyb s pagunda. Kovojan iam už savo krašto laisv lietuviui apeliuoti lietuvišk j g vienyb yra tiek pat nat ralu, kaip ir geram krikš ioniui šaukti Viešpaties vard . Bet šventosios Knygos sp ja, kad ne tas eis dangaus karalyst , kurs šaukia "Viešpatie, Viešpatie", bet kurs pildo T -vo vali . Yra žmoni , kurie užsi-merk vis šaukiasi vienyb s ir susiklausymo, nesismulkindami su atsakymais kad ir tokius klausimus: su kuo eiti vienyb ? Kokios yra tikrosios nesutarimo priežastys ir ar jas reikia pašalinti? Ar ta vienyb kartais nesupan ios iniciatyvos žingsni ir nesuriš darbo rank ?

Jei kas nenori ar nebando tuos klausimus atsakyti, kvietimas vienyb yra tik tušti žodžiai ar tradicinis "pozicijos manevras nutildyti bet koki krikirik . Dr. Vincas Kudirka, Lietuvos himno autorius, "vardan tos Lietuvos" irgi kvie ia taut vienyb , ta iau ankstyvesniame posmelyje pabr žtinai nurodo, kad tez s ir aksiomos išryšk ti, pagundos išbl sti, o ir tikroji vienyb ateiti gali tik "šviesoje ir tiesoje". Tamsoje ir mele nei susipratimo, nei vienyb s nepasiekama.

VEIKSNIAI, APSPREND MANO PASAUL ŽI R

ZENONAS IVINSKIS

Pilnesniam mirusio dr. Z. Ivinskio patinimui, duodame jo paties pasisakym apie veiksnius, apsprendusiusjo pasaul ži ros susiformavim . Profesoriaus rašinys tilpo dr. Juozo Prunskio redaguotame ir Lietuviškos Knygos Klubo 1948 m. išleistame kult rinink pasisakym rinkinyje Mano pasaul ži ra ”

Redakcija

Kai aš dabar, stov damas ant pussim io ribos, “istoriškai” apm stau, kas yra labiausiai prisid j prie mano turimos pasaul ži ros susiformavimo, randu kelet reikšming ir man brangi element .

Nostalgiškoj šiandienin s tremties aplinkoje mano žvilgis tuoj krypta anuos Minijos - Babrungo krantus, kuriuose k dikiu b gin jau. Nors augau už pusanthro kilometro nuo Plung s, kuri mana vaizduot je — su savo pora t kstan i žyd — ilgai pasiliko tikru “miestu”, bet prie jo visai nepritapau. Pasilikau perd m Žemai i kaimo kininko vaikas, kuriam vaizdingi pasakojimai apie “baidymus” jaujose, kalbos apie pamiški - paupi laumes, g sdimimai apie vaikš iojan ias “žvaikes”, visoki atsitikimai apie slo-

gu ius, aitvarus ir kt. nuo pirm j k dikyst s dien yra palik giliai sispaud s mon n, juo labiau, kad aš, penkerius metus gimnazij vaikš iodamas iš gimt nam , nuo anos aplinkos vis neatitr kau.

Ji yra daug prisid jusi, kad aš ir v liau savo studijose lietuvi etnografijai ir j liaudies kult rai rodžiau daug d mesio. Kai ir dabar pamatau nuotrauk paprastos lietuviškos kaimo sodybos, kokioje kitados yra gyven ir anie narsieji kovotojai prieš kryžiuo ius, man visada pasiliekatoji šiaudais dengta lietuviio pirkia tokia brangi ir labai miela. Kiek daug joje paioje ir jos aplinkoje tik lietuviio širdžiai tepagaunamo jaukumo ir šilimos, kuri visai dingsta šaltuose miesteli m ruose! Rašytais ženklais sunkiai apib dinamu jausmu pamyl jau aš tos žem s žmones, iš kuri aš pats esu kil s. Per tris dešimtme ius bestudijuodamas istorij savo tautos, tvirtai tik jau jos pašaukim . Apvaizdos yra taip sur dyta, kad ir lietuvi tauta margaspalviame taut “kilime” žib t savo originalia spalva, atlikdama savo paskirt .

Darb tvarkymu kyje užimti t vai negal jo kreipti specialaus aukl jamojo d mesio augant vaik b r . Kai mokslas man jau

šiek tiek buvo pratrūn s akis, mano t vas vis primindavo žym - j kalendori leid j , gimus lygiai šimtas met prieš mane. Paveld jau namuose ir jo kalendori kr v , per sutvirtinimo sakrament pasirinkdamas ir Lauryno vard .

Mano pasaul ži riniam nusi - statymui tur jo reikšm s, kad t - vai nuo mažens pratino religi - nes praktikas. Motina mus, ma - žy ius, pasiimdavo per sum šventadieniais savo "laupk " (bažn. suol). Labiausiai man - sp džio dar t vo pamaldumas. Kada jau buvau raštingas gimna - zistas, t vas mane imdavosi vai - ri jo prekybini reikal sutar - tims surašyti. Jis ilgose nuobo - dži valand kelion se vienkin - kių arkliuku vairius Žemai i miestelius vis "sukdavo" rožan - i . Tada ir aš išmokau rožan - i kalb ti, suprasdamas jo pa - skirt . Vienas visuomenei žino - mas prietelius 1948 m. m s spaudoje pažym jo rožan iaus monotoniškum , tada domininko - n išrast tamsioms gotikos baž - ny ioms, kada dar žmon s nemo - k j knyg skaityti. Tad šiandien jis es s neberekalingas. Buvau ir esu kitos nuomon s.

Šalia t v namuose vaikams nustatyt religini norm , gau - nan i tvirtesn prasm gimna - zijoje, prie mano katalikiškos pa - saul ži ros susiformavimo prisi - d jo dar kiti svarb s veiksniai: labai ankstyvas sijungimas ateitinink organizacij (jau 12-tus metus) ir studijos Teolo - gijos - Filosofijos fakultete. Nors v liau užsienio universitetuose dar daug klausiau vairi paskai -

t , ta iau mano pirm j profeso - ri , b tent, St. Šalkauskio, Pr. Dovydai io, Pr. Kurai io, M. Rei - nio, J. Ereto ir kt. paskaitos la - biausiai pad jo susiformuoti ma - no pasaul ži rai tame jauname amžiuje, kada išgyvenama krizi ir l ži . Aš pasilikau prie tradi - cij , atsinešt iš nam , ir jas pa - grindžiau studijomis. Nesigail - jau pa iu paskutiniu momentu iš Humanitarini moksl fakulteto persik l s gretim fakultet . Jo d stytojai darniai atstovavo aris - toteliškai tomistin filosofij .

universitet atsinešiau atei - tinink nario patyrim , kuriam dažnai buvo tek b ti valdyboje, pirmininkauti, o svarbiausia — pa iam skaityti pasaul ži rini paskait . Pilni ir rišti "Ateities" komplektai nuo pat jos pasirody - mo buvo man dažnai ir atostog lekt ra. Šeštoje klas je susido - m jau pedagogin mis knygomis. Ne tik M. Pe kauskait s vers - tuosius, bet ir originalius Fr. W. Foersterio raštus skai iau, ir skai - iau dar ilgai ir studentas b da - mas. Sav s aukl jimas, valios la - vinimas tada buvo br stan i at - k jaunuoli labai m gstamos te - mos ir kuopeli paskaitose.

Besigilindamas Lietuvos isto - rij , prareg jau vis labiau, kokia buvo lietuvi tautai didel laim , kad ji, apsispr sdama už lotyniš - k krikšt , tuo pa iu apsisprend už Vakar Europos kult r , išau - gusi Romos krikš ionyb s prie - globstyje. Visa tai prisid jo ir prie stiprinimo pasaul ži ros, ku - rioje visas mano moralines nor - mas savaiame apsprendžia išpaž s - tamas katalik tik jimas. Kaip jo (Nukelta 20 pusl.)

PROFESORIUS ZENONAS IVINSKIS

1908 m. geguž s 25 d. - 1971 m. gruodžio 24 d.

ADOLFAS DAMUŠIS

Prof. Zenono Ivinskio mirt jautriai pergyveno ne tik tai artimieji, bet ir didel visos lietuvi tautos dalis ir tremtyje, ir okupuotoje Lietuvoje. Jau iame li des, netek vyro, kuris buvo labai paj gus m s tautos laisv s kovose ir m s pastangose išsivaduoti iš primestos okupacijos.

Kun. V. Šarka, pranešdamas biuletenyje savo pla iai išblaškytos europin s parapijos lietuviams apie prof. Z. Ivinskio mirt, trumpai supažindin s su biografiniiais duomenimis, rašo: "Zenonas Ivinskis visada buvo giedras, malonus, paslaugus, šviesus, aštraus proto, gilaus žvalgumo, nepaprasto kruopštumo, didel s energijos, gilaus tik jimo, didžios tolerancijos vyras, kuris mok jo džiaugtis kiekvieno lietuivio ir visos Lietuvos laim jimais".

Bonnos u-to rektorius viešame nekrologe, tilpusiame Bonnos dienraštyje, šiltai apibudina prof. Zenon Ivinsk kaip žmog , kaip nuostab d stytoj ir savo darbais pagars jus pasaulinio masto istorik .

B damas laidotuv se ryškiai pajutau iš visos eil s Europos valstybi atvykusi lietuvi , kad Zenonas Europoje bu-

vo vienas iš centrini asmen , kad ir nerinktas ir nebalsuotas. Savo raštais, savo paskaitomis Studij savait se, savo asmenybe jis buvo laim j s vis protus ir širdis. Taip atrod , kad visi džiaug si jo giliai ariama vaga, bet štai artojas buvo pašauktas ir arimas liko nebaigtas. Visuomen jaudino ne tik tai brangaus ir vertingo asmens netekimas, bet taip pat ir daugyb neužbaigt , nauding ir reikaling darb ir projekt , kuri autorius bei vykdytojas Zenonas buvo. Visi lyg jaut , kad, Lietuvai esant okupacijoje, prof. Ivinskio istorijos darb objektyvumas ir fakt kalba okupantui buvo nepasiekiamia tvirtov .

Prie t graži ir pelnyt atsiliepi m pridedu dar bent kelias pastabas apie Zenon kaip istorik , kaip rezistent ir kaip žmog .

Istorijos baruose

Zenono žodžiais, istorin s tiesos ieškoti jis išmok s Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos Filosofijos fakultete. Išvyk s užsien , laimingai pasirinko tokius profesorius, kurie jo pagrindin sitikinim remtis objektyvumu, tiesos ieškant, su-

stiprino, o taip pat par m jo nusistatym istorini klausim išvadas remti faktais ir šaltini duomenimis.

Ano metu vyresnieji tautinio atgimimo istorikai, b dami nepatenkinti Liublino unija su lenkais, skaudžiai pergyven caro Rusijos priespaud , nat raliai savo tautos praeityje ieškojo didyb s, praeit idealizavo ir neju iomis k r istorinio romantizmo epoch . Tai dar patriotini jausm vedami ir kartu ugdydami prisikelian iai tautai labai reikaling patriotizm . Zenonas su visa eile kit jaun istorik atstovavo naujai kryp iai: jie pagrindin d mes kreip isto- rinius šaltinius ir faktus.

Zenonas, kaip istorikas, subren- do studij bei aplinkos veiks- ni takoje, pasisavindamas geras istoriko savybes: objektyvum ir tikros tiesos alk ; išti- kimb istoriniam faktams; su- geb jim raštains perduoti savo žinias visuomenei; didel išmin- t , kuri skiepijo ir savo drau- gams: socialinius bei politinius uždavinius bei darbus vykdyti istorin s atsakomyb s dvasioje.

Tikros tiesos alkis ryškiai at- sispind jo Zenono darbo kamba- riuose — ir universitete ir na- muose. Jo skaitytos paskaitos bei jau atspausdinti straips- niai lentynose buvo sud ti vo- kaus, lengvai surandamus ir pasie- kiamus. Ir beveik prie kiekvieno buvo prisegta visa eil nauj išraš . Tikros tiesos alkis buvo toks didelis, kad visi jo jau pa- skelbti darbai buvo atviri nau- jiems papildymams. Toki atvi- r papildymams klausim , sud -

t rudus popierinius vokus, bu- vo išrikiuota maždaug 20 metr ilgio lentynose.

Ištikimyb istoriniam faktams Zenonas paliudijo pažinimu ir pasinaudojimu visais jam prieina- mais šaltiniais, pav.:

1. Spausdiniai Kauno kny- gynuose vairiomis kalbomis, lie- iu Lietuvos istorij ;

2. Berlyno archyvai, ypatingai Dahlem priemiestyje, kur jis su- rado daug medžiagos savo di- sertacijai “Valstie i luomo išsi- vystymas Lietuvoje”;

3. Dancigo archyvai, kur jis surado daug medžiagos apie Pr sijos kinius ryšius su Lie- tuva;

4. Rygoje ir Karaliau iuje kry- žiuo i , kalavijuo i ordin ar- chyvai;

5. Lietuvos kariuomen s ar- chyvai, kuriuos tyrin jo, atlik- damas karin prievol ;

6. Tremtyje nevyko užj - r , bet kelis metus dirbo Vatika- no ir J zuit archyvuose, iš kur sutelk labai daug Lietuvos isto- rijai pažinti medžiagos.

7. Kelias savaites praleido Goettingene, kur sugabentas Ka- raliau iaus labai turtingas ar- chyvas.

Be to jis uždeg meile istori- niam darbui Romoje susispietu- sius istorikus — R. Krasausk , P. Ribikausk , S. Matul , P. Ja- tul . Jie surinko Vatikano archy- vuose žinias apie Lietuvos vys- kupijas ir j veikl . Pirm j to- m jau atspausdino, o kitiems, berods, keturiems turi paruošt medžiag .

Prof. Zenonas Ivinskis labai daug raš . Jo apypilnis darb

s rašas skelbiamas šiame laisvum numeryje.

Istorini fakt prezentavime Zenonas buvo konkretus ir drusus. Vytauto Didžiojo metais subrajaunus Lietuvos istorikus rašyti monografijai apie Vytaut Didį ir pats tuoj paruoškirsn. Dr siai charakterizuodavo asmenis ne mados, bet istorini šaltini duomen mastu. Keit paži r Jogail . Neteisino jo d l unijos su lenkais, bet ryškino Jogailos ir Vytauto nuoširdži draugyst ir bendradarbiavim .

Šalia šimtin s paskelbt darb liko eil daugiau ar mažiau paruošt veikal ir studij , j tarpe Lietuvos istorija vokie i kalba, "Vyskupas M. Giedraitis ir jo laik Lietuva", 2 tomai ir kt. Veikal apie vysk. Giedrait prof. Z. Ivinskis išbaigimui prieš mirt praš perduoti R. Krasauskui.

Lietuvi Fondo užsakytos Lietuvos istorijos I tomas yra pilnai paruoštas ir jau buvo perrašomas paskutin je redakcijoje. Priešmirtiniu Zenono tvirtinimu, ir kit dviej tom medžiaga esanti sur šiuota ir sutvarkyta papk se.

Studija "Žemai i vyskupija" atiduota Lietuvi Katalik Mokslo Akademijos darbams, kita studija — "Lietuvos žydai", 1971 m. vasar skaityta Europos Studij savait je, spausdinama Aiduose.

O kiek dar daug liko surinktos ir nepanaudotos medžiagos. Štai tokiuose darbuose to energingo artojo vaga ir sustojo. Visos jos paskaitos ir gaus s straips-

niai yra istorin medžiaga, paremta istoriniais šaltiniais. Tod yra labai remtinas prof. J. Brazai io si lymas ir L. F. B. tarybos nutarimas sudaryti iniciatori grup prof. Z. Ivinskio darbams išleisti.

Rezistencin je veikloje

Stambi dalis tos kartos, kuri išsimokslino ir subrendo nepriklausomoje Lietuvoje, iš savo vyresni j , k. t., St. Šalkauskio, Pr. Dovydai io, M. Krupaviaus, L. Bistro, Pr. Kurai io ir kt., per m krikš ioniškj principingum , demokratiškum , socialin solidarum , tautin skult ros ugdymo id jas ir pasiryžim k rybingumu iškelti savo taut Vakar Europos nacij rang . Ši grup nesutapo su to meto autoritetin mis tendencijomis Vakar Europos ir Lietuvos politiniame gyvenime. Rezistudama prieš tai, ji 1936 m. paskelb deklaracij " organiškos valstyb s k ryb ". Zenonas Ivinskis buvo vienas iš šešiolicos pasirašusi j t deklaracij .

Vykdydama savo socialin program , organizuodama krikš ionis darbininkus, kininkus, ta grup pozityviu darbu užkirto keli komunistiniam avangardui, kurio užuomazg kitoje tos generacijos dalyje jau buvo. Telkdamasi apie Židin , Nauj j Romuv , XX Amži , ji k r moderni spaud , skelb mokslinius darbus, studijas, ugd k rybingum priaugan iose lietuvi jaunuomen s kartose. Zenonas Ivinskis visuose tuose projektuose buvo aktyvus ir savo raštais

ir oficialiomis pareigomis, pav. kaip XX Amžiaus vienas iš redaktorių.

Už jus pirmai sovietinei okupacijai, mūsų visuomenėje buvo daug pasimetimo ir nesiorientavimo. Visa eilė visuomenės atstovų, kai kurių partijų atstovai, taip pat valstybinė organizacijų, karinių bei jaunimo organizacijų atstovai skubėjo pas Sovietų Rusijos pastatytą „prezidentą“ J. Paleckį pareikšti lojalumą. Dukart Ivinskis buvo kviečiamas, kaip katalikų dienrašio redaktorius, tokio lojalumo pasirašyti. Bet iš jo parašas nebuvo išgautas.

Taip gyvenimo aplinkybėse verčiamas, Zenonas natūraliai susijungė aktyvi rezistencijai. Jis dalyvavo Kauno pogrindžio su Vilniaus atstovais (dr. Pr. Padaulis) pasitarime 1941 m. balandžio mėnesį dr. J. Meškauskio būte Savanorių prospekte, kur buvo svarstomas galimo sukilimo planas. Sukilimo rytą, 1941 m. birželio mėn. 23 d., Ivinskio būte rinkosi sukilimo organizatoriai atod siūti, ir ten gimė idėja išleisti dienraštį „Laisvė“. Zenonas parašė pirmąjį vedamąjį. Už mus radiofonu, Ivinskis atliko skelbimus vokiečių kalba. Rusams bandant keltis nuo Napoleono kalno per Nemuną, Šančius, išsivystė aštrios kautynės. Stabdydami kilmą, žuvo kelios dešimtys sukilusių. Kai rusai pradėjo telkti patrankas kilmui dengti, Ivinskis per radiją kreipėsi pagalbos vokiečių kariuomenės aviacijai. Nepusvalandžiui neprajus, keli atskridę lėktuvai rusams persikilimo

bandymus likvidavo. Taip nesmingai baigėsi į paskutinę pastangos eilę sukilimą užimtą Kauną.

Laikinosios Vyriausybės laikais Ivinskis buvo nuolatinis vyriausybės tartininkas, patarėjas ir tarpininkas, santykiuojantis su vokiečių kariniais staigomis.

Kai gestapas išvystė intrigas sukilimą tarpe, gestapininkas klaidingai dietis Kurmis (vokietininkas, vos kelis žodžius temokėjęs lietuviškai) mūsų iniciatyvos „sutaisyti“ Geležinį Vilką ir lietuvių katalikų jaunimą. Jis suorganizavo pokalbą su Geležinio Vilko atstovais ar tariamais atstovais. Zenonui Ivinskiui ir man teko atstovauti katalikų jaunimui. Buvome raginami sutelkti gretas su Geležiniu Vilku — tada visas Lietuvos jaunimas susijungė kovai už Naują Europą. Zenonas Ivinskis savo drąsų žodį, aiškinant padėtį, baigė tvirtinimu: „Pilna valstybinė laisvė yra mūsų pirmoji ir nepakeičiama sąlyga“. Tuojaus siūkišo Kurmis, aiškindamas, kad pirmą reikią laimėti karą, po to fuhreris kiekvienai tautai skirs vietą pagal jos nuopelnus. Mūsų nesvyruojančio reikalavimo klausėsi vienas iš pokalbio dalyvių — dr. Pranas Meškauskas-Germantas. Iš jo akių galėjome išskaityti beveik vienintelį iš ten esančių draugišką žvilgsnį. Nors jis po sukilimo atvyko Lietuvai kaip vokiečių saugumo remiamas asmuo, bet, matyt, vokiečių elgesys jame kėlė nusivylimą ir jame brenė pasiryžimas atitaisyti klaidas. Atrodė, kad ir jis norėjo būti

bendrininkas to vis labiau si-
liepsnojanio lietuvi laisv s
troškimo.

Iš j iš to pasikalb jimo su-
pratome, kad ia yra tas židi-
nys Laikiniosios Vyriausyb s
veiklai trukdyti ir Nepriklaus-
omyb s id jai sabotuoti bei -
vairia klasta traukti lietuvi
jaunuomen vokie i karo už-
davinius. Susitik su kovos drau-
gais, nusistat me ruoštis nau-
jam pagrindžiui, boikotuoti naci
propaguojam SS legijon .

domiai v liau vyst si dr. Pr.
Meškausko-Germanto veikla. Lik-
vidavus Laikin j vyriausyb , jis
tapo švietimo tar jas gen. Ku-
bili no vadovaujamoje taryboje
vokie i civilin s valdžios žinio-
je. Bet vis laik jis laik ry-
šius su antinacine rezis-
tencija. Zenonas Ivinskis ir
Juozas Brazaitis daug kart tu-
r jo su juo pasitarimus Kauno
priemies iuose . Tai pad jo užb g-
ti už aki vokie i planuojamai
jaunuomen s mobilizacijai, išsau-
goti studentus nuo darbo tarny-
bos, apginti mokytoj seminarijas
ir gimnazijas. Pus t mokykl
klasi vokie iai nor jo uždaryti.
Be to buvo rezistencijos dvasio-
je paruošta apie lietuvi nuo-
taikas medžiaga, kuri Meškaus-
kas-Germantas jungdavo savo
pranešimus vokie i staigoms
ir kuri tarnavo lietuvi reikal
labui. Prasminga, kad šis dr.
Meškausko-Germanto beatodairi-
nis patriotizmas j nuved kartu
su visa eile idealist kovotoj
už laisv kacet ir mirt .

Savo asmenyb je Zenonas tu-
r jo nuostabiai verting bruo-
ž -istorin s atsakomyb s pa-

jautim . Labai jautriai jis re-
agavo ir išgyveno žyd šaudymus
Lietuvoje. Nekart ragino real-
iais faktais atsiriboti ir pas-
merkti tas naci vykdomas žudy-
nes. Kas tose s lygose buvo
manoma, Laikinoji vyriausyb
dar . Jos iniciatyva pakartotinai
buvo iškviesti tie lietuviai, kurie
buvo tikin jami ir sp jami ne-
siduoti traukiami t bais pra-
sižengim . Kai kurie apsverk ir
aiškinosi, b k specialaus naci da-
linio vadovybei es dav prie-
saik ir jiems kelio atgal nes .
Jie buvo skatinami pab gti iš
Kauno ir pasisl pti.

Toji Zenono gili s moninga
atsakomyb prieš istorij gauna,
ypatingo šviesumo, atsimenant,
jog tuo metu beg diškai bruta-
liai buvo skelbiama, kad d l
kažkoki aukšt sieki es s
paaukotinas žmoniškumas. Žodž-
ius pavertus veiksm , žiaurios
žudyn s buvo vykdomos ir Rytuo-
se — Soviet Rusijoje ir Vaka-
ruose — hitlerin je Vokietijoje.

Ryškiausias Zenono rezis-
tencin s kovos tremtyje darbas
buvo atliktas Vliko užsienio tar-
nyboje. Jis m si iniciatyvos lai-
m ti oficial Vliko atstovavimo
prie Federalin s Vokietijos vy-
riausyb s Bonnoje pripažinim .
Tiktai d l vidinio m s pa i tar-
pe neišsiaiškinimo tai nebuvo
pilnai vykdyta. Ta iau sudary-
tais kanalais vokie iams buvo
teiktas prof. Juozo Brazai io
paruoštas memorandumas ir Ze-
nono Ivinskio studij l (kaip jis
pats j vadino) apie Lietuvos byl .
V liau ši dokument takoje
Bonna oficialiai painformavo vi-
sas vokie i pasiuntinybes ki-

tose valstybėse, kad Lietuva kartu su Latvija ir Estija yra pripažįstamos kaip egzistuojanios valstybės. Vokiečių pasiuntinybės pareigūnai Romoje parodė Romos lietuviams oficialų tuoj pat reikalavimą savo vyriausybei su raštu.

Žmogiškoji šiluma

Ivinskis, kaip žmogus, buvo optimistas, lengvai laimėdavo simpatijas ir pasitikėjimą, nuoširdus, atviras kitiems, net kartais peratviras, nes savo nuomonę reikšdavo, nevyნიodamas jos vertę. Tai ir nemaloni ties sakymas, Zenonas nebuvo užgaulus.

Lankydamasis Jungtinės Amerikos Valstybėse, buvo atvykęs ir Detroit. Jis man prasiūmė, kad dr. Antanas Maceina patars jam susirasti draugus, kurie supažindintų jį su gamybinių gyvenimų, su tikrove, "kad žinotum, jog istoriniai archyvai — tai ne visas gyvenimas". Nusivedžiau jį Fordo River Rouge fabriką, kur sumontuojami automobiliai, paskui Monroe atominės energijos stotį ir savo darbovietės tyrimo laboratoriją. Buvo malonu stebėti, kaip jis su kiekvienu pareigūnu sugebėjo greit užmegzti kontaktą ir kiekvienam rasti gerą žodį. Dar ir dabar visa eilė mano darbo draugų jam maloniai prisimena.

laiduotuves su Zenonu Ivinskiu atsisveikinti atėjo simpatingos išraiškos meno istorijos profesorius Heinrich Luetzeler. Jis atsisveikino Reino Friedrich Wilhelm universiteto rektorius ir Filosofijos fakulteto dekanas

vardu. Prof. Luetzelerio asmeniškai istorija domi. Jis anksčiau turėjo ryšius su Zenonu Ivinskiu ir su Juozu Brazaičiu, bendradarbiavo Židinyje. Nacių buvo pašalintas iš universiteto, kadangi neigiamai vertino Rosenberg'o knyga "Mythos". 1941 metais Ivinskis, tapęs Filosofijos fakulteto dekanu, pakvietė jį Kaimo meno istorijos dėstyti, bet naciai jo neišleido.

Jo atsisveikinimo žodis buvo labai jautrus: "Universitetas susidarė netikėtai iš tyrinčių. Tyrinčiai yra kartu ir žmonės. Ivinskis tikrai buvo žmogus, laimėdavo su manimi tarpe pasitikėjimą ir simpatijas. Jis turėjo vertingą brovę: garbingumą, simpatingumą, ištikimumą. Ir ši šviesa užgeso. Eine stille Waerme, eine warme Stille ist nicht mehr fuer uns da".

Galima reikia ir baigti. Ne manoma viską išsakyti, nemanoma visko išsemti. Laikas tai atliks.

Mano pasaulis žiūrą...

(Atkelta iš 14 pusės)

reikalingum artimos ir tolimesnės praeities faktais rodomoji istorija, taip ir man asmeniškai sunkiose valandose mano tikėjimas buvo ir yra man paguoda.

Man skirtosios eilės jau pasiūgė... Bet noriu dar pridėti: iš savo asmenišką patyrimą gyvai sitikinau, kas, rodos, visada turėtų būti aišku. Jeigu žmogus ko nors nori pasiekti, tai tegali laimėti tik dėl darbo ir užsispyrimo. Taip buvo visada mano gyvenime!

NESIBAIGI S GIN AS: BALT IR SLAV KALB SANTYKIAI

ANTANAS KLIMAS

Retai kuriuo klausimu lyginamojoje indoeuropie i (sutrumpintai: ide.) kalbotyroje yra išlieta tiek rašalo ir tiek popieriaus lank pripildyta, retai kuria tema yra pirirašyta tiek nes moni kaip m s nagrin jam ja tema.

Pirmiausia tuojau kyla klausimas: kod l gi taip yra? Atsakymas gal t b ti ir labai ilgas, bet mes ia pasitenkinsime sumin dami tik pa ias stambiausias priežastis:

1. Abi šios ide. kalb šeimos šakos yra labai konservatyvios, taigi, abi yra išlaikiusios daugel b ruož , paveld t tiesiog iš ide. prokalb s. Tie paveld ti bruožai ir daro jas kai kuriais atvejais “panašiomis” viena antr , tuo tarpu kai visos kitos gyvosios ide. kalbos laiko b gyje yra taip pasikeitusios, kad ir j iš prokalb s paveld ti panašumai jau nebeatrodo, bent iš pirmo žvilgsnio, panašumais.

2. Abi šios kalb grup s yra užrašytos, užrekorduotos, palyginti, labai v lai. Kai hetit kalbos dokumentai siekia net apie 1800 pr. Kr., kai sen j ind kalbos paminklai siekia gal ligi 1000 pr. Kr., kai graik kalbos pirmieji šaltiniai jau paliudyti apie 1350 pr. Kr. (vad. Mik niškoji graik kalba, arba linijinio B. rašto rašai), tai slav kalb pirmieji rašytiniai šaltiniai siekia tik 9 šimtmet po Kr., o balt kalb — tik apie 1400 m. po Kr. (pr s kalbos Elbingo žodyn lis). Taigi, beveik

niekio neturima paliudyti ši kalb vystymosi eigai ligi tik pakutiniojo t kstantme io.

3. Abi šios kalb grup s jau daugel šimtme i yra gretimos kaimyn s, t. y. gyvena labai glaudžioje geografin je, istorin je, politin je ir kult rin je s veikoje. Savaime aišku, kad t s veik takoje bet kuri viena ši kalb grup tur jo daryti kitai tam tikros takos, ypa žodyno skolinimosi srityje. O pirmieji Europos kalbininkai paviršutiniškai ir sprend — ypa 19-me šimtme tyje — kalb kilm s ir giminingumo laipsn pirmiausia iš žodyninio panašumo. Šiandien žodyninis panašumas beveik jokios reikšm s neturi kalb pradin i, etnogenezin i santyki nustatymui, nes žodynas yra beveik vispusiškai civilizacijos ir kult ros padaras: jis nerodo primordinin s, originalios giminynt s. Labai aiškus pavyzdys tam yra dabartin angl kalba, kurioje negermaniški (daugiausia lotyn - roman kilm s) žodžiai jau sudaro daugiau negu 50% žodynin s sistemos. Betgi kilm s atžvilgiu angl kalba yra aiškiausiai german (teuton) prokalb s tikrasis vaitas.

4. Lyginamoji kalbotyra ligi šiol n ra pasiekusi aiškaus metodo originalios giminynt s laipsniui nustatyti. Vieni kalbininkai vertina vienus panašumus daugiau, kiti — kitus. Taigi n ra visapusiškai priimto mato, kuriuo galima b t “pasitiesti slav ir

balt kalbas ant matavimo stalo ir pamatuoti j giminiškumo laipsn" . . .

5. Reikia taip pat pasteb ti, kad ne visi kalbininkai, kurie yra dirb šioje srityje, tikrai gerai buvo sigilin seniausius balt ir slav kalb santykius. Daug kur tr ko vispusiško klausimo nagrin jimo iš pirm j šaltini , iš savos patirties.

Kokia buvo pad tis šiame gine ligi maždaug 1966-1967 met , mes esame tai apžvelg dviejuose ankstyvesniuose straipsniuose.¹ Labai daug tuo klausimu galima rasti ir vadiniuose S. Karali no studijos - monografijs² skyriuose. Prie Karali no išvad mes sugr šime kiek v liau. Bent apypiln s bibliografijos ligi maždaug 1965 met vaizd galima susidaryti, perskai ius du specialius tuo klausimu darbus.³

Jau min tuose dviejuose straipsniuose ši eilu i autorius ypatingai iškl ši dviej ide. kalb šeimos grupi sk i r t u m u s , prieidamas išvados, kad joku b - du ne manoma suponuoti kada nors buvus vad. "balt -slav prokalb " .

Reikia taip pat prisiminti — kaip jau buvo min ta mano Litanus paskelbtame straipsnyje — kad šiai problemai tirti V-jo Tarptautinio slavist kongreso metu (1965 m. Sofijoje, Bulgarijoje) buvo sudalyta tarptautin komisija iš 16 nari .⁴ Vienas iš j tuo tarpu jau yra mir s (rusas prof. Larinas). 1968 m. (prieš pat okupacij) Prahoje vykusiame VI-me pasauliniame slavist kongrese ši komisija buvo papildyta dar keturiais nariais: prof.

Erwin Koschmieder (vokietis), prof. Jerzy Antoniewicz (lenkas), prof. Dalibor Brozovi (jugoslavas) ir prof. Janis Kalnins (latvis). Ši naujai papildyta komisija ir toliau tur t r pintis šios problemos išsprendimu. Tik gero kai keista, kad šioje komisijoje n ra n vieno lietuviio kalbininko! Teisyb , šios komisijos pirmininku nuo pirm j dien yra lietuvis Kostas Korsakas, bet jis yra ne kalbininkas - specialistas, o literatas!

Ži rint iš grynai "tarptautinio-legalistinio" taško, šios tarptautin s komisijos balt ir slav kalb santykiams tirti egzistavimas rodyt , kad ši problema dar n ra išspr sta. Iš antros pus s, retai kada tokio pob džio komisijos tokius gin ytinus klausimus išsprendžia, ta iau jau j suorganizavimas rodo ši problem svarb m , rodo, kad kalbotyroje yra tam klausimui skiriama daug d mesio.

Po šios trumpos vadin s dalies eisime prie m s tikrosios temos: kas svarbesnio padaryta šio klausimo sprendimui nuo maždaug 1966 - 1967 met .

Pirmoje vietoje reikia pamin ti v liausi šiuo klausimu pasisakym garsaus norveg kalbininko, prof. Christian Stang (Oslo universiteto prof. emeritus). Jis šiuo klausimu yra nemažai raš s nuo pat pirm j savo mokslini veikal bei straipsni pasirodymo. Bet visa tai galima suvesti paskutin j didžiul jo veikal : Vergleichende Grammatik der Baltischen Sprachen (t. y. Lyginamoji balt kalb gramatika).⁵ Nors šio veikalo išleidimo data pažym ta 1966, iš tikr -

j jis pasirod 1967 metais. Pasiskyrus keliolika puslapi balt ir slav kalb santyki nagrinėjimui,⁶ prof. Stangas prieina toki išvad (ia mes jas ištiesai ir cituojame):

“po indoeuropie i prokalb s suskilimo egzistavo balt - slav dialekt sritis (Dialektgebiet), kuri tur jo tam tikr bendr variacij ir kuri gal b t niekuomet nebuvo visiškai homogenin , kuri ta iau sudar vinyb ta prasme, (pabraukta mano — A. K.), kad joje atsirado bendr kalbos naujoviškum , tuo tarpu kai kiti naujoviškumai (Neuerungen) ap m tiktai dal šios srities ir jie pasireišk v liau tik balt kalb teritorijoje.

Iš metodin s pus s tai reiškia, kad neturime jokios teiss visais atvejais matyti balto-slaviškas protoformas.

Iš šios grynai lingvistin s analiz s galima išvesti sekančius (ši kalb) išsivystymo sluoksnius: 1) Indoeuropie i prokalb , 2) balt - slav dialektin (tarmin) sritis, 3) balt dialektin (tarmin) sritis ir (šalia jos) labai jai panaši ir labai dar nesuskilusi slav prokalb , 4) balt kalb dialektin sritis suskilo ; kelet tarmi , iš kuri mums yra žinomos pr s kalba (vakar balt k.) ir lietuvi - latvi kalbos (ryt baltai). 5) Ryt balt prokalb suskilo pralietuvi ir pralietuvi kalbas ir iš j išsivys iusias tarmes”.

Kaip mat me, prof. Stangas pareiškia lyg ir vidurio nuomon : jis griežtai atmeta teorij , kad

visk , k randame balt kalbose galime išvesti iš vienod form , iš kuri taip pat gal tume išvesti ir visas slav kalbose pasitaikančias formas. Kitaip sakant, jis galvoja, kad yra buvusi kada tai tarmin teritorija, kurioje balt ir slav tarm s, es , buvusios lyg simbioze, nors niekad nepasidariusios tos pa ios. Iš t laik , taigi, tur tume jo suponuojamus panašumus, randamus tik balt ir slav kalbose.

ia norisi pamin ti tik du svarbesni šios prof. Stango hipotez s tr kumai. Pirmiausia, kod l gi jis lygina tik balt ir slav kalbas? Jeigu jau jo veikalas yra tikrai “lyginamoji balt kalb gramatika”, tai kod l jis nepalygina balt kalb su visomis kitomis indoeuropie i kalbomis?! Prof. Stangas pakankamai pats žino apie visas kitas indoeuropie i kalb šeimos šakas, kad tai b t gal j s padaryti.⁷ Sakysime, jeigu jis b t palygin s balt kalbas su german kalbomis, tai b t tikrai buv s priverstas taip pat suponuoti balt - german dialektin srit , nes, kaip pamatysime v liau, sen j tikr naujoviškum , kurie randami tik balt ir german senosiose kalbose yra net daugiau negu tarp balt ir slav kalb ! Arba imkime kad ir balt ir graik kalbas, arba balt ir lotyn kalb : visur ia rasime bendr naujoviškum , nerandam kitose ide. kalbose!

Antra: kai kurie prof. Stango nurodyti “bendri naujoviškumai” yra niekuo nepagr sti, tik jo asmeniška nuomone. Sakysime vad. bendrumai kir io ir priegaid s srityje. Naujausi tyrimai⁸ rodo,

kad balt kalbos tuos dalykus yra paveld jusios iš ide. prokalb s, ir ia joki ypating panašum negalima "atrasti". Bet negalime šiame apžvalginiame straipsnyje leisti speciali kalbini problem nagrin jim . Tai bus padaryta kita proga.⁹

Dabar prieiname prie pa io svarbiausio darbo šiuo klausimu ne tik šiais paskutiniais metais, bet visoje šios kontroversijos istorijoje. Tai yra veikalas, kur du lietuviai kalbininkai paruoš m s jau min to VI-jo Tarptautinio slavist kongreso proga. Šio veikalo pavadinimas yra Balt ir slav kalb ryšiai (faktiškai tai yra X-sis tomas lyg ir periodino¹⁰ žurnalo Lietuvi kalbotyros klausimai). Jame telpa du didžiuliai straipsniai — monografijos, iš kuri m s klausimui daug svarbesnis yra pirmasis: Simo Karali no "Kai kurie balt ir slav kalbiu seniausi j santyki klausimai". Tai yra iš tikr j savaimingas 100 didžiuli puslapi veikalas, be kurio ateityje neapsieis n vienas indoeuropistas.

Karali nas šioje monografijoje gana pilnai pristato balt ir slav kalb santyki nagrin jimo istorij , sustodamas ilgiau prie svarbiausi darb , prie svarbiausi hipotezi ir teorij . Visur jis parodo savo nepaprastai gil šio klausimo pažinim , cituoja mokslo veikalus ir kitus šaltinius iš keliolikos kalb , visur beveik pareiškdamas ir savo labai domius ir moksliskus samprotavimus. Kai kuriais ypatingai sunkiais ir painiais klausimais jis pateikia ištisai nauj savo nuomo-

n , visur tai paremdamas gausia medžiaga iš balt , slav , german ir kit ide. kalb . Paskutiniuose puslapiuose jis duoda savo išvadas, kurias ia ir pacituosime:

" . . . balt ir slav kalb seniausiuosius santykius, taigi ir t kalb bendr inovacij kil m galima interpretuoti balt - slav izoglosin s bendryst s (Isoglossengemeinschaft) egzistavimu, t. y. egzistavimu balt ir slav dialekt erdv s ir laiko kontinuumo, kuris atsirado grei iausiai d l antrinio pradžioje skirting dialekt suart jimo".¹¹

Taigi, pagal Karali n , balt ir slav kalb turima viena antra bendryb atsirado tod l, kad pradžioje buvusios visiškai atsiskyrusios (po išsiskyrimo iš ide. prokalb s), balt ir slav kalbos kuriam laikui buvusios v l suart jusios.

Dar aiškiau pasisako Karali nas sekan iai:

"Išvados

1. III t kstantmetyje pr. m. e. ide. kalbin s bendryst s šiaur s arealo dialekt r muose "balt " dialektai bus skyr si nuo "slav " dialekt . Tuo metu "balt " dialektai bus palaik glaudesnius kontaktus su "german " dialektais.

2. II t kstantme io pr. m. e. pirmojoje pus je (maždaug 2000 - 1500 m. pr. m. e.) balt dialektai bus suart j su slav dialektais ir pergyven su jais aktyvi kontakt resp. izoglosin s bendryst s epoch . To meto balt ir slav dialektus bus apjuos s toki izoglos pluoštas:

išnyko laringalai;
buvo eliminuota skardži j ir
skardži j aspiruot j prie-
balsi opozicija (b:bh>b ir
t. t.);
skiemieniai sonantai R vir-
to iR bei uR;
susiformavo intonacij opozi-
cija ("ak tas: cirkumflek-
sas");
atsirado kai kurie nauji su-
fiksai (pavyzdžiui, *-jo- ir
*-tajo-);
buvo asimiliuoti palataliniai
priebalsiai k', g' (liet. š, ž;
sl. s, z);
pakito ide. s po k, r, i, u
(liet. š, sl. ch.).

Skiemenini sonant pakiti-
mas, intonacij opozicijos su-
siformavimas ir specifini balt
ir slav kalb morfem bei
leksem atsiradimas buvo bend-
ros balt ir slav kalb ino-
vacijos.

3. Maždaug II t kstantme io
pr. m. e. viduryje ar v liau balt
ir slav konvergencin raida
bus liovusis ir prasid jusi j pa-
ralelin raida. Nuo to laiko gal
jo prasid ti epocha balt ir
ugr -fin kalb kontakt , ku-
riuose slav kalbos nedalyvavo.
Tokie bendri balt ir slav kal-
b reiškiniai, kaip ide. diftongo
eu virtimas balt jau, sl. ju,
de Sosi ro-Fortunatovo d snis
ir, gal b t (v lesniojo raidos
etapo), vardžiuotini b dvar-
dži bei veiksmažodži viena-
skaitos antrojo asmens gal n s
„*-s i susiformavimas, grei-
čiausiai buvo balt ir slav kal-
b paralelin s raidos padari-
niai.

4. Balt ir slav kalb se-
niausiuosius santykius, taigi ir
t kalb bendr inovacij kil-
m galima interpretuoti balt -
slav izoglosin s bendryst s
(Isoglossengemeinschaft) egzis-
tavimu, t. y. egzistavimu balt
ir slav dialekt erdv s ir
laiko kontinuumo, kuris atsira-
do grei iausiai d l antrinio
pradžioje skirting dialekt su-
art jimo.

Ilgoje balt ir slav kalb
istorijoje galima pasteb ti t
kalb santykius buvus ir ne-
priklausomus, ir konvergenci-
nius, ir paralelinius. Balt - sla-
v izoglosin s bendryst s epo-
cha buvo tik vienas ši kalb
seniausi j santyki raidos pe-
riod ."¹²

Vadinasi, Karali nas tik dalinai
sutinka su Stangu, manydamas,
kad kada tai gal jo egzistuoti
antrin , v lyvesn , sekundarin ,
ne originali, balt ir slav kal-
b izoglosin bendryst s epocha.
Tai ir yra pats svarbiausias daly-
kas. Karali nas prieina nuomon s,
kad tuojau pat po išsiskyrimo iš
ide. prokalb s balt dialektai yra
buv artimesni german dialek-
tams, o tik v liau suart j ir su
slav dialektais.¹³ Taigi, nors
jis to aiškiai ir nepabr žia, nega-
lima suponuoti jokios "proto balt
- slav prokalb s". Karali nas
nustato net kelias tokias "suart
t jusi kalb - dialekt izoglosi-
n s bendryst s epochas", kurias
galima b t schematiškai taip
pavaizduoti:

1. Indoeuropie i prokalb
(ligi apie 3000 pr. Kr.);
2. Išsiskyrimas iš ide. prokal-
b s (3000 - 2500 pr. Kr.)-

3. Tuoju po išsiskyrimo iš ide. prokalb s "balt " dialektai pergyvena suart jimo epoch su "german " dialektais (apie 2500 - 2000 pr. Kr.);

4. "Balt " ir "slav " dialektai suart ja (apie 2000 - 1500 pr. Kr.);

5. Nuo maždaug 1500 pr. Kr. balt ir slav dialekt suart jimas liaunasi, o prasideda balt ir ugr -fin kalb kontaktai, kuriuose slav kalbos jau nebedalyvauja.

V liau, kaip mums jau daug geriau yra žinoma iš istorijos, balt ir slav kalbos v l suart ja — bent geografiškai, politiškai ir kult riškai, bet tai, kaip jau anksiau min jome, nerodo jokiu b - du j bendros etnogenez s.

Karali no veikalas yra nepaprastai svarbus šio klausimo sprendimo istorijoje, reikia tik tik - tis, kad jis bus išleistas ir kuria didži ja vakar kalba, nes, nors kiek ir pramok lietuviškai, daugelis indoeuropeist sunkiai paskaityt tok komplikuot veikal lietuviškai. Teisyb , pa ioje monografijoje yra gana ilga santrauka rus kalba (du didžiuliai labai smulkiu šriftu puslapiai) ir gana trumpa santrauka vokie i kalba (apie pus didelio labai smulkiu šriftu puslapio), bet šios santraukos visvien neparodo viso veikalo gilumo, moksliskumo, visusiško dalyk nagrin jimo.

1969 metais ikagoje vykusia - me Mokslo ir k rybos simpoziume prof. Antanas Salys skait la - bai svarbi ir domi paskait "Balt ir slav kalb raidos skirtyb s".¹⁴ Šioje paskaitoje prof. Salys dav ir labai domi susu -

muojan i , galima sakyti, statistik šiuo klausimu.

Kaip nevienodai balt ir slav kalb santyki klausimas yra sprendžiamas, galima matyti jau iš to, kad net ir tie kalbininkai, kurie yra balt ir slav vienos prokalb s (po atsiskyrimo iš ide. prokalb s) arba kalbin s vienyb s šalininkai, ir jie labai nesutinka, m gindami datuoti tos "vienyb s" suskilim balt ir slav šakas. Jie vairuoja net maždaug 2000 met ! Štai kaip prof. Salys susumuoja tas nuomones:

"Tariamasis balt - slav prokalb s arba kalbin s vienyb s datavimas:

Po III t kstantme io po Kr. — Rozwadowski (1912).

Prieš 2000 pr. Kr. — W. Ernitz (1958).

II t kstantme io pr. Kr. pradžia — V. Georgiev (1958).

Po II t kstantme io pr. Kr. — R. Trautmann (1947).

Apie 1500 pr. Kr. — T. Milewski (1948).

1500 - 1300 pr. Kr. — T. Lehr - Splawski (1954).

VII - III a. pr. Kr. — J. Safarewicz (1945).

Po Herodoto (ca. 484 - 425 pr. Kr.) laik — V. Kiparsky (1958).

IV a. pr. Kr. — P. Arumaa (1964).

Apie Kr. laik pradži — A. Sobolevskij (1924).

A. Vaillant (1950), O. Szemer - nyi (1957).

I a. po Kr. — H. Smith ir H. Trager (1950)."¹⁵

Dar aiškiau šios visos problemos (arba problem kompleks) gin ytinias (kontroversinis) pob -

dis paaīšk ja, pažvelgus balt ir slav kalb ryši (santyki) aiškinamuosius terminus, kuriuos vartoja tai vienas tai kitas šiuo klausimu pasisak s kalbininkas.

ia juos visus ištisai v l paimame iš profesoriaus Salio paskaitos metu išdalinto padalo:¹⁶

“Balt ir slav kalb ryši aiškinamieji terminai: prokalb (vok. Ursprache, rus. prajazyk, pr. langue mère, ag. protolanguage, parent language, lat. pirmvaloda). kalbin vienyb (vok. Sprach-einheit, rus. jazykooje jedinstvo, len. jedno j zykowa, pr. l'unité linguistique, ag. linguistic unity).

kalbin bendryst (vok. Sprachgemeinschaft, rus. jazykovaja obš nost', len. wspólnota j zykova, ag. linguistic communitu),

glaudi visuma vok. Zusammenhängendes Ganzes),

bendra epocha ar periodas (rus. obš aja epocha, vok. Periode der Sparchgemeinschaft, ag. period of common language), sambendryba (vol. Verkehrsgemeinschaft, rus. soobš nost'), ilgaamž kaimynyst (vok. jahrhudertlange Nachbarschaft).

tarmin sritis (vok. Dialektgebiet, rus. dialektnyj areal), izoglosin sritis (vok. Isoglossengebiet, rus. izoglosnyj areal), izoglosin bendryst (vok. Izoglossengemeinschaft, rus. izoglossnaja obš nost'),

pastėbimai identiškios indoeuropie i tarm s (pr. parlars indoeuropéens sensiblement identiques),

paralelin raida (pr. develop-ment parallèle).”

Labai domu taip pat pažvelgti pa i svarbiausi kalbinink nuomoni pasiskirstym šio klausimo sprendime. Tai mes taip pat randame prof. Salio paskaitos metu Mokslo ir k rybos simpoziume išdalintame padal : “Tyrin toj nuomoni pasiskirstymas.

Balt - slav prokalb s ar kalbin s vienyb s teorijos šalininkai: A. Schleicher (1861), J. Hanusz (1886), K. Brugmann (1897), W. Porzezi ski (1911), J. Rozwadowski (1912), A. Br ckner (1914), A. Šachmatov (1915), R. . Trautmann (1923), A. Sobolevskij (1924), F. Specht (1934), J. Kuryłowicz (1934), 1956, 1957, 1958), T. Lehr-Splawinski (1946, 1958), T. Milewski (1948), O. Szemerényi (1948, 1957), A. Vaillant (1950, 1955, 1957), J. Otrbski (1954, 1958), M. Leumann (1955), P. Arumaa (1955, 1963, 1964), N. van Wijk (1956), V. Georgiev (1958), W. Emitz (1958), V. Kiparsky (1958), E. Dickenmann (1958), P. Trost (1958).

Šios teorijos priešininkai:

J. Baudouin de Courtenay (1903), A. Meillet (1905, 1908, 1922, 1925, 1934), J. Endzelins (1911, 1923, 1931, 1951, 1952), K. Jaunius (1908), K. B ga (1910, 1913, 1922, 1924), G. Bonfante (1935), Ch. Stang (1939, 1957, 1963, 1966), A. Senn (1941, 1954, 1966), E. Fraenkel (1950), W. Porzig (1954), A. Salys (1955), W. K. Matthews (1957), I. Lekov (1958), L. Bulachovs-

kij (1958), B. V. Gornung (1958, 1963), J. Loja (1961), F. P. Filin (1962), A. Klimas (1967), S. Karali nas (1968), G. Shevelov (1964).

Nuomones keit :

V. Pisani. 1932: Bendryst s epocha (ne prokalb) V a. pr. Kr. — IV a. po Kr. Bet 1949: Bendryst abejotina, o prokalb , atrodo, niekada neegzistavusi.

J. Safarewicz. 1946: Bendryst s laikotarpis (okres wspólnoty) tikrai egzistav s po ide. prokalb s suskilimo. Bet 1961: Bendryst s epocha n ra visai tikra. Jeigu ji ir buvusi, tai II t kstantme io po Kr. pirmojoje pus je. Balt ir slav kalbos gali b ti kilusios iš vienos ide. tarm s.

J. Otrbski. 1947: "Balt - slav prokalb s niekad nebuvo". Bet 1954: Balt ir slav kalbos kilusios iš vienos balt - slav kalbin s grup s, kuri reikia laikyti vienybe, kilusia iš vienos kalbos. 1958: "V lesni j balt ir slav prot viai kalb jo ta pa ia kalba. Paveld toji balt - slav vienyb pasibaig , palyginti, v lai, tiktai I t kstantmetyje prieš m. e., tikriausiai to t kstantme io pradžioje".

R. Trautmann. 1923: "Taigi aš visiškai remiuosi balt - slav kalbin s vienyb s teorija, ... kuri bene geriausiai nagrin ta Porzeziriskio ir Roswadowskio, taip pat Endzelyno". Bet 1947: "Tikrai yra tiek daug stipri kalbini ryši , jog tur jo b ti kokio nors pob džio bendras pagrindas. Bet visa ki-

ta sunku nustatyti. Ta iau 'vienyb s' s vokos nereik t pa br žin ti. Skirtybi , savaime su prantama, buvo anksti ir jos lai ko eigoje dar daugiau sustipr jo".

V. Mažiulis. 1959: "Esu link s manyti, kad ... balt ir slav senieji (bei inovaciniai) panašumai — 'paralelumai' nesiprašo pagalb tradicin s balt - slav prokalb s (resp. genetinio balt - slav kalb vienumo) hipotez s; kolkas ia galima išsiversti lingvistin s diferenciacijos bei integracijos principais, kuriuos nurodo J. Endzelynas". Bet 1964: Balt - slav seniausi j kontakt irimo pradžia datuojama II t kstantme io pr. Kr. pirmaisiais amžiais. Slav prokalb egzistavusi, o balt — ne; balt prokalb teegzistavusi tik balt - slav prokalb s r muose (within framework of the Balt -Slavonic "Ursprache")."¹⁷

Pagrindin je savo paskaitos dalyje prof. Salys išd st svarbiausius senuosius balt ir slav kalb skirtumus. Šie skirtumai, arba skirtyb s, priklauso dar senajai prokalbinei erai, t. y. tam laikotarpiui, kuris eina tuo jau po balt , slav , german , indo-iran n ir kit ide. kalb grupi (arba šak) atsiskyrimo iš ide. prokalb s. Taigi, jie priklauso tam laikotarpiui, kur kalbininkai yra link manyti buvus maždaug tarp 2500 pr. Kr. ligi istoriniame laikotarpyje pirm j ši kalb rašto paminkl .¹⁸

Pavyzdžiui paimkime vien iš prof. Salio išvardint sen j (prokalbini) balt ir slav kalb

skirtybi : esamojo laiko I-jo asmens gal n . Vad. tematinuose¹⁹ balt kalb veiksmažodžiuose jau labai senais laikais pagrindine pirmojo esamojo laiko asmens gal ne buvo apibendrinta iš ide. -o kilusi gal n -uo, kuri gerai išlaikyt galime matyti sangr žiniuose lietuvi kalbos veiksmažodžiuose: rengiuosi, prausiuosi ir t. t. (paprastuose veiksmažodžiuose ši gal n v liau lietuvi kalboje buvo sutrumpinta: -uo pavirto -u: lenkiuosi: lenkiu ir t. t.). Iš antros pusės, senoji slav prokalb apibendrina pirmajame asmenyje gal nes -o/- , kilusias iš ide. -on/-en, kurios savo ruožtu yra kilusios iš dar ankstyvesni j ide. -om/-em. (Rus k. 1-jo asmens gal n -ju/-u yra daug v lesnis išsivystymas: šiuo atveju ši rus kalbos gal n neturi nieko bendro su liet. k. gal ne -u!). Taigi, jeigu jau baltai ir slavai b t kada nors kalb j viena “proto balt - slav prokalbe”, tai tikrai bent šiuo atveju (kaip ir daugeliu kit) b t išsivyst kas nors bendro. Betgi šiuo atveju (kaip ir daugeliu kit) balt kalbos rodo tok pat išsivystym kaip lotyn kalba: pvz. fer , graik kalba: pfer , german kalbos: got k. bera ir t. t., t. y. visiškai skirtingai nuo slav kalb : senosios slav bažnytinių kalbos: neso, (kil s iš *neson, o šis iš *nesom, plg. dabartinių lenk k.: nios).²⁰

Toki skirtybi , kurios randamos tik balt senojoje prokalbe je, o visiškai n ra slav senojoje prokalbe je, prof. Salys savo paskaitoje duoda vienuolika, o

toki skirtybi , kurios yra užtikamos tik senojoje slav prokalbe je, o visiškai nepažstamos balt kalbose — aštuonias. Šios skirtyb s rodo, kad joku b du ne manoma rekonstruoti jokios “balt - slav prokalb s”, t. y. tokio daikto niekad n ra buv .

V liausios studijos m s tema (ia mes m giname apžvelgti tik svarbiausias studijas-nuomones maždaug chronologine tvarka) randamos didžiuliam laikale, skirtame pamin ti garsiojo norveg kalbininko, prof. Christian S. Stang 70 met sukakt : Donum Balticum.²¹ Šiame beveik 600 puslapi Festschrift'e yra net keliolika straipsni , kurie daugiau ar mažiau lie ia vien kit balt ir slav kalb santyki aspekt , ta iau tik trys straipsniai tiesioginiai nagrin ja pa ius santykius.

Pirmoje vietoje min tinas prof. Alfred Senn'o straipsnis “Slavic and Baltic Linguistic Relations.”²² Siame straipsnyje prof. Sennas; v l persp ja kalbininkus gerai atsiminti d sn , kad žodyniniai panašumai nerodo jokios bendros etnogenezin s dviej kalb (arba kalb grupi) kilm s, o tik kult - rin , kaimynin tak , viena antrai. Prof. Sennas prieina tokios chronologin s balt ir slav kalb išsivystymo schemas:

1. Protoslavai ir protobaltai kaip neišskiriami iš kit indoeuropie i prokalbe kalban i mas s.

2. Antrajame t kstantmetyje pr. Kr. egzistavo jau atskira (nuo kit iš ide. prokalb s atsiškyrusi kalb) kalbin bendruomen , kurioje buvo praslav ,

pragerman ir prabalt prot - viai.

3. Ši pre-slav -balt -german bendruomen buvo sunaikinta (sen j) pers invazijos tarp 1000 pr. Kr. ir 500 pr. Kr. Balt prot viai buvo nustumti Šiaur nuo Pripet s pelki — absoliutin izoliacij (t. y. kur laik balt prot viai netur jo kontakt su jokia ide. grupe, net su slavais). Slav prot viai buvo (sen j) pers nugal ti, okupuoti ir kur laik valdomi; tuo metu slav prot viai ir tapo praslavais. Iš sen j pers - iraniei praslavai pa m ir žod dievui žym ti: bogu, taip pat ir žodis suto, sto 'šimtas' yra slav pasiskolintas iš iran n - pers . Graik istoriko Herodoto (gyveno V-me šimtmetryje pr. Kr.) minimi skitai ir sarmatai yra kaip tik pers imperijos liku iai slav plotuose.

4. Slav ir balt kontaktai. Pirmajame t kstantmetryje pr. Kr. balt prot viai gyveno ide. kalbin s srities šiaur s - ryt pakraštyje. Rytuose jie susisieki su morviais (fin - ugr kultis), šiaur je ir vakaruose — su suomi kiltimis, o piet vakaruose — su praslavais (vakar slav prot - viais). Nuo tada prasid jo slav - balt kontaktai: prieš Kristaus laikus pirmieji kontaktai buvo piet vakar kryptimi, nes ta kryptimi balt prot viai jud jo Baltijos j ros link, o v liau (tarp maždaug 1 po Kr. ir 600 po Kr.) tie kontaktai tarp balt ir slav kil i užsimezg rytuose, nes tuomet slav kiltys prad jo stumtis rytus ir šiaur s rytus.

Kitas straipsnis, išspausdintas Donum Balticum, paskirtas išimtinai balt ir slav kalb santykiams, yra sekantis: Henrik Birnbaum, "Four Approaches to Balto-Slavic".²³ Joki nauj teorij bei hipotezi jame n ra. N ra n kokios naujos medžiagos. Prof. Birnbaum tik susumuoja dabar dar minimus "keturis pri jimus" prie šios problemos sprendimo: a) kad yra kada tai egzistavusi balt - slav prokalb ; b) kad yra egzistavusi balt - slav dialektin sritis; c) kad jokios balt - slav prokalb s n ra buv , o panašumai yra arba paveld ti tiesiog iš ide. prokalb s bei išsivyst paraleliai bet nepriklausomai nuo vienas antro; d) kad gal balt , slav ir german kalb grup s galima laikyti priklaus tam pa iam vad. Sprachbund, atseit — konvergencijos teorija. Pats prof. Birnbaum, nors ir nelabai griežtai, pasisako už balt - slav prokalb s teorij ta prasme, kad ta "prokalb " b t maždaug tik k iš ide. prokalb s atsiskyr balt ir slav dialektai, dar sudar tik v lyvosios ide. prokalb s paskutini j išsivystymo stadij , prieš balt ir slav kalboms nueinant "savo keliais". Jis sako, kad tai gal tik metodologijos ir terminologijos klausimas.

Tre iasis straipsnis Donum Balticum Festschrift'e, paskirtas balt ir slav kalb santykiams nagrin ti, yra ši eilu i autoriaus: "Baltic, Germanie and Slavic".²⁴ Jame pirmoje vietoje iškeliami m s jau pla iai cituota S. Karali no monografija. Toliau yra si loma keli gana

svarb s metodiniai sprendimai, kuri svarbiausi yra sekanti: a) nereikia per daug pervertinti sen j klasini kalb duomen , sprendžiant ide. lyginamosios kalbotyros problemas; b) sprendžiant slav kalb problemas, nereikia visuomet "tuojau b gti ieškoti" panaši dalyk balt kalbose, ir atvirks iai. Toliau autorius iškelia aštuonis senus, labai svarbius skirtumus tarp balt ir slav kalb . Dar nurodoma kitas dažnai net ir kalbinink užmiršamas faktas: senaisiais laikais balt kalbin sritis greičiausiai buvo net gerokai didesn už tuometin slav kalbin

srit , taigi, tais senaisiais laikais ir slavai skolinosi žodži ir gal kit kalbos strukt ros dalyk iš balt . Jeigu jau kas labai m gsta vartoti sud tinius sen j ide. dialekt pavadinimus, tai nuosekliai reikt kalbotyroje pirmoje eil je vartoti ne "Balto-Slavic", o "Balto-Germanic", nes sen j prokalbini panašum yra daugiau tarp sen j german dialekt ir tarp balt dialekt , negu tarp balt ir slav !

Yra pasirod ir daugiau šios problemos nagrin jim 1966-1971 metais, bet jie n ra tokie svarb s, kaip tie, kuriuos mes šiame straipsnyje pamin jome.

Išnašos

1. "Balto-Slavic, or Baltic and Slavic? (The Relationship of Baltic and Slavic Languages), Lituanus, XIII (1967), No. 2, pp. 5-37.
"Some Questions Concerning the Relationship of Baltic and Slavic", Actes du Xe Congress International des Linguistes, vol. IV, Bucharest, 1970, pp. 689 - 715. (Pažym tina, kad pats kongresas vyko 1967 m.).
2. S. Karali nas, Kai kurie balt ir slav seniausi j santyki klausimai", Balt ir slav kalb ryšiai (Lietuvi kalbotyros klausimai X), Vilnius, 1968, pp. 7-100.
3. Gary A. Hood, "A Bibliography of Works Dealing with the Relationship between Baltic and Slavic", Lituanus, XIII (1967), No. 2, pp. 38-46.
4. N. D. Bogoliubova ir T. A. Jakubaitis, "Istorija razrabotki vo-prosa o balto-slovianskix jazykovyx otnošeniox", Rakstu kr jums, Ryga, 1958, pp. 331-375.
5. Šios komisijos nariai yra išvardinti S. Karali no monografijoje, op. cit. , p. 7, taip pat mano straipsnyje, op. cit. (in Lituanus), p. ž.
6. Chr. S. Stang, Vergleichende Grammatik der Baltischen Sprachen, Universitetsforlaget, Oslo - Bergen, Tromsø, 1966. (Tai yra didžiulis 485 puslapi veikalas).
7. Apie šio vadinio nagrin jimo pob d — ži r. toliau.
8. Teisyb , pa ioje gramatikoje prof. Stang'as palygina balt kalb garsus ir formas su kitomis ide. kalb formomis, žodžiais, bet šioje žangin je dalyje jis kalba tik apie balt ir slav kalb santykius.
9. Ypa svarb s darbai šioje srityje buvo atlikti automobilio katastrofoje žuvusio jauno ir labai gabaus kalbininko V. M. Illi -Svity , ypa jo veikalė Imennaja akcentuacija v baltijskom i slavjanskom (Maskva, 1963).

9. Ši eilu i autorius jau yra prad j s rašyti šiuo klausimu kiek didesn ir platesn darb .

10. Ligi VI-tojo tomo Lietuvi kalbotyros klausimai skelb vai-rius kalbotyros straipsnius, o nuo VII-jo tomo daugiau spausdina mono-grafijas arba straipsnius, sugrupuotus apie vien pagrindin tem . Ta tema yra paprastai pavadinamas ir visas tomas.

11. S. Karali nas, op. cit., p. 97.

12. S. Karali nas, op. cit., p. 97-98.

13. Taigi, jeigu jau kas nor t tai "terminologiškai" pažym ti, rei- k t vartoti ir "Balto-Germanic", arba "Germano-Baltic".

14. ia naudojuosi savo užrašais ir prof. Salio paskaitoje išdalintu padal .

15. Citata imta iš keturioliktoje išnašoje min tojo padalo.

16. Š žod (t. y. 'p dalas') prof. Salys simpoziumo metu pasi l vartoti vietoje angl. "hand-out". Kir iuoti reikt kaip p talas (t. y. 3b kir iuot s).

17. Šios labai ilgos citatos ir v l yra paimtos iš prof. Salio pa- dalo. Galvojame, kad yra naudinga jas ištaisai paskelbti, nes simpoziumo darb spausdinimas yra "užkliuv s".

18. Vienodos nuomon s d l ide. prokalb s suskilimo datos n ra vairuojama tarp maždaug 3500 m. pr. Kr. ir 2000 m. pr. Kr.

19. Tematiniai yra tokie veiksmazodžiai, kurie prie savo pagrindi- n s šaknies dar prideda "tem ", t. y. paprastai kok balsin gars tarp va ios šaknies ir gal n s.

20. Tai rodo, kad jau skiriantis iš ide. prokalb s (o gal net dar ide. prokalb s srityje) balt dialektai jau vartojo ide. -ô pirmam as- meniui žym ti, o slav dialektai jau vartojo -oml-em.

21. Tai pats gražiausias ir didžiausias veikalas balt kalbotyroje: jame rašo net 75 mokslininkai iš keliolikos taut . Tai nuopelnas latv s kalbinink s, prof. dr. Veltos R ke-Dravina, kuri beveik viena visk suorganizavo, suredagavo ir pati išleidim tvark . Duosime ia ir piln knygos metrik : Donum Balticum — To Professor Christian S. Stang on the occasion of his seventieth birthday 15 May 1970. Edited by Velta R ke-Dravi a. Almquist and Wiksell, Stockholm, 1970.

22. Donum Balticum, op. cit., pp. 483-494.

23. Donum Balticum, op. cit., pp. 67-76.

24. Donum Balticum, op. cit., pp. 263 - 269.

SKAITYTOJ ŽODIS (atkelta iš 3 pusl.)

hibrid " (" Laisv ", nr. 53190). Lietu- va šiandien jau smarkiai aprusinta, o faktai liudija, kad rusifikacija intensy- v ja, tad kol nev lu, laikas susiprasti, kas yra m s priešai, nuo ko mes b go- me ir prieš k turime kovoti.

Romas Urbonas
Los Angeles, Calif.

Skaitytojai " Laisv " myli
Siun iu savo mylimam " Laisv " 25

dol. ek. Jei "kiaura" kišen leis, atei- tyje atsi siu daugiau.

Vita Baleišyt
Chicago, III.

Skaitydamas džiaugiuosi žurnalo tu- riniu ir gražia forma. Si sdamas prenu- meratos moked apgailėstauju, kad, b - damas pensininkas, nepaj giu " Lais- v " stipriau paremti.

Vaclovas Kasakaitis
Willowick, Ohio

SOVIETINAMAS LIETUVOS ŽMOGUS

Dr. C. M.

Vasaros pradžioje teko sutikti iš pavergtos Lietuvos Amerikon atvykus vaikystės draug, dar netgi šiek tiek tolim giminait. Abu gim nepriklausomoje Lietuvoje, vokiečių okupacijos metais dar spjome ir gimnazijos mokslo paragauti. O paskui mūsų keliai išsiskyrė. Aš išaugau ir išsimokslinau Vakaruose, jis — rusų komunistų okupacijoje. Abu pasiekėme tokį patį mokslo laipsnį, nors kiek ir skirtingose specialybose. Susitikimas buvo netikėtas ir jautrus, tačiau pokalbyje pajutau šaltą santarumą. Kitame susitikime jis kiek „atšilo“, ir ramioje, nuošalioje vietoje siūtauk, atrodo, gan nuoširdžiai pasikalbėjome. Surašiau jį su žininiškai, be pagražinimų ir perėjimu, kad nors kiek plačiau atsivertę sovietinamos Lietuvos žmogus. Ar jis tipingas pavergtos Lietuvos vidurinės kartos inteligentui, tesprendžia mūsų politikai, sociologai, psichologai.

Tarp mūsų vyko toks pasikalbėjimas:

— Lietuv valdo rusai.

— Lietuvoje viskas mes patys darome. Rusai nenurodinėja, kaip daryti.

— Kiek mums žinoma, rusai net lietuviams komunistais nepasitiki.

— To sakyti negalima. Partija ir vyriausybė Lietuvoje turi pilną laisvę daryti visa, kas Lietuvos respublikai naudingiausia.

— Pažįstant komunistinį santvarką, kur viskas baisiai centralizuota, o be to, turint galvoje, kad Lietuva yra okupuotas kraštas, man būtų sunku patikėti, kad Maskva nelaikytų Lietuvos kietoje kontrolyje.

— Negalima sakyti, kad centralizacijos nebūtų. Bet mes turime teisę tyrinėti, rodyti iniciatyvą, daryti siūlymus. Didesniems projektams, žinoma, Maskvos patvirtinimas reikalingas.

— O kaip su naftos rafinerija? Ar tai iš jo išlietuvių iniciatyvos, ar iš Maskvos?

— Rafineriją turėti yra Lietuvos interesas. Lietuvos ateitis industrializacijoje.

— Nesu tos srities specialistas. Bet man atrodo, kad krašte turi kurtis natūrali industrija. Ji turi remtis krašto žaliavų išteklių. Atrodo nelogiška, jei nevalyt produktų šimtus mylių, Lietuvoje valyti ir nešvarumais užteršti Lietuvos vandenį. Ar nebūtų ekonomiščiau Lietuvai tiesiog išvalyti naftos, kiek sunaudojama vidaus rinkai. Atrodo, tokios pat nuomonės buvo ir Lietuvos kompartija. Ji nuo

rafinerijos apgyn Veliuon , bet Maskva vis tiek užkor Lietuvos šiaur s vakarams.

— Lietuvos kompartija nuo rafinerijos nesigyn , o tik stat inžinerijai reikalavim išspr sti vandens užteršimo problem . Nemunu paleisti nešvarumai b t užterš Kurši marias.

O kaip dabar? Ar užteršimo problema išspr sta? O gal baiminamasi, kad su naftos vamzdžiais bus ištiesti nauji rusifikacijos vamzdžiai. Juk Lietuva naftos specialist neturi? Jūs atveš iš Rusijos.

— Rusifikacija vyksta, ta iau baim perd ta. Moderniai rafinerijai aptarnauti pakanka apie 50 tarnautoj .

— Tai man dar labiau nesuprantama. Kod l kurti toki industrij , kuri nesinaudoja vietos žaliavomis ir neabsorbuoja vietos darbo j gos pertekliaus? Bet ar iš tikro Lietuvai negr sia rusifikacijos pavojus. Juk buvusieji 3 proc. rus mažuma nuo okupacijos pradžios kelis kartus paaugo?

— Su statistikomis pats tiksliau nesu susipažin s. Vilniaus kraštas pak l rus nuošimt . Po karo tam tikras nuošimtis rus kari Lietuvoje liko. Dabar rusai nuolatiniam apsigyvenimui Lietuvoje nepasilieka. Atvažiuoja ir gr žta. Pasitaiko, kad kai kuriuose universiteto kursuose Vilniuje rusai sudaro 50 proc. vis student . Bet baig studijas visi rusai išvažiuoja. Paskutiniai surašymo duomenus rodo, kad lietuvi nuošimtis Lietuvoje nekritis . Tai rašo ir j sišk spauda.

— Taip, lietuvi nekrito, bet rus s paaugo. O kaip su Latvija ir Estija? Koks santykis rus : lietu-

vi lietuviškuose Rytpr siuose? Atrodo, kad Maskvos strategija Lietuvoj pramat kit rusifikacijos plan . Parinkti du pagrindiniai rusifikacijos taškai: Vilnius ir Klaip da. Juk net viešo aptarnavimo - staigose ne visur galima lietuviškai susikalb ti.

— Kaip tai? Galima. Respublikos kalba yra lietuvi kalba.

— Gr ž iš Vilniaus pasakoja, kad atvykstan ius iš užsienio Vilniuje krato rusai, kad nei centriniam pašte, nei geležinkelio stotyje su telegrafist mis negalima lietuviškai susikalb ti. Lietuviškai nemoka net l ktuv agent ros Gedimino gatv je tarnautojai. Miesto autobusuose bilietai rusiški, užrašai rusiški ir pranešin ja rusiškai.

— Nu, žinoma, pasitaiko. Paštas ir geležinkeliai jungti visas jungin sistem .

— Daugelis turist gr žta nusi-vyl , kad Lietuvos sostin je negalima lietuviškai susikalb ti. O j s sakote, kad rusifikacijos pavojus n ra. O vasaros metu, kai n ra student , Vilnius atrodo lyg Rusijos miestas. Visur kalba rusiškai.

— Tautybi klausimas iš vis n - ra labai svarbus. Ilgainiui visos tautos susimaišys. Baig s mokslus aš pats irgi buvau man s persikelti Sibir . Sibiras didel s ateities kraštas. T vas perkalb jo nevažiuoti. Paklausiau. Bet mano vaikai gal ir išvažiuos. Žinoma, technika turi Sibir apvaldyti ir padaryti patog gyventi.

— Kad žmon s susimaišys — tai tik komunistin hipotez . Iš tikr - j , man atrodo, kad tuo rusai nori apaminti rusinamas tautas. Nat - raliai žmon s nori gyventi arti sa-viški , savose bendruomen se.

— Prieš kar Lietuva tik vegetavo, o dabar klesti. Lietuva natraliai surišta su Rusija. Mažai kraštai vieni patys išsilaikyti negali. Vis kieno nors yra išnaudojami. Ypač ne manoma žemės kraštams.

— Mes Europoje turime daugel kraštų, panašiai Lietuvai, kurie laisvi šimtmečiais. Ir sukūrė labai aukštą kultūrą. Pavyzdžiui, Danija, Olandija, Skandinavijos kraštai.

— Tai Amerikos kolonijos.

— Nežinau, kuria prasme jūs vadinate kolonijomis. Aš tikiu, kad Amerikos kapitalas turi ten savo interesą. Bet tie kraštai yra pilnai laisvi. Jų spauda kritikuoja Ameriką, studentai demonstruoja. Jūs geriau už mane žinote, kodėl Lietuvoje nedemonstruoja prieš Rusiją. Visuose minetuose kraštuose aukštas gyvenimo standartas. Rusija komunistinė santvarkoje per šimtmetį nepasivys. Bet pagaliau tautos potencialas neišsiskleidžia tik ekonominio gerbuvio sukūrimu. Visi tie kraštai davė didelius našus pasauliui mokslu, mene, literaturoje.

— Ekonominis veiksnys svarbiausias. Ir Amerikoje lietuviai greitai nutausta, nes veržiasi greitai praturtinti. Tautinius reikalus šeimoje apleidžia.

— Tiesa, kad vaikų nutautėjimas surištas su tautos noru greitai praturtinti. Bet aplamai nutautėjimas yra labiau komplikauta problema ir jos negalima suvesti vien ekonominių motyvų. Yra visos veiksnų kompleksas. Paimkite tokią kultūrą tautą kaip vokiečius. Jie greitai nutausta už lietuvius. ikągi, kiek žinau, vokiečiai turi vien laikraštį. O kiek lietuviai?

— Aš nežinau, kodėl vokiečius laikote kultūringa tauta po to, ką jie padarė ...

— Ar manote, kad rusai mažiau nekaltai žmoniai išžudė?

Rusai yra labai geri žmonės. Gal tik lietuviai vokiečius žiaurumu pralenkia.

— Ar jūs kalbate apie lietuvius, kurie gyvena savo krašte?

— Jie kovojo prieš Lietuvos interesus. Lietuva turi būti kartu su Rusija. Atvažiuokite, ir pamatysite, kokį progresą Lietuva padarė.

— Ar pasaulyje yra kitas kraštas, kur atvažiaavusiam žmogui neleidžiama aplankyti savo sergančios motinos? Kuo galima pateisinti tokią žiaurumą?

— Tai bloga, labai bloga. Bet jūs žinote, kaip svetimo krašto žmonės, kaip amerikiečiai. Lietuvos vakarai — pasienio zona. Nenorima pašalinti.

— Bet negalima ir Kauną.

— Tokios taisyklės ekskursijoms. Ilgesniam laikui atvyk važiavusi visur.

— Aš žinau žmones, kurie Vilniuje gyveno 2-3 mėnesius ir negavo leidimo net Trakus aplankyti, nekaltai jau apie tai višk. Tie, kuriems leidžiama visur Lietuvoje važinti, grįžti, tik gera apie Lietuvą tesako. Net ir Vilniuje rusų kalbos jie grįžta nedaug tegirdi. Mes nežinome, kodėl jie tų okupantų malon gauna.

— Jaunoji lietuvė karta visi rusiškai moka, tik kalbėti nenori. Rusų kalba reikalinga, kai važiavime po kitas respublikas.

— Ar Lietuvoje apsigyvenę rusai turi išmokti lietuviškai?

— Jei užima tarnybas, turi.

— Ar išmoksta?

— Ne visi.

— Kokia kalba d stoma univer-
sitetuose: lietuvi ar rus ?

— Abiem. Po karo tr ko lietuvi
profesori . Reik jo rus talkos.
Savus profesorius labai myl jome.
Kai mir prof. Baršauskas, žmon s
be pertraukos tris dienas ir tris
naktis lank jo karst . Buv moki-
niai atvyko net iš kit respublik .
Tai vienintelis profesorius, gav s
Soviet S jungos didvyrio orden .

— Aš manau, kad Soviet S -
jungos didvyrio ordenas — tai di-
džiausias g dos ženklas. Ypa jei
Stalino užkabintas.

— Kurie gavo tokius ordenus už
darb ar pasižym jim kare, tie
tikri didvyriai.

— Pasakykite man, kaip J s, in-
tektualas, galite pateisinti savo
krašto ir savo žmoni pavergim ?

— Mes nesame pavergti. Esame
laisvi.

— Ar ne žeidžia lietuvi savi-
garbos viešas rus koliojimas, k.
t., “buržuazinio nacionalizmo lie-
kanos”, “nacionalistinis šoviniz-
mas”, “lokalin s tendencijos” ir kt.,
kada reikalai lie ia lietuvi tautos
interesus. Juk rusai rus “naciona-
liniu šovinizmu” nekaltina.

— Esu partijos narys, ir nebijau
rusui priminti Lenino žodži apie
taut lygiavertiškum .

— Gal J s tai ir pasakote, bet
labai priva iai. Ta iau kovos prieš
“nacionalistin šovinizm ” priedan-
ga Lietuva rusinama, komunistina-
ma ir išnaudojama. Sakote, Lietu-
va laisva. Bet ar galima kaip nors
patikrinti, kad tauta tokios laisv s
nori? Ar J s, kaip intelektualas,

skiriate kokios reikšm s Soviet
S jungoje vykdomiems rinkimams?
Kaip J s visa tai suprantate ir aiš-
kinate? Kur J s matote Rusijoje
demokratij ir laisv žmoni valios
pareiškim ?

— Iš tikro, rinkim n ra. Yra
tik patvirtinimas. Demokratija pa-
sireiškia tik partijos viduje. Pa-
rinkdami kandidatus, mes daug
svarstome, diskutuojame, balsuo-
jame.

— Toks paaiškinimas galvojan-
io žmogaus patenkinti negali. Vi-
sa komunistin sistema taip suor-
ganizuota, kad žmon s gali tik pa-
tvirtinti, k partija nutaria. Nei
laisvai pasisakyti, nei atmesti ne-
gali. Ar Jum, intelektualui, priim-
tina tez , kad komunist partij
su j ne tik išmintingiausi, bet ir
patys doriausi žmon s, ir jie daro
pa ius teisingiausius ir pa ius nau-
dingiausius kitiems sprendimus?

— Aš to nesakau. Bet ir partija
yra laikinas dalykas. Kai visuome-
n persiaukl s, partija išnyks.

— Tai komunistai kalba daugiau
negu penkiasdešimt met . Vietoje
kitus peraukl j , patys ima persi-
aukl ti. J s žinote, koks r gimas
vyksta pa ios Rusijos inteligenti-
joje. Jei ten negird jote, tai išgir-
dote ia. Ta iau jei J s tuo tikite,
k sakote, tiesiog nejauku darosi,
kad žmogaus galvojimo principai
gali taip išsiskirti. Aš vis maniau,
kad žmogus nat raliai atmata žmo-
gaus prievart žmogui.

— Žinoma, blog dalyk yra ir
pas mus. Vis tas dar nepasitik ji-
mas. užsien neišleidžia kartu
su žmonomis, net partijos nari . Iš-
imtyt labai retos. Bet viskas keisis.
Prievartos pas mus neb ra. Nuo
Stalino laik daug kas pasikeit .

— Jei sakote, kad n ra, kod l Maskva neleidžia atvykusi iš užsienio lietuvi iš Vilniaus išvykti pas gimines?

— M siškiai tai tvarko.

— Tai netiesa, ir J s tai žinote. J s aukštieji pareig nai net savo geriausiems atvykusiems draugams pad ti negali.

— Yra toki , kurie iš Vilniaus gali išvažiuoti.

— Kod l jie gauna specialias privilegijas?

— Nei mes, nei j s nežinote, kas tvarko saugumo reikalus Amerikoje ir pas mus. Bet, pamatysite, pad tis ger s.

— Aš matau, kad J s kiek reflektuojate naujosios generacijos nepasitenkinim esama tvarka. Bet neatrodo, kad b tum te pasiroš eiti tiek, kiek, sakysim, noro parod ekoslovakijos komunist naujoji karta.

Tavo ir mano t vai nepritar , palyginti, švelniai Smetonos diktat rai, kovojo prieš Stalino ir Hitlerio kruvinas okupacijas. Prisimeni džiaugsm , kai 1941 met sukil liai vijo rusus iš Lietuvos. Ar komunizmas taip paveik j s galvojim , kad be protesto galite priimti blog ? Aš kartais pradedu tuo tik ti.

Kai Amerikoje lank si Chrušiovas, jis daug plep jo apie reikal suart ti rusams su amerikieiais. Viename pri mime, kuris buvo rodomas per visus televizijos tinklus, j lyd j s Valstyb s departamento atstovas H. C. Lodge pasi l Amerikoje išleisti rus parinkt knygy apie Soviet S jung , o Chrušiovai — amerikie i parinkt knygy apie Jungtines Amerikos Valstybes. Ir tas knygas platinti.

Tada tos dvi tautos viena su kita geriau susipažinsian ios. Žinote, k Chrušiovas prieš šimtamilijonin auditorij pasak ? Jis pasak taip: "Aš paž stu savo žmones. Jie j s knygos neskaitys. Iš to nieko nebus".

Mes, lietuviai, Chruošiovas ži r jome kaip savo tautos didžiausi prieš , ta iau d l toki nes moni plep jimo vistiek jaut me g d . Ar soviet žmogus to jau nebejau ia? Laisv je išaug s žmogus tuo niekad nepatik s.

— Ar iš tikro taip buvo? Bet jis ir daugiau netakt pridar . Jungtin se Tautose nusimov bat , komunistus persekiojant Nasser apdovanojo aukšiausiu Soviet S jungos ordenu. Už tai jis buvo pašalintas.

— Kaip jis kitaip gal jo atsakyti, kai tokios knygos bijo? Bet ne tik Chrušiovas, o ir kiti aukštieji s pareig nai gali viešai niekus kalb ti, kuo laisv je išaug s žmogus, net ir labai mažo išsilavinimo, negal s patik ti. Pavyzdžiui, kad streik Soviet S jungoje nes , nes žmon s viskuo patenkinti. Ar žmog galima patenkinti? Amerikoje, net esant krašte gerb viui, po kurio laiko renkama valdži opozicija. Prieš 2000 met Cezaris jau raš , kad žmon s m gsta valdžios permainas.

— Ir pas mus yra streik . Yra buv ir Vilniuje. Bet teis tus streikinink reikalavimus greitai ir palankiai atsakoma.

— Ir aš žinau, ir J s žinote, kad tai netiesa. Žmon s okupanto neken ia, bet bijo. Jei Lietuvoje b t laisvi rinkimai, pasakykite, koks, J s nuomone, nuošintis pasisaky-

(Nukelta 78 pusl.)

ŽVILGSNIAI VYKIUS IR SPAUD

SOLIDARUMAS SU TAUTA

Partizano idealas realyb je
Rusifikacijos tempas spart ja
Stipendijas skirti Sibiro lietuviams
Iš Lietuvos Jungtines Tautas

LAISVINIMO VEIKSNIUOSE

Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto seimas
Nauj keli ieškojimas Lietuvos laisvinimo darbe
Jaunieji kovoje prieš okupantus
Amerikos Lietuvi Tarybos suvažiavimas
Su Lietuvos byla svetimuosius

LIETUVI FRONTO BI IULI GRETOSE

Prof. dr. Zenonas Ivinskis
Iš LFB vyr. tarybos nutarim

SPAUDA, RADIJAS, KNYGOS

Amžinoji laisv s giesm
Ragan medžiokl tebevyksta
Prof. dr. Zenono Ivinskio darb bibliografija
Atsi sta pamin ti

“ LAISV ” VEDAMIEJI

Skelbti paliaubas
Bendruomen turi

SOLIDARUMAS SU TAUTA

PARTIZANO IDEALAS REALYB JE

Idealus žem je galima lyginti su žvaigžd mis danguje. Jei danguje neb t žvaigždži , neb t manoma vietos orientacija ir didžiosios kelion s laiko ateit neb t gal jusios vykti. Jei žem je neb t ideal , neb t manoma prasm s ir tikslo orientacija ir žmogus neb t pasiek s tokio didyb s ir galyb s laipsnio, kokiame jis yra šiandien. Žmogus be ideal b t žmogus be žmogaus veido. Tik idealai padaro žmog žmogumi ir tik idealai apsprendžia jo žmogišk j vert .

Id jos nemiršta

Laisv yra žmogaus egzistencijos s lyga. Tik laisv je žmogus yra pilnas, išsamus ir visapusiškai k rybingas. Alkano žmogaus s mon sukoncentruota duon , o pavergeto — laisv . Nei duona, nei laisv negali atstoti ar pavaduoti viena antros. Pirmoji yra biologin s lyga, antroji — dvasin . Sotus, bet pavergtas žmogus n ra laimingas, lygiai negali b ti laiminga laisva, bet alkana dvasia. Ženklaai per daug ryšk s, kad nepasteb tum, jog šiuolaikinis žmogus yra nepatogioje situacijoje: reikia apsispr sti ir viešai angažuotis arba už visišk duon — biologin egzistencijos prad , arba už totalin laisv — id jin egzistencijos prad . Didieji ir galin-gieji nedviprasmiškai pasisako už biologin prad , kada mažieji ir silpnieji — už id jin. Galijot ir Dovyd kova tebevyksta. Galijotai, ginkluoti moderniosios komunikacijos technika ir neribotu kapitalu abiejose pasaulio dalyse visu niršimu bando nugal ti silpn Dovyd , ginkluot tiktai laisv s idealo nemirtin-gumu.

Maironis yra pasak s, kad "id jos, jei didžios, nemiršta kaip žmon s". Taip, nemiršta, bet žmogus neb t žmogumi, jei nebandyt nemirtin-gum numarinti ar bent užnuodyti iki neveiksmingumo. Tod l šiandien idealai, kuri vedama žmonija at jo iki dabartin s kryžkel s, yra nuvertinami, nuprasminami, statomi klaidingas premisas klaidingoms išvadoms gauti, išjuokiami, iškoneveikiami ir beg diškai klastojami. Ir visa tai, deja, daroma humanizmo vardu, žmogaus gyvenimo tiks-lui žem je prasminti.

Laisv yra kova

"Ar Dievas yra?" klausimas virt s rutina ir vis nerandama atsakymo. Kod l? Tod l, kad atsakymas yra labai paprastas: tik k. Kada žmogus ima tik ti, atsiranda ir Dievas. "Ar galima laisv ?" N -ra dienos, kad tokio klausimo negird tume paskaitose ar komentaruose, neskaitytume laikrašiuose ar neišgirtume radijo bei televizijos programose. Atsakymo n ra. Kod l? Tod l, kad atsakymas labai paprastas: laisv yra kova, o kas šiandien nori kovoti? Kam gyvenimas neturi tikslo, tam laisv neturi prasm s. Tie, kurie tokius klausimus kelia, žino, kad laisv s idealo prasm iš tikro yra žmogaus prasm . Kas nors tur jo mirti už tik jim , kad Dievas gyvent . Kas nors tur jo mirti už laisv , kad žmogus gyvent , ne tik egzistuoti . Norintieji laisvai gyventi nekelia klausimo ar laisv galima. Tokius klausimus kelia tie, kurie ne laisv s ieško, bet j atima. Reikia žmog disorganizuoti, sujaukti, suklaidinti. Sunaikink žmoguje žmog , idealai išnyks. La-

vonai ideal neturi. Laisv s idealas taip didelis, taip svarbus ir taip labai valdantis, kad didesn pasaulio dalis yra užangažuota šiam idealui sunaikinti arba j degraduoti iki nereikšmingumo. Laisv s idealas mat yra be galo gajus — jis yra žmogaus gyvenimo prasm , tod l jis veržiasi pro visas kli tis ir nurimsta tik arba j laim j s, arba už j mir s.

Laisv s pavojai

Amerika — didžioji laisv s ideal tvirtov . J k r daugiau ar mažiau kent j d l laisv s stokes kituose kontinentuose. Jau du šimtai met Amerika stovi kovos avangarde už didžiuosius žmonijos idealus, už kuriuos žmogus amži b gyje liejo krauj . Tai dvasin tvirtov . Bet kiekviena tvirtov , taigi ir dvasin , laiko t km je nuo vairi sferini ir atmosferini s lyg disintegruoja. Tokia didži j ideal disintegracija vyksta prieš m s akis ir Amerikoje. Statomi tiltai ten, kur laisv niekinama ir kankinama. Kasami tuneliai ten, kur laisv nepaž stama. Tiesiamos oro linijos t pus , iš kurios žmogus b ga laisv s ieškoti. Kad naujieji tiltai ir tuneliai b t patvaresni ir kelion an pus s kmingesn , aišku, reikia pašalinti visas kli tis, pridengti idealus, kuriais buvo tvirtai tikima. Reikia nuslopinti s žin , peraukl ti jaunim ir radikaliai pakeisti gyvenimo strukt r . Trumpai — reikia paruošti ir pasiruošti.

Uždavinys sunkus ir vargiai manomas. Visa pragaro mašinerija užverbuota griauti visk , "kas dar kilnu, brangu ar šventa. Vykdam tokius planus tarptautiniu mastu, visdaugiau atsiranda kvising kiekvienoje mažesn je tautoje, bendrakeleivių, kurie šoka talkinti šiam praaištingam veiksmui savoje bendruomen je, prisideng gražiais š -

kiais, tikinan iomis fraz mis ar s moningai klaidinan iomis filosofin mis išvadomis.

Partizano idealas

Tokioje didži j ideal išsipardavin jimo mug je iškyla didysis laisv s idealo paminklas — Partizano idealas. Šviesus, skaidrus, grynas Jo negalima užmiršti, nes jis yra m s istorijos dalis. Jo negalima ištrinti iš knyg , žurnal ar laikraši , nes jau parašyta. Jo negalima išimti iš atminties, nes mes patys pergyvenom ir žinom, o per mus ir m s vaikai. Jo negalima išbraukti iš m s veido, širdies, iš l p , iš aki ar rank , nes kur mes neb tume, k beveiktume, kiekvien valand ir valandos minut mes galvojame apie m s taut , trokšdami laisv s, norin i v l tapti žmon mis.

Tai kas daryt? Kaip tok paminkl nugriaut? Kaip j pridengti, jei žmon s j mato užsimerk ? Kaip j apeiti, kad bendradarbiavimas su laisv s smaugliais b t galimas? Su kuo sutapsi, sako m s sena išmintis, tuo ir pats tapsi. Ateina vandalai vairiais vardais pasivadin . Vieni skuta raides ir užrašus, antri užtepa raudonais dažais, tretį apskaldo šen ir ten, o dar kiti apspiaudo, kiek pasiekia . . . Kai kurie, rodydami savo išmintingum , ima rodin ti, kad mes be reikalo kuriame mokyklas, tautini šoki ansamblius, teatrus, be reikalo m tome pinigus, be reikalo rašome knygas, be reikalo dainuojame ir taip toliau, nes tai es anachronizmas, negr žtan ios praeties liekanos, jaunosios kartos žalojimas. Tuo b du, girdi, laisv s neatgausime: esame per maži.

Priemon s labai taikios ir mes, b dami taik s žmon s, nieko prieš jas neturime, išskyrus tai, kad tokios kalbos ir tokie veiksmai yra

RUSIFIKACIJOS TEMPAS SPART JA

Iš Rusijos atsi tti varovai, Lietuvoje sik r kolonistai ir prisiplak liai iš pa i lietuvi tarpo spart jan iu tempu vykdo okupuotoje Lietuvoje "socializmo statyb ": smurtu ir prievarta ver ia Lietuvos žmones vilkti komunizmo ir ateizmo sienojus, kad kuo veikiau išaugt rusicizmo pastatas, kurin b t suvaryta visa lietuvi tauta.

Komunistin kult ra

Ateizmas, komunizmas ir rusifikacija — visa tai okupantai skiria kul-

t rinio darbo srit . Taryb S jungos Komunist Partijos centro komitetas per Lietuvos KP centro komitet spaudžia miest ir rajon komitetus ir "pirmines partines organizacijas" " . . . imtis vis priemoni , kad b t gyventinti TSKP XXIV ir Lietuvos KP XVI suvažiavim nutarimuose keliami tolesnio kult ros vystymosi uždaviniai, kad b t šalinami kult ros staig darbo tr kumai. Visa kult rin veikla rajonuose turi b ti geriau ir sumaniau panaudota partijos XXIV suvažiavimo

nemoral s m s tautos atžvilgiu. Mes žinom, kad praeitis negr žta, bet laisv s siekimas yra gražesn ateitis, negu laisv s išsižad jimas. Ekstremistai liberalai pateisina tr mimus Sibir , nes k gi padarysi — to reikalauja imperialistin s valstyb s politika; jie pateisina partizan naikinim , nes valstyb je turi b ti išlaikyta tvarka, o partizan nebuv galima kitaip veikti; jie pateisina okupacij , nes toks yra mažos tautos likimas. Dar daugiau — mes patys es kalti, nes nemok j prisitaikyti užkariautojui. Jie nereikalauja tautai visiškos laisv s, nes absoliuti laisv dabar jau nebe-manoma.

Vienintelis kelias

Beatodairiški keli an pus ties jai skaldo organizacijas, ardo vienyb , peikia visuomen s veik jus, juokiasi iš t vyn s meil s jausm , pašiepia m s istorijos netolimos praeities vykius ir švies Nepriklausomyb s laikotar p . Tuo sunkina tautinio susipratimo ugdym ir kov už tautos laisv . Ta iau pagrindiniu puolim taikiniu pasirinkti patriotai rašytojai ir kult rininkai. Veikiama dviem frontais. Pirmame — aukštinama sav j liberal veikla ir k ryba, antrame — s moningai žeminama patriotin , o ypa

partizanin literat ra. Tokia k ryba skiriama "antros r šies literat r ". M s liberalieji šaukliai toli gražu neužtarnautai naudojasi išskirtina pad tim spaudoje, kuri jie puola, bet patys savo leidiniuose liberalumo nepripaž sta — kitaip galvojan i ne silėdžia.

Partizano idealo ta iau niekam nepasiseks iš m s širdži išguiti. Reikia neužmiršti, kad mes esame pirmoji ir tiesiogin j karta: partizanai buvo m s draugai, m s gimin s arba tiesiog — m s bro liai. Jie buvo, yra ir pasiliks m s dalis, o mes j . Jie yra m s s mon s, m s s žin s, m s gyvenimo turinys. Mes jais gyvename, nes jie yra tauta.

Jei mes atsisakytume Partizan idealo, mes atsisakytume savo tautos, mes atsisakytume visko, kas telpa laisv s ideale. Simas Kudirka labai teisingai suprato, k reiškia atsisakymas partizanin s kovos: "Asimiliacija, l ta mirtis. Bet mes nenorime mirti", kalb jo jis teisme. Taip, mes nenorime mirti. Lieka vienintelis kelias — kovoti. Tai ir yra Partizano idealas. Ir tod l neklauskim koks kelias, sunkus ar lengvas, galimas ar negalimas, bet kadangi tai vienintelis kelias, tai juo ir eikime.

Anatolijus Kairys

nutarim propagavimui, komunistiniam, internacionaliniam ir ateistiniam darbo žmoni aukl jimui”.

Toliau tame pa iame Lietuvos KP centro komiteto nutarime dar smulkiau detalizuojami komunistin s kult ros tikslai: “Ir toliau reikia siekti, kad kult ros - švietimo staigos dar aktyviau pad t skiepyti žmon ms tarybinio patriotizmo ir proletarinio internacionalizmo jausmus, pla iau propaguo t leninin s nacionalin s politikos, taut draugyst s ir j bendradarbiavimo id jas. Ieškoti nauj kult rinio darbo form internacionalinio aukl jimo turiniui gerinti”.

Rusinama spauda

Min t “kult rin s veiklos” tiksl priedangoje rusifikacijos lava visais švietimo - kult ros kanalais veržiasi

Lietuv . Mes, kažkod l patik j rus skelbiamom statistikom (o pas juos ir statistikos turi tarnauti “komunizmo statybai”), dažnai guodžiam s, kad lietuvi nuošimtis Lietuvoje nemaž ja, o Vilniuje net did j s, kad LKP centro komitete lietuviškas elementas stipr j s, kad lietuvišk knyg tiražai dideli ir kad patriotizmas jaunimo tarpe džiuginantis. Ta iau tikrov yra daug li dnesn , negu kai kas mato ar nor t , kad kiti matyt .

Iš maždaug pustrio šimto periodini okup. Lietuvoje išeinan i leidini arti 40% jau leidžiami rus arba abiem kalbom. Rusiškos spaudos platinimas yra prievartinis. Fabrikams, staigoms, mokykloms yra numatomos kvotos, kiek rusišk laikraš i turi b ti išplatinama. staig , moni ir mokykl ved jai, kaip taisykl , partijos žmon s, tas kvotas stengiasi išpildyti. Nuo to priklauso j stovis visagal s partijos akyse ir karjera.

Mokslini darb tiksl j moksl srityje Lietuvoje lietuvi kalba jau beveik nebeišleidžiama. Viskas rusiškai. Pasitenkinama lietuviškomis santraukomis.

Lituanistika toleruojama, kiek nepažeidžia “tarybinio patriotizmo ir taut draugyst s” jausm . Tad šioje srityje lietuviškieji darbai ir k ryba daugiausiai ir reikiiasi. Ta iau ir lituanistikoje perdaug aukštai pakilti “didysis brolis” neleidžia. Kai tik atsirado

nuostabaus talento lituanistas dr. J. Kazlauskas, paj g s baltistik išvesti tarptautin filologijos plotm , tuoj buvo sulikviduotas. Maskva joki b du neleidžia niekam išeiti iš “didžiosios kalbos”, “didžiosios tautos” ir “didžiojo brolio” šeš lio.

Latvijos komunistai savo skunde, skirtame Rumunijos, Jugoslavijos ir Vakar Europos kompartijoms, taip aptaria savo vyriausyb s ir partijos hierarchij : “ vadovavimo darb , kaip taisykl , iškeliami neprincipingi žmon s, žmon s be paži r , be savo nusistatymo, pataiknai, karjeristai, padlaižiai. Principingiems žmon ms, turintiems savo paži ras ir j neslepantiems, kelias uždarytas”. Tokia pat pad tis yra ir Lietuvoje. Taip ir lituanistika, sunaikinus prof. Kazlausk , v l tvirtai atsid r politruko K. Korsako kontrol je.

Jokio džiaugsmo nekelia tod l ir lietuviško elemento KP centro komitete stipr jimas. Visi centro komiteto nariai yra šimtaprocentiniai ištikimi ir paklusn s Maskvai. Nekart jie net uoliau už maskvinius ateizmo ir komunizmo tr šomis ruošia dirv Lietuvos rusifikacijai.

Pavojus Ryt Lietuvai

1939 m. spalio m n. 10 d. Maskvos sutartimi Vilniaus miestas ir dalis Vilniaus krašto gr žo Lietuvai. Ta iau nemažus lietuvišk sri i plotus (Gervius, Lazd nus, Vydžius, Peles ir kt.), kuriuos 1920 met sutartimi Soviet Rusija buvo pripažinusi Lietuvai, šiuo kartu Maskva pasilaik sovietin s Gudijos teritorijos ribose. Kai kuriose apylink se lietuviai sudaro gyventoj daugum , ta iau nei lietuvišk mokykl , nei savo spaudos tur ti neleidžiama. Gudijoje vyksta prievartinis totalinis lietuvi rusinimas.

Nepaprastas spaudimas išvystytas taip pat visu Gudijos pasieniu Lietuvos pus je. Eišiški , Trak , Švenioni , Zaras , Vilniaus rajonuose pilna rusišk mokykl , kolhoz , rajonini rus kalba laikraš i . Ištisi plotai apgyvendinti rusais kolonistais, o ir pilnai lietuvišiais apgyvendintose srityse (Zarasai, Švenionys, Švenioniai) miesteli ir kolhoz administracijas ir komunist partijos komitetus sudaro vie-

STIPENDIJAS SKIRTI SIBIRO LIETUVIAMS

Vilniaus universiteto rektorius Jonas Kubilius vis dar kvieia mus studijuoti Vilni. "Gimtojo krašto" 1971 met 52-me numeryje jis siūlo po 150 rublių stipendijas mnesiui, kad tik atvažiuotume, ir pažada apmokėti kelionę atgal, jei Vilniaus universitete gerai išmoksime marksizmą ir ateizmą.

Tame pačiame "G. k." numeryje ir Antanas Pavilionis, ikagiškasis komunistinis "Vilnius" bendradarbis, atsilankęs okupuotoje Lietuvoje, pasakoja savo spėjimus, kurie apskritai yra labai palankūs "tarybinei Lietuvai". Bet kitko iš jo ir negalima laukti. Juk nusipelnęs "vilniečių" buvo Kultūrinis ryšių su užsienio lietuviams komiteto sveikas, vaišinamas ir vežiojamas komiteto pinigais ir saugojamas komiteto palydovs. Nežiūrint to, vis tik, pasirodo, ne viskas sklandžiai toje vietoje. Kur tai girdima, ir tik-

tiniai ir importuoti rusai. Kur rus pritrūsta, ten labiau pasitikima išsilukšiais lenkais. "Sovietskaja Zemlia", "Družba", "Zvezda" ir kiti tuose rajonuose leidžiami rus kalba vietiniai laikraščiai prievarta brukami lietuviškas šeimas. Lietuviškas elementas Gudijos pasieniu pastebimai silpsta. Lietuviai, kurie su Ryt Lietuvos situacija arčiau susipažinę, baiminasi, kad poros metų gyje Maskva bent porą rajonų "plebiscito" keliu gali prijungti prie Gudijos.

Rusifikacijos problema okupuotoje Lietuvoje turėtų būti giliau ir metodiskiau studijuojama, o ne pasitenkinama pabiriu faktų skelbimu. Tam tikslui turėtų būti sukurta kvalifikuota žmonių specialioji komisija.

Dr. R.

(Redakcija šio straipsnio autoriui atsiprašo, kad straipsnio dalis, liečianti mokymų pajungimų rusinimo politikai, iš mūsų nesekantį "Laisvą" numeryje tuo klausimu bus spausdinamas išsamus V. Vaitiekiaus straipsnis).

riausia pačiam Kubiliui nebuvo smagu skaityti, kad Pavilionis savo globėjams darytų priekaištus ir duotą patarimą:

"Štai jūs krautuvi pardavus ir restoraną padavus, reiktų pasiūlyti praktikai pas kapitalistus; tie juos išmokyti, kaip reikia dirbti".

Tai taip ir netelpa galvoje toks prieštaravimas: kaipgi Vilniaus universitetas mus išmoks mantrios chemijos ir fizikos ir netgi dialektinio materializmo, jei jo sveikas Pavilionis pastebėjo, kad net kelneriai Vilniuje nepasiruošę savo profesijai, ir siūlo jiems vykti ikągį pasimokyti, oia, tur būt, yra kažin kas ne taip, ir negalima kaltinti "Gimtojo krašto" redaktoriaus paprastu neapsižiūrėjimu. Greičiausiai jis tyčia sudėjo vien numeras abi nuomones, kad skaitytojais patys pasidarytų išvadas.

Tie, kurie su ekskursijomis, bet ne komiteto apmokėjimais pinigais lankėsi Lietuvoje, negali sutikti, kad kelneriai ir pardavėjai blogai patarnautų. Galima sakyti, kad patarnauja geriau kaip ikągoje, jei . . . t. y., jei užmoki. "Ant blato" viskas eina, kaip sviestu patepta. Juk yra tokia tiesa, vartojant dr. J. Adomavičiaus terminologiją, kad nasilas asilui veltui nekrapšto sprando. Tai kaip gali Vilniaus kelneris šokinti apie Pavilionį, žinodamas, kad komitetas už tai neišmės nė kapeikos arbatpinigių. Tai būt "tarybinis tikrovės" iškreipimas. Nepateptas kelneris ir nebgingas Vilniuje apie jį risteles, o gal, būdamas sūžiningas žmogus, ir specialiai streikavo, matydamas, kaip švaistomi lietuvių pinigai ikągos "vilniečių" vaišinti.

Kai kitą kartą Pavilionis lankysis Vilniuje, siūlome pasinaudoti tokiu patarimu: vos jūs restoraną ir

gav s valgiarašt , išmesk kelneriui nežymiai, kad kiti nepasteb t , do-leriuk ar tris rublius. Garantuotai patarnavimas bus geresnis kaip i-kagoje ir tikrai geresnis kaip Ro-moje ar Paryžiuje. Tas pats ir su krautuvi pardav jais. Jokios proble-mos. Tik pirmiausia reikia atlik-ti tai, kas pirmiausia tur t b ti atlikta — pasikalb ti su krautuv s sargu. Taip, su sargu, o ne koku ten direktori . Paskui atlikti t pa i pro-ced r , kaip ir su padav ju. Pad-av jai pasidaro puik s, patarnau-ja tiksliai ir s žiningai, ir preki atsiranda, jei j net neb t krau-tuv je.

Tas pats metodas yra veiksmin-gas ir ligos atveju. Kai daktaras ap-ži ri, nustato lig ir išrašo recep-t , vaistus nusipirkti neapsimoka tiesiog eiti vaistin m Geriausia kreiptis vaistin s sarg . Vaistus tuojau galima gauti.

Tai tokie patarimai Paviloniui, kuriais gal t pasinaudoti per se-kan ius apsilankymus Vilniuje. Jam nebereiks be reikalo priekaištauti pardav jams ir padav joms. Darb jie moka ir gali gerai ir greitai dirb-ti, jei už darb gauna pador atly-ginim . Nereikia jiems vykti moky-tis pas kapitalistus; užtekt tik, kad Maskvos valstybiniai kapitalistai dir-bantiesiems už darb paken iamai atlygint . Dingt "blatas" ir vagys-t s. Gi Pavilonis tokios pastabos pa-daryti kaip tik ir nesugeb jo.

Gr žtant prie rektoriaus Kubiliaus kvietimo, tai jau anks iau šiame žurnale buvo iškelta kai kuri abe-joni . Jas dar galima papildyti žu-vusi negr vado Martyno Liuterio grup s studijomis, kurios patvirtina, kad ir Amerikos bei Vakar Eu-ropos universitetai sugeba paruošti puikius marksistus. Tai patvirtina dabartini Azijos ir Afrikos mark-sistini vad biografijos. Atvirks-iai, tie, kurie marksizm - leniniz-

m studijavo Maskvos universitete, iš jo blogi marksistai arba net ne-marksistai. Tad maža duomen , kad toje srityje Vilniaus universitetas pralenkt maskvišk . Pagaliau kas lie ia lietuviu, tai rusiško marksiz-mo studijavimas lietuviams gan pa-vojingas. Užtenka tik pavartyti da-bar jau užbaigtos Mažosios tarybin s enciklopedijos bet kur iš trij to-m , ir pamatysime, kad joje mirg -te mirga pavard s t lietuvi , kur-ie studijavo ar tai Maskvos, ar Minsko, ar kuriame kitame mark-sistiniame institute, o baig moks-lus žuvo "neteis tai represuoti as-menyb s kulto s lygomis". Netgi lituanistik studijuoti pavojinga, k nesenai rod prof. J. Kazlausko li-kimas. O kokie išeina teismo medi-kai ir patologai, bendru vardu va-dinami zekais, irgi jau buvo rašyta.

Dar lieka viena skaidri viltis, kad rektorius Kubilius bus skait s padarytas sugestijas ir savo stipen-dij pasi lymus padarys Sibiro lie-tuviams. Juk visi, tiek Lietuvoje, tiek ia, sutinkame, kad Sibiras tik-rai yra užsienis, ir labai tolimas. Šito užsienio lietuviams si lomas disciplinas pastudijuoti Vilniaus universitete tikrai praverst . K ga-lima žinoti, gal koks buv s Vilniaus universiteto studentas išeis kada Sibiro valdovus, jei kinie iai pirma nesusp s ten savo valdov pastatyti. Tuo atveju Kubilius tikrai gal t didžiutis savo nuopelnais.

Pagaliau jei Vilniaus universitetui, apr pinus Sibiro lietuviu stipen-dijomis, dar likt pinig , mes si ly-tume iš likusi pinig paskirti po 400 rubli sovietiniams užsienio pa-sams sigyti tiems lietuvi intelek-tualams, kurie nor t pasižvalgyti ir pastudijuoti Vakar universite-tuose. Keturi šimt rubli kontri-bucija Maskvai tikrai yra pirmoji kli-tis bet kam iš Lietuvos užsien

(Nukelta 78 pusl.)

IŠ LIETUVOS JUNGTINES TAUTAS

Šiaurės ir Piet Amerikos ir Europos didžioji spauda kovos nes paskelb žini iš Maskvos, kad Lietuvos katalikai slapta pasiunt Jungtini Taut generaliniam sekretoriui Kurt Waldheimui memorandum , prarydami j teikti Soviet S jungos kompartijos generaliniam sekretoriui L. Brežnevui. Šis okupuotos Lietuvos lietuvi skundas, kur pasiraš 17.054 žmon s, kaltina Soviet S jung religijos Lietuvoje persekiojimu, tikin i j diskriminavimu, žmogaus teisi slopinimu, soviet konstitucijos ir tarptautin s teis s nevykdy-mu.

Šitame dokumente pažymima, kad 1971 met ruden Brežnevui buv pasi sta 3 peticijos su 5000 paraš , bet milicija, “vartodama grasinimus, areštus, surakindama rankas, kliud masin paraš rinkim . Tokia valdžios akcija sutvirtino sitikinim , kad dabartinis memorandumas nepasieks tikslo, jei jis bus siun iamas tuo pa iu keliu kaip ankstesni pareiškimai”.

Kad “tikintieji m s eks-respublikoje negali naudotis teis m, nu-statytom Žmogaus teisi visuotin s deklaracijos 18-tame straipsnyje”, memorandumas pateikia tokius argumentus:

“M s vyskupai, J. Steponavius ir V. Sladkevi us, yra be teis-mo ištremti; kunigai, Zdebskis ir Bubnys, buvo nubausti kal jimo bausm mis tik d l to, kad jie mok vaikus tik jimo dalyk , t vams prašant”.

Apie kitas religijos persekiojimo Lietuvoje formas memorandum e kalbama taip:

“Valdžia neleidžia jaunuoliams stoti kunig seminarij , kurie nori, bet leidžia metuose tik 10, ir

tai ne pagal vyskupo, bet pagal valdžios parinkim . . . Tikintieji netenka tarnyb d l tik jimo išpažinimo. Intelligentija bijo praktikuoti savo religij viešai . . . Lietuvoje tiek maža kunig , kad vienam tenka aptarnauti dvi ar tris parapijas ir kad turi dirbti net invalidai ar susen kunigai”.

Memorandume skundžiamasi, kad Lietuvos katalikams neleidžiama atstatyti sugriaut ir sudegint bažny i net savo l šomis ir jiems sunkiai duodami leidimai atlikti religines apeigas priva iuose namuose. Tuo tarpu ateistai, persekiodami tikin iuosius, prasikalsta sovietiniams statymams, bet už tai j niekas nebaudžia.

Šitas raštas, kolektyvinis Lietuvos žmoni valios pareiškimas, yra pati aštriausia disidentizmo forma, prasiveržusi pro geležin uždang . Ilgai persekiojamas žmogus prieina rib , kur praranda baim s jausm . Prie šios ribos art ja ne tiktai Rusijos pavergt taut žmon s, bet ir patys rusai. Ryškiausias pavyzdys — rus rašytojas A. Solženicinas, Nors jo pareiškimai soviet spaudoje nepasirodo, ta iau tos spaudos prieš j nukreipti puolimai painformuoja mases apie vykstant prieš brutal režim pasipriešinim . Iš Lietuvos katalik skundo taip pat nesunku suprasti, kad žmon s, kovodami už pagrindini teisi atstatym , nebebijo rizikos. Savo skunde jie rašo:

“Je i valstyb s organai ateityje taip elgsis su tikin i j skundais, mes b sime priversti patys kreiptis tarptautines institucijas, popieži ar Jungtines Tautas, kaip autoriteting organ žmogaus teis ms ginti”.

Atrodo, kad Lietuvos žmon s bus pralenk oficialias laisvajame pa-

LAISVINIMO VEIKSNIUOSE

VYRIAUSIO LIETUVOS IŠLAISVINIMO KOMITETO SEIMAS

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas 1971 met seimo sesijai buvo sukviestas Detroit gruodžio 4-5 d.d. Iš 15 Vliko grupi sesijoje dalyvavo 13 grupi su 39 atstovais. Kai kuri grupi atstovais pripuolamai pakviesti detroitieiai; kai kurios j nesumok j 100 dol. nario mokesio, o buvo ir toki, kurios niekad tokio mokesio n ra mok jusios.

Daugelis sveikinim vienodi, tik PLB valdybos pirm. St. Barzduko ir pulk. K. Škirpos ryškiau išsiskyr iš kit savo konkreiais pasi lymais. Barzdukas iš l bendros reprezentacijos, bendros informacijos ir bendro fondo politinei veiklai finansuoti suorganizavimo mint, o Škirpa kviet seim pasisakyti Lietuvos Laikinosios vyriausybės atveiksmavimo ir tos vyriausybės nari Vlik jungimo klausimais.

Iš padaryt atskaitini pranešim ryšk jo, kad Lietuvos laisvinimo lauke išskirtinai judriai reiš si Vliko pirmininkas dr. K stutis Vali nas. Vliko, kaip kolektyvo, veikla, blankesn . Daugiausia koncentruotasi Bražinsk byl, ta iau Simo Kudirkos šuolis laisv nepakankamai buvo išnaudotas Lietuvos laisv s propagavimui. Pranešim metu nemaloniai išryšk jo, kad net Vliko valdybos nari tarpe vyksta pasimetim d l tarpusavio susizinojimo stokes. Iš Tautos Fondo pirm. prel. J. Balk no pranešimo paaišk jo, kad Vliko veikl stipriausiai remia Kanados lietuviai per prie LB suorganizuot Tautos Fond .

Paskaitininkai buvo keli: A. Kasiulaitis "Dabarinis lietuvi tautos pasipriešinimas sovietinei okupacijai ir jo reikšm Lietuvos suverenumui atstaty-

saulyje laisv s kovai turinias vadovauti institucijas, kurios vis dar nepritaria Lietuvos laisv s klausimo judinimui Jungtin se Tautose.

ti" paskaitoje naujesni min i neiškl nei originalinesni plan nepateik. Jaunimo atstovo G. Karoso pranešimas aktualus, nors tur jo per daug kritikos, o permaža pozityvi si lym . Ger sp d seimui padar PLJ kongreso rengimo komiteto pirm. R. Sakadolskio žodis. Jis užtikrino, kad "Antrasis PLJ kongresas vyks patriotin je dvasioje, su lietuvi tautos simboliais, trišpalve, Tautos himnu; bus duota prog svarstyti Lietuvos laisvinimo klausimus bei jaunimo jungim laisvinimo darb". Pagrindin paskait skait dr. J. Puzinas tema "Lietuvos vadavimo pastang derinimas ir prapl timas". Jei kai kam apžvalgin — istorin paskaitos dalis atrod ir perilga, ta iau antroje dalyje pozityviai išved mint dabartin Vliko strukt r priitaikyti ši dien reikalavimams. Paskaitoje, o v liau ir diskusij metu Puzinas kl reikal Vliko s stat - traukti jaunimo ir PLB atstovus ir Vliko duris atidaryti visoms pajgioms lietuviškoms grup ms. Si l sudaryti Vliko prapl timo komisij, o per LB Lietuvos reikal komisijas Lietuvos laisvinimo darbai aktyvinti ir vis lietuvi visuomen .

Dr. J. Puzino si lymai seimo dalyvi šiltai buvo sutikti, nors pilnesni diskusij tais klausimais ir neišsivyst .

Sesija, atrodo, b t pasibaigusi gan vieningoje ir darnioje dvasioje, ta iau j pabaigoje suard nutarim komisijos seimui priimti pasi lytos rezoliucijos. Nutarim komisijos daugum sudar Amerikos Lietuvi Tarybos pareig nai. Jie atklaiiai rodin jo, kad tik Altas vertas oficialios pad kos už finansin param Vilkui, ir lyg velnias kryžiaus išsigando Lietuvi Bendoruomen s vardo. Susidar sp dis, kad jie už Amerikos lietuvi suaukottus pinigus nor jo sau pad k nusipirkti. Net spyr si pasi lymui pa-

NAUJ KELI IEŠKOJIMAS LIETUVOS LAISVINIMO DARBE

Mintys apie JAV-bi LB centro valdybos suruošt politini studij savaitgal Philadelphijoje

Laisvojo pasaulio lietuviuose netr ksta nei pastang , nei judrumo, nei energijos. Jie suorganizuoja bei suruošia didžiulius tautini šoki festivalius, dain šventes, vien ar kit krašt (Kanad , Australij) apiman ias lietuvi dienas ir eil kit didesni ar mažesni parengim . Visa tai pareikalauja daug laiko, pastang , darbo ir pinigų. Pagrindinei m s tremties misijai — Lietuvos laisvinimo darbai — belieka tik trupiniai nuo vis t gausi parengim stalo. Tam tikra lietuvi dalis galvoja, kad Lietuvos laisvinimo žygyje tegali dalyvauti tik "išrinktieji" bei "pateptieji". Tie m s

reikšti pad k dosniausiai Vlik r - musiam kanadiškiui Tautos Fondui. Aktyviausiai šioj disident grup j reišk si Alto vicepirmininkas dr. K. Šidlauskas. Prieš nutarim komisijos pasi lytas rezolucijas iškart pasisak Vali nas, Valaitis, Karvelis ir kiti. Rezolucijos buvo atmestos ir iš naujo perredaguotos dr. J. Puzino ir kit sesijos metu pareikšt pozityvi min i dvasioje. Dar ir tada altininkai atkalkiai spyr si prieš pad kos pareiškim Pasaulio Lietuvi Bendruomenei, ta iau rezolucijos buvo priimtos, 17 atstov pasisakius už, 5 — prieš ir 4 susilaukius.

Imant d mesin esamas s lygas, rezolucijas reikai teigiamai vertinti, nes turi kai kuri jpareigojim Vliko valdybai.

Iš rezolucij reikalu susidariusio chaoso išeiti pad jo principinga ir taktiška pirmininkaujan io ranka.

Seimo prezidium sudar dr. Ad. Damušis — pirm., K. Veikutis — vicepirm., Alb. Misi nas ir J. Urbonas — sekret. Nutarim komisijon j jo B. Bieliukas, T. Blinstrubas, J. Daug - la, dr. . K ras, J. Skorubskas ir dr. K. Šidlauskas.

Jonas Urbonas

"išrinktieji" bei "pateptieji" eil met labai menkai tejud jo: didesni darb nesimat , tuo pa iu nebuvo ir ap iuopiamesni rezultat . Vis Lietuvos laisvinimo darb pajudino iš mirties taško prieš maždaug dešimt met taip vadinamieji partizaniniai jud jimai (Rezoliucijoms Remti Komitetas, Lapkri io 13-sios žygininkai, BATUN-as ir kit.). Paskutini keleri met laikotarpyje šioje srityje reiškiasi JAV-bi LB centro valdyba.

JAV-bi LB centro valdyba, suruošdama politini studij savaitgal 1971 met gruodžio m nesio 11 ir 12 dienomis Philadelphijoje, siek poros tiksl : band pateškoti nauj keli Lietuvos laisvinimo darbe ir m gino išjudinti krašto lietuvius pilnesniam sijungimui Lietuvos laisvinimo žyg . Šio pob džio politini studij savaitgaliams pradži padar Kalifornijos lietuvi aktyvesnieji darbuotojai. Jie yra jau suorganizav ir praved por politini studij savaitgali . Pagirtina JAV-bi LB centro valdyba už parodyt iniciatyv šioje srityje. Reikia manyti, kad ji nenuleis rank po šio pirmojo savo bandymo ir suruoš panašius politini studij savaitgalius didesn se lietuvi bendruomen se: Cicagoje, New Yorke, Clevelande, De-troite, Bostone ir kitose vietov se.

Aktuali programa

Politini studij savaitgalio programa buvo gausi paskaitomis, pranešimais bei vadais dieskusijoms. Temos buvo aktualios, ir visi diskutuojamieji klausimai iššauk gyvus pokalbius.

Laikas beveik visoms temoms nagrin ti buvo labai ribotas. To b t buv galima išvengti, "apvalant" vis politini studij savaitgalio program nuo informacinio pob džio pranešim . J buvo bent keli,

Apie atliekamus ir atliktinus darbus Lietuvos laisvinimo žygyje vadus dis-

kusijoms padar : dr. T. Remeikis (Gair s JAV-bi LB veiklai Lietuvos laisvinimo srityje), A.P. Gureckas (Raudonosios Kinijos — Soviet S jungos santyki taka Lietuvos klausimui) ir L. Valiukas (Lietuvos bylos k limas Jungtin se Tautose). Dr. T. Remeikis yra teoretikas, o ne praktikas. Antra, jis niekad nedalyvavo ir aktyviai nedalyvauja visoje LB veikloje. Jam reik jo talkininko-praktiko. Tokiu buvo pramatytas Br. Nainys (LB kelias Lietuvos laisvinimo darb). Jis d l tam tikr priežas i negal jo š politini studij savaitgal atvykti. Dr. T. Remeikio eil si lym bei rekomendacij buvo neaiškios ir miglotos. Ne be pagrindo vienas iš dalyvi (V. Bal i nas, Hartford, Conn.) kalb jo: “Daktare, puikiai kalb jai. Dabar trumpai pasakyk, kokie yra J s pasi lymai JAV-bi LB-nei Lietuvos laisvinimo srityje”. Atrodo, kad ir kiti dalyviai buvo tos pa ios nuomon s ir jie šiai pastabai pritar rank plojimu. Anot dr. T. Remeikio, visas m s d mesys tur t b ti skirtinas: 1. Viešo ir privataus dialogo tarp išeivijos ir tautos vystymui bei pl tojimui; 2. Mokslini žini apie lietuvi tautos aspiracijas ir pad t telkimui ir j perdavimui pasauliui; 3. Išeivijos kult rinio ir intelektualinio gyvenimo intensyvumui. Anot jo, pasaulio viešoji nuomon netur sianti lemian ios reikšm s Lietuvos išsivadavimui iš paverg jo. Taigi, visa tai, kas šiuo metu Lietuvos laisvinimo reikalu daroma, nebeakcentuotina ateityje. Dr. T. Remeikio si lymai nerado didelio pritarimo dalyvi tarpe. A.P. Gurecko tema buvo labai specifin . Jis si l , kad laisvieji lietuviai nedelsdami kreipt si Raudonosios Kinijos (jis savo pranešime naudojo termin : Kinijos Liaudies Respublika) vyriausyb , siekiant užtikrinti jos param Lietuvos nepriklausomyb s atstatymui. A. P. Gureckas ir savo mintims ir rezoliucijai didesnio pritarimo dalyvi tarpe nerado. Tiesa, vienas antras jam pritar , bet ne vienas ir gana aštrokai pasisak prieš jo pasi lymus. Visos jo mintys ir pasi lymai buvo palikti JAV-bi LB centro valdybai tik kaip sugestijos. Žinoma, nieko kito niekas ir nelauk . Lietuvos

bylos k limo Jungtin se Tautose klausimu kalb jo L. Valiukas. Klausimas n ra naujas, bet ir šiandien jis teb ra labai aktualus ir gyvas. Sunku buvo per nepiln valand paži r r ti vis š reikal iš vis pusi . Rezoliucijoms Remti Komitetas yra jau atsiek s ap iuopiam rezultat šiame žygyje, ir ši tema diskutuotina bei nagrin tina politini studij savaitgaluose bei kituose panašaus pob džio lietuvi su jimuose. Mas s lietuvi tame reikale vis dar “nesuveda gal ”.

Angliškoji dalis

Angliškoji dalis “su d ” virš trij valand laiko. J sudar simpoziumas (Pavergt taut taka Soviet S jungos politik ir visuomen s politinio nusistatymo vystym si) ir Valstyb s departamento pareig no D. Martin kalba. Visi trys simpoziumo dalyviai (dr. W. R. Kinter, dr. V. V. Asparturian ir dr. V. S. Vardys) yra pilna to žodžio prasme ekspertai kalb ti min ta tema. Žinoma, jie daugumos dalyvi nesustebino pateiktais faktais bei išvedžiojimais ir išvadomis. Jie tur jo kalb ti amerikie iam s ar JAV-se gimusiems ir augusiems lietuviams, kurie lietuviškai nekalba ir sunkiau susigauo Lietuvos bylos klausimuose. Amerikie i (neskaitant D. Martin) tame savaitgalyje nebuvo, nesimant ir ia gimusi ir augusi lietuvi Po šio simpoziumo ir d. Martin žodžio visi savaitgalio dalyviai išsibarst viešbu io restoranuose vakarieni. Jai buvo skirta virš poros valand laiko. B t buv tiksliau tur ti visiems bendr vakarien tame viešbutyje ir jo pos ten pat, tame pa iame kambaryje, min t simpozium ir D. Martin žod . t vakarien b t buv galima “atitempti” takingesni ir žymesni amerikie i , est bei latvi atstov ir t lietuvi , kurie lietuviškai nebesupranta. Tuo atveju b t buv galima sutaupti ir laiko, ir politini studij savaitgalio programos angliška dalimi atsiekti tam tikr rezultat .

Daug “audros” m s spaudoje po šio politini studij savaitgalio suk l D. Martin mintys. Jis dideli paslap l neatideng . Antra, kaip visiems puikiai yra žinoma, jis, kaip amerikie iai

sakyt, n ra "a policy-making" parei-
g nas. Be abejo, jis jau ia "v jus" Lie-
tuvos bylos reikalu Valstyb s departa-
mante. Valstyb s departamentas
(neskaitant J.F. Dulles laik) visad bu-
vo Lietuvos bylos marintojas. To pa-
reig no (D. Martin) pareikštos mintys
tur jo ten pat išsaukti patikslinimus.
Neskaitant H. Con. Res. 416 rezoliu-
cijos reikalu patikslinimo (j padar
L. Valiukas), kitas jo Lietuvos bylos
klausimu nepalankias mintis kaip ir ne-
buvo reaguota. Viena kita to parei-
g no mintis, pareikšta tame polini
studij savaitgalyje, buvo nepilnai ar
netiksliai Vyt. Alseikos atpasakota
"Drauge". Kiti laikrašiai pri m tai
"už gryn pinig " ir kartojo t klaid .
Tas pareig nas savo žodyje nemin jo
apie H. Con. Res. 416 rezoliucijos
pri mim ar atmetim Jungtin se Tautose.
Jis to negal jo daryti, nes ta
rezoliucija JAV-bi Kongreso nukreip-
ta krašto vyriausy b , o ne Jungtines
Tautas. Taip pat jis nem gino sp lioti,
kaip kad "Drauge" buvo rašoma (1971.
XII.23), kiek Jungtini Taut nari pa-
sisakyt už Lietuvai laisv s sugr žini-
m . "Dirva" tuos netikslumus, jos pa-
ios žodžiais, "b gnijo" savo 1972.1.5
numeryje.

Kita programos dalis

Dr. Br. Nemickas gal jo savo pas-
kaitos (Lietuvos byla ir Europos sau-
gumo konferencija) pradži , kuria liet
vykius prieš 20 ar daugiau met , pra-
leisti. Apie tai jis kalb jo ger pusva-
land , kol gal gale pri jo prie ši
dien nuotaik Lietuvos bylos klausimu
Vakar Europos krašt vyriausy b se.

Politini studij savaitgalio progra-
moje netur jo rasti vietos informacio
nio pob džio pranešimai, padaryti dr.
E. Vaišnien s, G. Karoso ir A.B. Ma-
žeikos. Dr. E. Vaišnien pabr ž savo
sp dži iš m ginim sueiti kontak-
t su amerikie i spaudos, radijo ir
televizijos darbuotojais. Jei jau buvo
nor ta t tem pajudinti, ten buvo
tikras tos srities specialistas — kun.
K. Pugevi ius. G. Karosas perskait vi-
durinei ir senesnija m s kartai sa-
vo "kaltinimo akt ". Iki šiol visi di-
desni laim jimai Lietuvos laisvinimo žy-
gyje atsiekti m s vidurin s ir senes-

niosios kartos atstov . G. Karosas ir
jo pasek jai, jei j yra, tur t b ti
kiek sant resni. A.B. Mažeika (vienas
Lapkri io 13-sios žyginink) yra JAV-
bi LB centro valdybos ryšininkas su
Demokrat partijos vadovybe. Jis, vie-
toje m gindamas nurodyti savo ban-
dymus palenkti Demokrat partijos vir-
š nes Lietuvos bylos reikalui, prad-
jo "piršti" Demokrat partij to poli-
tini studij savaitgalio dalyviams, ne-
palankiai pasisakydamas apie Respub-
likon partij .

Išvados

Politini studij savaitgalio pro-
gramos dalyvi ir visi kiti, tar savo
žodžius, dav eil sugestij , patarim
bei rekomendacij JAV-bi LB centro
valdybai nauj keli ieškojime Lietu-
vos laisvinimo darbe. Centro valdy-
bai lieka tik pasisavinti tai, kas jai
priimtina ir k ji gali gyvendinti.
Tobulyb s n ra ir nebus šiame pasau-
lyje. Jos stokojo ir šis politini stu-
dij savaitgalis. Kokios gi b t išvados
ir sugestijos atei iai?

1. Šis politini studij savaitgalis
atneš daug naudos Centro valdybai,
išjudino bent trij steit LB darbuo-
tojus (dauguma studij dalyvi buvo iš
Pennsylvania, New Jersey ir New York)
pilnesniam sijungimui Lietuvos lais-
vinimo darb . Išjudino (per spaud) ir
kitus lietuvius, kurie dar sielojasi švie-
sesniu Lietuvos rytojumi. LB centro
valdyba tur t suruošti bent por (ar
net daugiau) panaši politini studij
savaitgali kasmet.

2. Politini studij savaitgali reng-
jai tur t siekti išgauti iš dalyvi kiek
galima daugiau nauj min i , suges-
tij , patarim bei rekomendacij . Šia-
me savaitgalyje buvo tendencijos (iš
reng j ir moderatoriaus A. Barzduko)
"pristabdyti" ne vien dalyv ir ne-
leisti jam atviriau pareikšti savo nuo-
mon s. To ateityje reikt b tinai iš-
vengti. Šio politini studij savatgalio
moderatorius buvo nepaprastai pasine-
š s balsavimus. Jis net m gino atsi-
klausti dalyvi , ar leisti, ar neleisti
vienam ar antram asmeniui pareikš-
ti savo nuomon .

3. Šiame politini studij savaitga-
lyje buvo pasigesta vietos lietuvi

AMERIKOS LIETUVI TARYBOS SUVAŽIAVIMAS

1971 m. lapkričio 13-14 d.d. ika-
goje vyko Amerikos Lietuvi Tary-
bos suvažiavimas. Dienraštis "Draugas"
savaitę prieš suvažiavimą vedama-
jame (pasirašytame Pr. Gr.) k l to-
kius viltungus pageidavimus:

"Mums šiandien reikia persvarstyti
savo politiką, tai yra savo veiklos link-
mą, keliant ar bent išlaikant gyv lais-
vą s byl. Veiklos linkm šiame kraš-
te turi nustatyti ne kas kitas, kaip
tik Amerikos Lietuvi Tarybos susirin-
kimas, kuris atstovauja bent daliai pa-
triotinio nusiteikimo tautie i išei-
voje. Persvarstyti vertybes politiniam
lauke n ra nei nusikaltimas, nei g da,
nes politika yra dienos reikalas, o
ne pastovus kelias viena kryptimi. Pas-
tovus m s veikloje turi b ti tik tiks-
las. Priemon s turi keistis pagal rei-
kal ir viešosios politikos apraiškas. Ir
tai reikia apsvarstyti, nusismaigstyti
aiškesnes gaires ir numatyti veiklos
apimt. ia nereikia nei garsi š -
ki, nei tuš i žodži, bet yra b -
tinas planas ir tikrov s pažinimas. Ka-
da kalbama apie kov, ji turi b ti nu-
kreipta vien prieš — okupant. Ką
kalbama apie priemones, jos turi
derintis visoje m s veikloje su vienu
tikslu — laisv s troškimo palaikymu.
Puolimai ar gynimai, nukreipti sa-

ve, rašo mirties sprendim organiza-
cijoms ir pa iam tikslui, nes netenka
prasm s tolimesn j egzistencija".

("Draugas", 1971.XI.6)

Deja, suvažiavime viskas vyko atvir-
šiai. Daug š ki ir tuš i žodži, bet
jokio gilinimosi tikrov ir joki pla-
n ateiiai. Puolimai ir gynimai pa-
grindinai buvo nukreipti Lietuvi
Bendruomen, o ne okupant. Palygi-
nus su anks iau vykusiais suvažiavi-
mais, pastebimas aiškus slinkimas že-
myn. Kokioje dvasioje vyko Amerikos
Lietuvi Tarybos, pretenduojan ios
vyriausi Amerikos lietuvi poli-
tin vadovyb, suvažiavimas, gali pa-
vaizduoti kad ir tokie iškili sios or-
ganizacijos veik j oficial s teigimai
ir si lymai: priimti rezoliucij, kurioje
Alto vadovyb s žmogus prilyginamas
prie dr. Vinco Kudirkos ir dr. Jono
Basanavi iaus; priimti nutarim, kad
privilegijuotom teis m naudot si ir
Alto centr sudaran ios organizacijos
skyruiose, "kad kokie chorai ar jauni-
mo organizacijos m s neperbalsuot",
kad Amerikoje veiki 83 Alto skyriai
ir t.t.

Aplamai suvažiavimas vyko žemiau
tos ribos, kuri leist j detaliau anali-
zuoti. Organizacijos vadovyb palikta
tose paiose rankose. K.

(iš Philadelphijos ir Delran). Dalyvi
skai jus svyravo tarp 60-80, ir maždaug
pus j buvo iš tolimesni vietovi
(New Yorko, New Jersey, Pensylvani-
jos, Illinois, Kalifornijos, Connecticut,
Maryland, Virginijos ir kit steit).
Panaš s parengimai tur t b ti ski-
riami visiems. Dalyvi tame poli-
tini studij savaitgalyje b t buv
daugiau, jei tik kvietimas juos b t
pasiek s.

4. Šiame politini studij savaitgaly-
je dalyvavo iškili lietuvi : pulk. K.
Škirpa, Lietuvos gen. konsulas A.
Simutis, dr. P. Kisielius ir eil kit .

Reng jai, be abejo, žinojo, kad tie
asmenys dalyvaus. Visi tie "rabinai"
gal jo pasisakyti vienu ar kitu klau-
simu simpoziumo ar kita forma. Nepa-
kanka tik pamin ti t asmen pavardes
ir jiems paploti už dalyvavim. Reikia
manyti, kad tie asmenys b t dav bei
pab r eil nauj min i, jei tik jie
b t buv "priversti" pasisakyti.

JAV-bi LB Centro valdyba
padar ger pradži šioje srityje. Rei-
kia manyti, kad šis užsimojimas bus
ir ateityje vykdomas, ple iamas ir to-
bulinamas.

J. RAINYS

JAUNIEJI KOVOJE PRIEŠ OKUPANTUS

“Kultūrinio pasikeitimo” programos rėmuose Soviet Sąjunga 1972 m. pradžioje Amerikoje atvedė liaudies ir pritaikomo meno parodą, praturtintą stipriai rusų propaganda, kad Baltijos valstybės “savonariškai” sujungusios socialistinė valstybė”.

Kelion su paroda rusai pradėjo nuo Washingtono, o kovo pradžioje perkėlė Los Angeles. JAV LB centro valdyba kreipėsi abi LB Los Angeles apylinkes, prašydama paieškoti būdų atremti sovietų propagandą. “Reikia parodos klausimu straipsnių spaudoje, protesto demonstracijų, kultūringo patriuškėmavimo”, savo kovo 2 laiške apylinkių pirmininkams rašė c. v. vicepirmininkas A. Geys.

Skubiai sukvietame abiejų apylinkių valdybų pirmininkų LB jaunimo sekcijos ir Lietuvos reikalų komisijų pasitarime buvo nustatyta akcijos strategija. Pagrindinis darbas ir atsakomybė pasiūlymams jaunosios kartos bendruomenininkai: Ž. Brinkienė, G. Radvenis ir U. Kubilius. Kovo 6 jau buvo išvežti ir asmeniškai teikti laiškeliai ir pareiškimai miesto burmistrui, miesto tarybos nariams, miesto meno departamento komisijos nariams, laikraščio redakcijoms, radijo ir televizijos stotims, o sekančią dieną (IV.7), kai sovietai parodos patalpose suruošė spaudos, radijo ir televizijos žmonėms priėmimą, juos jau sutiko lietuviai demonstrantai su plakatais ir atsišaukimais. Balandžio 8, oficiali parodos atidarymo diena, ir vėl lietuvių dar penkis kartus lietuviai demonstravo ir dalyvavo atsišaukimuose.

Ž. Brinkienė su pastangomis Los Angeles miesto tarybos narys A. K. Snyder tarybai pasiūlymą priimti rezoliuciją, kad paroda būtų užda-

ryta, kol nebus išimta lietuviams, lietuviams ir estams kenksminga propaganda. Vėliau buvo bandyta teismo keliu uždrausti sovietams teikti propagandą medžiagą platinti. Byloje paruošė jaunas advokatas dr. G. Kairys.

Visos akcijos metu išdalinta 3500 atsišaukimų, išgautas pagrindiniame laikraštyje vedamasis, kituose laikraščiuose paskelbta straipsnių, nuotraukų, laiškų. Netikėtai gero dėmesio susilaukta televizijoje. Penkis kartus demonstracijos buvo rodomos vaizdo televizijos stoties programose, du kartus televizijos žiniaraiščių reporteriai pravedė pasikalbėjimą su Ž. Brinkiene, o teismo dienos adv. G. Kairiui buvo leista televizijoje perskaityti lietuvių skundą. Pakartotinai apie lietuvių demonstracijas ir kitas akcijas pranešė jo Los Angeles radijo stotis. Ir taip išmokslus (ir liuanistines mokyklas) baigė keturi jauni lietuviai padarė už keliasdešimt tūkstančių dolerių nenuperkamą pasitarimą Lietuvos bylos reikalui, išleisdami tik 215 dolerių.

Informaciją apie atskiras vietovėse lietuvių teisinga kryptimi pajudėjimą (kurio kai kuri laikraščiai lietuviški korespondentai “nepastebėjo”) reikia papildyti viena charakteringa smulkmena. Eidama teismą, Lietuvių Bendruomenės advokato patarimu pakvietė vietos Balfas ir Altbaltų kolektyvui kaltintoju. Balfas sutiko, o Altbaltų sk. pirmininkas (sakoma, pasitaręs su centru) atsisakė. Priežastis — Bendruomenės sauganti reklamos ir pakvietimų netinkamumu padaryti.

Jaunųjų lietuvių veiklos Alto skyriaus valdybos elgesiu pasipiktinimas buvo teisėtas ir pagrįstas.

J.

SU LIETUVOS BYLA SVETIMUOSIUS

JAV-bi LB centro valdybos pastangos ir laimėjimai, informuojant svetimuosius Lietuvos bylos reikalui

Paskutini keli mėnesiai laikotarpyje (1971 metų pabaigoje ir 1972 metų pradžioje) JAV-bi LB vadovybė vis darodė gražios iniciatyvos svetimųjų informavimo Lietuvos bylos reikalui srityje ir kartu sulaukė pasigirtin rezultatų. Kokios gi buvo JAV-bi LB vadovybės pastangos šiame užsimojime ir kokie tų pastangų rezultatai?

Medžiaga ir sugestijos krašto darbuotojams

JAV-bi LB centro informacijos komisija paruošė ir aprašė viso krašto LB ir kitų organizacijų darbuotojus gausia ir vairia medžiaga: laiškus pavyzdžiais krašto pareigūnams bei legislatoriams, laiškus pavyzdžiais amerikiečių savaitraščių bei dienraščių redaktoriams Lietuvos bylos klausimui ir pranešimams spaudai pavyzdžiais. Visą eilę LB ir kitų organizacijų darbuotojų tų medžiagų panaudojo. Tai patvirtina amerikiečių savaitraščių bei dienraščių paskelbti lietuvių laišukai, trumpesni bei ilgesni pranešimai bei išgauti vedamieji.

Išgauti savaitraščių ir dienraščių vedamuosius Lietuvos bylos reikalui nra jau taip paprastas dalykas. Ir šioje srityje buvo atsiekti laimėjimai. Tai buvo laimėti LB centro informacijos ir atskirų vietovių LB darbuotojų bendromis pastangomis. Pailustravimui paminėsiu keletą amerikiečių savaitraščių bei dienraščių, parodydami, kad tai nra tik tušti žodžiai ar LB vadovybės pasigyrimas. Štai, vienas kitas didesnis ir takingesnis krašto amerikiečių savaitraštis ar dienraštis, LB darbuotojų pastangomis - džiugus gerus ir turiningus vedamuosius 1972 metų vasario mėnesio Lietuvos laisvinimo reikalui: "Omaha World-Herald" (Omaha, Nebraska), "Herald Examiner" (Los Angeles, California), "News-Dispatch" (Michigan City, Indiana), "The Beacon" (Paterson, New

Jersey), "The Tidings" (Los Angeles, California) ir kiti.

Lietuvos bylos pajudėjimas Jungtinėje Tautose

Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė nepaprastai daug talkos sulaukė iš kongresmano Edward J. Derwinski (R. - III.) kovoje už H. Con. Res. 416 rezoliucijos pravedimą JAV-bi Kongrese. Šis legislatorius yra minėto komiteto narys. JAV-bi LB ir Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės palaiko su juo nuolatinį kontaktą. Šiuo metu kongresmanas E. J. Derwinski yra JAV-bi delegacijos Jungtinėje Tautose narys. Jis 1971 metų pabaigoje padarė Lietuvos (ir kitų Pabaltijo kraštų) bylų Jungtinėje Tautose, pasakydamas ten tą temą kalbėdamas. Tai, žinoma, nevyko be LB ir Rezoliucijoms Remti Komiteto darbuotojų pastangų.

JAV-bi LB centro informacijos komisija pasistengė, kad apie kongresmaną E. J. Derwinski kalbėtų sužinot krašto amerikiečių masė. Buvo išgauti straipsniai iš amerikiečių laikraštininkų Ralph de Toledano ir Dumitru Danielopol. Tų amerikiečių laikraštininkų straipsnius skelbia virš 100 krašto dienraščių. Taigi, kongresmano E. J. Derwinski labai atviri ir kieti žodžiai sovietams Jungtinėje Tautose Lietuvos bylos reikalui pasiekė milijonus amerikiečių visuose krašto kampuose.

Simo Kudirkos metinių atgarsiai amerikiečių spaudoje

Minint Simo Kudirkos pastangas pasilikti laisvajame pasaulyje metinį suktą, JAV-bi LB centro informacijos komisija bandė gauti vietas tam reikalui amerikiečių spaudoje. Be visų kitų laimėjimų, ypač, paminėti straipsniai, kuriuos parašė amerikiečių laikraštininkai Jonathan Beaty ir Thomas A. Lane ir kurie buvo dideli visoje eilėje krašto savaitraščių bei dienraščių

Tie abu laikraštiniškai, šalia Simo Kudirkos bei jo šeimos klausimo, k l ir nagrin jo savo straipsniuose pad t komunist pavergtoje Lietuvoje bei krašte ir laisvajame pasaulyje lietuvi pastangas atgauti bolševik kankinamai tautai laisv ir nepriklausomyb .

JAV-bi LB vadovyb ir informacijos komisija turi pažad bent iš keli amerikie laikraštiniškai atei iai. Neb t tikslu garsinti tuos pažadus, kol nepasirodys t laikraštiniškai straipsniai amerikie i spaudoje.

JAV-bi LB vadovyb ir centro informacijos komisija nepamiršo amerikie i radijo ir televizijos. Tur ta ir ia tam tikr laim jim . Lietuviai žengia ia tik pirmuosius savo žingsnius. Norint gauti šioje srityje apiuopiamesni rezultatai , reikia žymiai didesni finansini ištekliai . Bent šiuo metu LB vadovyb tegali skirti visam svetim j informavimo žygiui tik, galima sakyti, centus. Ar geros valios lietuviai bus link ateityje skirti tam reikalui pakankamai pinigini s pasparties?

JAV-bi Kongreso išjudinimas

JAV-bi Kongresas pamini kasmet Vasario 16-sios sukakt . Ta proga maždaug 100 legislatoriaria žodžius ar padaro Lietuvos bylos reikalu pareiškimus. Tie žodžiai bei pareiškimai - traukiami Congressional Record (Kongreso darb stenogramas). Kongresui esant sesijoje, tas leidinys išleidžiamas kasdien. J prenumeruoja universitet bei kolegij bibliotekos, viešosios bibliotekos ir t kstan iai krašto politinio bei visuomeninio gyvenimo vairuotoj . ALT-bos vadovyb skelb ir skelbia, kad to pamini jimo Kongrese suorganizavimas bei pravedimas priklausojai. JAV-bi LB vadovyb "nekišnosies" t srit, jei ALT-bos centro vykdomasis komitetas atlikt bent minimum , ruošiant bei organizuojant t min jim . Bent iki šiol ALT-bos vadovyb pasitenkina pasi sdama legislatoriams bendralaiškius (visiems legislatoriams bendr laišk , atspausdint spaustuv je), kviesdama juos ta proga tik kalb ti(!). ALT-bos vadovyb niekad neband ir nebando sugestijuoti legislatoriams, k jie tur t ta proga

kalb ti bei k savo žodžiuose ir pareiškimuose akcentuoti. Paskutini keleri met laikotarpyje tie legislatoriaria žodžiai bei pareiškimai buvo tap nepaprastai l kšti ir pilni bendrybi . JAV-bi LB centro vadovyb ir centro informacijos komisija jau bent ketvert met bando t reikal atitaisyti.

Prieš 1972 met Vasario 16-sios min jim JAV-bi Kongrese LB centro vadovyb kreip si legislatoriaria Washingtone asmeniškais laiškais su specialiai paruošta medžiaga. Beveik visi legislatoriaria, kalb jusieji ar padariusieji pareiškimus ta proga, daugiau ar mažiau pasinaudojo LB jiems paruošta ir pasi sta medžiaga: apie pus j k l ir akcentavo sen ir garbing Lietuvos praeit; apie pus legislatori kviet JAV-bi vyriausyb kelti Lietuvos byl Jungtin se Tautose (gyvendinti H. Con. Res. 416 rezoliucij) ir j ten apginti; 12 legislatoriaria trauk ištisai Congressional Record H. Con. Res. 416 rezoliucij ; 5 legislatoriaria - trauk ištisai Congressional Record vien iš LB centro informacijos komisijos paruošt pareiškim (essays) Lietuvos bylos reikalui; keliolika legislatoriaria užsimin apie partizan kovas, 1941 met sukilim bei Laikin j vyriausyb . Jei ne LB pastangos, to neb t buv . JAV-bi LB centro vadovyb - teik Vasario 16-sios proga visiems legislatoriams Washingtone gerai paruošt leidinuk apie pad t 1971 metais komunist pavergtoje Lietuvoje (The Violation of Human Rights in Soviet Occupied Lithuania, A Report for 1971, 64 psl.). Keli legislatoriaria savo žodžiuose bei pareiškimuose apie t leidinuk užsimin ar iš jo citavo.

"Draugas" raš (1972.11.24), kad vasario 17, minint Vasario 16-sios sukakt Atstov R muose, mald ten kalb jo lietuvi evangelik liuteron Ziono parapijos klebonas Jonas Juozupaitis. Pasirodo, kad to kunigo pavard suvokietinta. Jo pavard Congressional Record leidinyje (1972.11.17) duodama ši: Rev. John W. Josupait.

Sugestijos atei iai

Svetim j informavimo Lietuvos bylos klausimu darbas yra nepaprastai svarbus, reikalingas ir b tinas. Tam

LIETUVI FRONTO BI IULI GRETOSE

PROF. DR. ZENONAS IVINSKIS

Lietuvos laisvės kovotojas, Lietuvos istorijos tyrin-tojas, Lietuvi Katalik Mokslo Akademijos vice-prezidentas, Lietuvi Fronto Bi-
iuli Vyr. Tarybos narys ir Europos LFB pirmininkas, Bonnos (Vokietijoje) universiteto profesorius, mokslininkas ir visuomenininkas mir Bonnoje 1971 m. gruodžio 24. Palaidotas Nordfriedhof kapin se.

Pirmoje "Laisv" šio žurnalo dalyje apie a. a. Zenon Ivinsk rašo jo artimas bi iulis, id jinis vienmintis ir rezistencin s kovos bendrininkas dr. Adolfas Damušis. Profesorias mokslini darb bibliografij paruoš V. Prižgintas. Taip pat spausdinamas paties prof. Z. Ivinskio pasisakymas apie savo pasaul ži ros susiformavim . Šioje vietoje, pasinaudojant "Europos LF Bi iulio" 1971 m. nr. 2 (70) paskelbta medžiaga, paryškinami ve-
lionio — šviesaus Lietuvio ir išti-
kimo Bi iulio — asmenybs bruo-
žai, kuriais reišk si kasdienin je aplinkoje.

Z. Ivinskis 1971 m. vasar

LI DNOS K IOS

Prieš metus (t. y. 1970 m.), K -
i vakar skambino, kaip kasmet
prasta, draugai Bonn pasveikin-
ti bi iulius Ivinskius. Nelauktas at-

darbui rimtos iniciatyvos niekas ir ne-
parod . Tik JAV-bi LB vadovyb pa-
dar ger pradži . Tuo, žinoma, pasi-
tenkinti nereikt . Visas tas darbas pl s-
tinias, tobulintinas ir vykdytinas nu-
lat, o ne tik tam tikromis progomis.
Tam visam žygiui LB centro vadovyb
tur t skirti kasmet t kstan ius dole-
ri , o nesitenkinti tik šimtais. Su cen-
tais nieko didesnio ir ap iuopijamesnio
nebuvo galima ir nebus galima atlik-

ti. JAV-bi LB centro valdyba tur t
pravesti kasmet tam reikalui speciali
rinkliav viso krašto lietuvi tarpe.
Bent šiuo metu yra tam tikro išsibars-
tymo JAV-bi LB vadovyb je: turime
centro informacijos komisij , Lietuvos
reikal komisijas, organizuojama LB
politini reikal tarnyba. Visa tai reik-
t suvesti po vienu stogu, duodant
bendr vard ir vien vadovyb .

Vytautas Šiaurys

sakymas: "Zenonas jau iasi blogai. Beveik nevalg K i vakarien s". Per Kal das išvežamas ir lignonin . . . Stiprus sm gis ir r pestis draugams. Tiesiog sunku patik ti, kad sugriuvo Žemai i žuolas. Po poros m - nesi sek sunki operacija. Bet po jos jis prad jo skaityti paskaitas universitete.

Nors niekam nebuvo žinoma tikroji liga, bet Lietuvišk j studij savait je (ži r. " Laisv " 1971 m. 53/90 nr.) kai kurie susirinkusieji sp jo, kad Zenonas jau nebepasveiks . . . Taip blogai jis atrod . . . Baiminom s, kaip jis "išveš" savo, kaip paprastai, ilg paskait apie žydėlius Lietuvoje. O jis "išvež" gerai ir dar energingai praved ilgai užsit susias diskusijas.

Ilgai liks atminty paskutin Europos LF bi iuli metin konferencija, kurioje Zenonas graudžiai atsisakin jo, kad atleistume jį nuo pirmininko pareig : "Nenoriu ia

sk stis, bet mano sveikata ne kokia". Band pajuokauti, — bet pranašikai, — tada bi iulis Jurgis: "Sutik, profesoriau, bent palaidosim iškilmingai, kaip pirminink . . .".

Rudens semestre prof. Ivinskis beskait šešias paskaitas. Studentai A. Šmitas ir P. Veršelis yra liudininkai, kaip sunku jam tai buvo. Ta iau jis nesiskund , paklaustas, vis optimistiškai atsakydavo. Ir taip iki paskutini dien lignonin je. Gruodžio 12 j lankiusiems bi iuliams kalb jo: "Matot, kas pasidar iš Zenono . . . Guliu kaip Jobas (rankos subadytos injekcij adat , žaizdotos). Bet viskas bus gerai" . . . Ar jis pats tuo tik jo, ar tik mus guod , sunku pasakyti, nes prieš kok m nes skund si Paulinai: "Mažai yra toki nelaiming žmoni pasauly kaip aš — neužbaigiau Lietuvos istorijos" . . .

Piln s mon tur damas silpo iki paskutinio atod sio, iki 1971 met

Prof. Juozas Eretas ir prof. Zenonas Ivinskis

Prof. dr. Zenonas Ivinskis Lietuvišk studij (Vokietijoje) metu su kitais program dalyviais; viršuje — su V. Banai iu ir kun. dr. J. Vaišnora, apa ioje — su prof. dr. Alg. Greimu

gruodžio mėnesio 24 d., 20 valandų, 10 minučių. Taigi, mir pat gražiausi vakar metuose, kai visos šeimos taikoje ir meilėje sėdėjo prie K. i. stalo...

Nelinksamos buvo biuliams Kal-dos, nes skaudai žinia telegrafo ir telefono vielomis plito per kontinentus.

TOK J BI IULIAI PAŽINO

M. s., Europos biuliu, uždavinyms lieka priminti Zenon — žmog, kok mes j mat me, jaut me ir džiaug m stok tur dami.

Ar sugeb sime atkurti vaizd to Zenono, kuris visada ir visiems buvo mielas, laukiamas bi iulius, sveias; kuris m gđavo “gerai ir daug” pavalgyti . . . deklamuoti vairiomis progomis “Veiziek, onta” . . . padainuoti “Vai, Juzi, Juzeli” ar plastiškai išreikšti “Prašydo jazminai po langu” . . . Kuris išdr sđavo kiekvienam pasakyti tiesos žod, nors tas žodis ir nebuvo malonus, bet tuoj pat ir per pet patapšnoti . . . kuris su grauduliu pergryvendavo: “Ak, kaip jie falsifikuoja faktus, m s istorij” . . . kaip skaudžiai jis

šird m, kad m s jaunimas nem gsta istorijos, nenori išklausti ilgesn s paskaitos. . . Kas suskaičiuos jo darbo valandas, kurio darbštumui neužtekdavo dienos, o ir naktys buvo pertrumpos . . . Pagaliau, kas išmatuos jo paskutini dien ir valand r pest ir skausm, paliekant neužaugint s n K stut, žmon Paulin, paliekant daug neužbaigt istorini darb, nesulaukus Lietuvos Aušros.

Už r me k n žeme, bet niekas neužbers prof. Z. Ivinskio mokslinio darbo, kuris lieka amžintas popieruje ir jo mokiniuose.

LAI DOTUV S

Šv. Elzbietos bažnyjoje, kurioje a. a. Zenonas meldavosi sekmadieniais, geduling pamald susirinko

apie 200 žmoniai. Bi iuliai susirinko iš visos Europos. Bi iuliu si stas iš Amerikos buvo atvykęs dr. Adolfas Damušis. Vysk. A. Deksnys su 11 kunig koncelebravo šv. Mišias. Universiteto muzikos direktorius prof. E. Plehn su velionio studentais — Ryt Europos istorijos kurso klausytojais V. Beling ir V. Metting — grojo smuiku, violon ele ir viola J. S. Bacho simfonij G-moll, W. A. Mozarto prelud ir J. S. Bacho D-moll.

Pamoksl vokiškai pasak prel. dr. J. Aviža, miši pabaigoje lietuviškai žod tar vysk. A. Deksnys.

Nordfriedhof koplyjoje atsisveikinimo kalbas pasak inž. dr. Ad. Damušis (Laikinosios vyriausybės ir JAV biuliu vardu), prof. Heinrich Luetzeler (Bonnos u-tas), msgr. dr. P. Jatulis (Lietuvi Katalik Mokslo Akademija), Lietuvos diplomatijos šefas min. Stasys Lozoraitis (raštu), dr. K. J. eginškas (Švedijos Balt Komiteto, Balt Instituto Stockholme ir Europos LFB vardu), kun. B. Liubinas (Vokietijos Lietuvi Bendruomen ir Vasario 16-sios gimnazija), kun. dr. P. Celiešius (Vokietijos Ateitininkai Sendraugiai), prof. Friedhelm Kaiser (velionio artimas draugas, ilgas valandas išbud j s prie ligo-nio lovos).

Retai kada taip gaudžiai ir kartu viltigai skamb jo “Marija, Marija” ... Ir išsities ilga procesija paskutin je Zenono žemiškoje kelion je kapini takeliais iki duob s.

Vysk. A. Deksnys atliko paskutin patarnavim ir, giedant “Viešpaties Angel”, biro ir biro iš rank žem, vis labiau pridengdama švies karst. (Viduje medinio karsto yra cinkinis, kad laikui at jus b t galima perkelti Lietuv).

Jei kas važiuos pro Bonn, tegu stabteli Nordfriedhof kapin se ties

18-ta sekcija, 3-ia eile, 35-tu kapu. Bus verta, nulenkus galv, susim s-tyti ir gal atsakym gauti, kod l prasminga gyventi ir mirti.

IŠ ATSIŠVEIKINIMO KALB

Profesorius Ivinskio asmenyje lietuvi tauta prarado veikal patriot ir vien gabiausi istorik, kuris praturtino m s istorijos moksl savo gausiais darbais, pagr stais tiek tiksliais moksliniais metodais, tiek rybine intuicija.

Šis nuostolis yra juo sunkesnis, kad Lietuvai esant svetim j užvaldytai, objektyvus laisvas m s praeities tyrin jimas, kuriame velionis yra didžiai pasižym j s, turi ypatingos svarbos lietuvi tautos dabariai ir atei ia.

Mano susitikimai su velioniu paliks man maloniai atmintini.

Min. Stasys L o z o r a i t i s

Atsišveikinu su Zenonu, jo skaitling draug prašytas ir specialiai atsi stas iš Jungtini Amerikos Valstybi pareikšti jam pagarbos. Mane galiojo prof. Juozas Brazaitis, 1941 m. sukilimo pastatytos Laikinosios vyriausyb s l. e. min. pirminko pareigas, ir kov meto VLIK-o aktyvios politin s komisijos pirminkas, su kuriuo Zenonas labai aktyviai dirbo; prof. Justinas Pirknas, Ateitinink Federacijos vadovas, kurios aktyvus narys Zenonas buvo; dr. Antanas Razma, Lietuvi Fondo k r j a s — Lietuvi Fondo globoje vyko Lietuvos istorijos veikalo paruošimas; dr. Petras Kisielius, Lietuvi Fronto Bi iuli Tarybos pirmininkas, kuris aktyviai organizavo ši išvyk ir pagarbos pareiškim . Jie visi savo asmenišku ir savo atstovaujам j vardu prašo pareikšti gli užuojaut mielai poniai Paulinai, s nui K stu iui, motinai Aurelijai, broliui Jonui ir kitiems artimiesiems.

Netekus Zenono, skaudžiausiai ta-

po paliesta šeima, bet jos skausmu dalinasi didel dalis ir visos lietuvi tautos ia tremtyje ir okupuotoje Lietuvoje.

Zenono asmens pilnyb lyd jo du ryšk s bruožai: jo asmenišk s žin s jautrumas ir gilus istorin s atsakomyb s pajautimas.

S žin s jautrumu jis buvo toks mielas artimas brolis, toks krikš ioniškai humaniškas žmogus. Savo istorin s atsakomyb s pajautimu jis reikšmingas už laisv kovojan ios Lietuvos valstybininkas, jis gilus, objektyvus mokslininkas, pasiek s pasaulinio garso. Jis negal jo niekad b ti talpintas šiam laikui b dingus menkavertybi r mus. Jis tur jo dr sos pakelti bals prieš negeroves. Jis nelenk galvos baim je ir net pal žusi ar okupantui pataikujan i tarpe jis dr siai atstovavo Lietuvos laisv s ir nepriklausomyb s id j .

Rezistencijoje jis sulaikydavo draugus nuo nevykusi sprendim bei sumany m ir pateikdavo savo si lymus, atremtus aukšt sias vertybes, kuriomis jis tik jo. Aplinkos pasaulyje, kuriame asmeninis s žin s balsas buvo paneigiamas, istorine atsakomybe nesir pinama ir ji paaukojama lyg tariam kažkoki aukšt sieki labai, Zenonas ten ne tilpo — jis siek tok pasaul keisti. Mums atrodo, Maceinos stiliumi kalbant, Zenonas buvo pasaulyje, bet ne iš šio pasaulio.

Tokio nusiteikimo asmenys yra lyg šviesa ni rioje praeities padang je, lyg šviesus žaibas užtemusiam danguje. Toki asmen didžios dvasios galia, j asmenin dr sa ir auka tramdo taip vadinam j šio pasaulio galing j klast ir egoistin kito Žmogaus bei kitos tautos išnaudojim .

Zenono asmenyje tur jome mokslinink, nikus istorijos studijas, surinkus apie Lietuvos praeit gau-

syb dalykiškos medžiagos, objektyviai perm stytos. Jis net pasaulinio garso pasiek tam, kad Lietuvos istorijos veikalas b t klasiko darbas ir kad tame darbe tiesos šviesoje b t patiekta Lietuvos praeitis, b t išblaškytas propagandinis melas, klastojantis bei subjektyviai aiškinantis okupanto prievartoję istorinius faktus.

Štai šiame svarbiame darbe Zenono gyvenimo si las ir nutr ksta. Mums esant sunkiose laisv s kovose, netekimas ovjektyvaus istoriko yra labai skaudus sm gis. Tat ir stovime prieš paslapt . Per dažnai m s tautos gyvenime pagr stai ir pelnytai laukiamus laim jimus sustabdo tragiški vykiai. Tod l ir kreipiam s malda: "Viešpatie, mums nežinomi Tavo keliai, mums neišmatuojamos Tavo mintys. Bet labai tikime Tavo Dieviškos Apvaizdos prielankumu ir laukiame, kad maža tauta savo sunkumuose bus kompensuota Tavo didel mis malon mis ir ryžtu gyviesiems, kurie vykdyt Zenono prad t darb .

Priglausk š miel draug , vyr , t v , brol savo glob . Duok stipryb s jo šeimai ir išklausk jo Tau atskleidžiam lietuvi tautos skund ir prašym .

Dr. Adolfas D a m u š i s

Šviesa švie ia tamsyb se ir tamsyb s jos neapima, nepaglemžia". Tie yra Evangelijos žodžiai apie Krist , kuris buvo viso pasaulio šviesa. Mes tur jome savo švies m s mylimo profesoriaus Zenono asmenyje, kuris šviet ir m s tautai ir pla iam pasauliui. Toji šviesa dabar liov si šviesti, tas žiburys užgeso. Liet. Katalik Mokslo Akademiija, kurios centro valdybos vicepirmininkas buvo prof. Zenonas Ivinskis, li di, bet žino, kad jo šviesa dar neužgeso, jis yra neužs tantis žiburys. Aukš iausias Viešpats jam buvo dav s labai daug ta-

lent , kuriuos jis puikiai panaudojo kalb damas, rašydamas ir palikdamas mums didel palikim : daug knyg ir nepaprastai daug vairi straipsni . Dar daug dalyk liko nepasiek šviesos, bet tur s pasiekti viešum . Tod l jo žiburys dar ir toliau švies. Mes d kojame dabar Aukš iausiajam už visa tai, k jis mums yra dav s. Ir mes meldžiame, kad Jis savo geram ir ištikimam tarnui duot didel atlyginim .

Msgr. d r . P . J a t u l i s

Europos Lietuvi Fronto Bi iuliai neteko savo pirmininko. Per du dešimtme ius jis stov jo m s priekyje. Jo vadovaujami mes bud jome lietuviškojo rezistencijos idealo sargyboje ia, Vakar Europoje. M s Pirmininko šviesus protas, tauri širdis, didel patirtis k rybos gyvenime ir laisv s kovoje, pla ios žinios, neeiliniai sugeb jimai ir asmeninis pavyzdys mus stiprindavo, kv pdavo tvirtai žengti gruobl tu tremties keliu, nenukrypstant nuo didžiojo tikslo.

Europos Lietuvi Fronto Bi iuliai tur jo Tavo, brangus Pirmininke, asmenyje tvirt atram . Ir jos mums nebuvo perdaug, kai toks didelis tautos laisv s uždavinys, o menkos m s j gos ia. Šiandien, lik be atramos, mes li dime. Nepaguodžiamas tas m s li desys. Jau iam s vieni, apeleisti. Skausmo prisl gti atsisveikiname su Tavimi, brangus Pirmininke, svetimoje žem je ir dedam s giliai širdin Tavo ne kart mums kartotus žodžius — t id jin testament , kuris galioja ne tik mums, Lietuvi Fronto bi iuliams, bet visiems geros valios lietuviams:

"Turime b ti vilties tremtiniais, kurie palaiko tik jim Lietuvos prisik limu" (Roma, 1958.1.31).

"Tik vienas Dievas težino, kiek dar met , o gal ir dešimtme i praeis, kol lietuvi tautos l kes iai ir viltys išsipildys. Tokiomis sunkio-

mis tremties dienomis kai tas vil- ties žibur lis kartais taip dar toli- mas atrodo ir žvarbi priešiš k v - j vis blaškomas yra, kiekvienam geros valios t vynainiui, ypa gy- venant svetim j j roje, reikia tri- j dalyk : tvirtu tik jimo savo tautos ateit , nusistatymo jos labui pasiaukoti ir benedikciniškos lau- kimo kantryb s tremties bei sveti- mo jungo t vyn je dienomis. Šito- kiomis tautiškai - moralin mis do- ryb mis apsišarvav s lietuvis suge- b s kantriai ir tvirtu tik jimu vil- tingai laukti, laukti gal ilgus me- tus" (Kovos keliu, 1967, 2, (59).

Atsisveikindami su Tavimi, bran- gus Pirmininke, mes prašome Galy- bi Viešpat , kuriuo Tu giliai tik - jai ir pasitik jai, nuvesti Tave am- žin laim s, šviesos ir ramyb s ša- l, o mums likusiems ia j g ir stip- ryb s toliau t sti neužbaigt Tavo žyg . IIs kis ramyb je, m s bran- gus Pirmininke!

Dr. K. J. e g i n s k a s

Sunku man šioje vietoje tarti Zenono prisiminimui skirtus žo- džius. Kaip jo draugas aš nor iau tyl ti, bet kaip jo mokinys, bend- radarbis ir kaip dabartinis Ryt Europos istorijos d stytojas esu - pareigotas paieškoti jo prisimini- mui žodži .

Zenonas universiteto seminarui nuo 1964 met patapo tokia fig - ra, kad be jos nebe manoma semi- naro sivaizduoti. Jo paskaitos ir seminarai, kaip dabar pamatome, visoje pilnumoje prapl t ir pagili- no m s galimybes pažinti Ryt Europos istorij .

Jo mokslini darb ia nesiumi apibudinti. Tai bus padaryta kitoje

A. a. Zenonas Ivinskis paskutin je ke- lion je kapini takeliais . . . palydi (iš kair s) bi iulis Adolfas Damušis, s nus K stutis, žmona Paulina, brolis Jonas

vietoje, o dalinai tai jau yra pada- ryta. ia aš noriu trumpai prasi- tarti apie j kaip mokytoj . Jis buvo mokytojas, kuris savo studentus su- domindavo, kuris mok jo juos užin- triguoti, iššaukti j susižav jim , ir taip jam pasisek egzotiškai te- mai — Lietuvos istorijai — laim - ti mokini iš vokie i student tar- po. Jo pastangos studentus vesti Lietuvos istorij visada buvo lydi- mos stipraus asmeniško užsianga- žavimo savo mokiniams. Jo visa b - tyb buvo pažym ta nesibaigian iu g riu, kuris kiekviename kitame žmo- guje tik g rio ieškojo. Ir šitas pa- grindinis charakterio bruožas — siekimas žmonijai g rio — iš- liko iki jo paskutin s valandos. Jis ne apie save galvojo, bet apie savo artimuosius. Iki pat mirties valan- dos jis mums paliko sektingas pa- vyzdys.

Vienas jo mokini nesena i pa- reiš k : "Zenonas Ivinskis buvo m - s mokytojas, b damas gyvas, bus m s mokytojas ir mir s".

Prof. Fiedhelm K a i s e r

Šviesiam d l Lietuvos laisv s kovotojui, giliam bei ištvermingam Lietuvos istorijos tyrin tojui, LFB Vyr. tarybos nariui, Europos LFB pirmininkui ir “ Laisv ” bendradarbiui

a. a. PROF. DR. ZENONUI IVINSKIUI

mirus, žmonai P a u l i n a i, s nui K s t u i u i, motinai A u r e l i j a i, broliui J o n u i ir visiems kitiems skausmo paliestiems gimin ms bei velionio id jos bi iuliams Lietuvoje, Sibire ir užsienyje užuojaut reiškia

Lietuvi Fronto Bi iuliai

Mylimai motinai

a. a. SALOM JAI POLIKAITIENEI

mirus, bi . B r o n i P o l i k a i t su šeima ir kitus velion s s nus bei dukras su šeimomis širdingai užjau ia

Lietuvi Fronto Bi iuliai

Bi iul JON VASAR su šeima,
mylimai motinai Lietuvoje mirus, nuoširdžiai užjau ia

Lietuvi Fronto Bi iuliai

IŠ LFB VYR. TARYBOS 1972.I.16 NUTARIM

Vlikas pa iu savo buvimo faktu yra Lietuvai naudingas. Bet kad ir savo veikla Vlikas kiek galima paveikiau gal t tarnauti Lietuvai, privalo sušiandieninti savo strukt r, priemones ir metodus, jungdamas išeivijos gyv sias j gas. LFB remia Vlik , teikia jo veiklai konkre i si lym ir r pinasi, kad Vlike gal t reikštis išeivijos jaunesnioji karta.

LFB remia Rezoliucijoms Remti Komiteto pastangas Baltijos valstybi byl iškelti Jungtin se Tautose.

Veiksni informacijos centralizavim LFB laiko neatid liotinu reikalu.

Kol JAV Lietuvi Bendruomen s ir Amerikos Lietuvi Tarybos susipratimui forma nesurasta, LFB pritaria formulei, kad laisvinimo reikalams renkamos iš visuomen s aukos b t paliktos aukotojo nuoži - rai skirti tai ar kitai institucijai.

SPAUDA, RADIJAS, KNYGOS

AMŽINOJI LAISV S GIESM

Rašytojos Al s R tos vadinis žodis, pasakytas Laisv s Kovotoj
tema literat ros vakare Los Angelese 1971 met gruodžio 4

“Rašykite apie bais , deginant skausm ,
kuris sukausto m s ateit ,
rašykite apie m s mišk šird draskan ias raudas,
apie verkiant , išliet ir užmiršt m s krauj . . .
M s širdys neišlaikys, jeigu ir j s nutilsite . . .”

(Iš Mykolo Vilties “Neparašyt laišk ” poezijos, kur
pogrindinio autoriaus atd sius tartum išsako pati Tauta)

Po karo at jo mokytojo naš s,
keturi mažame i motinos laiškas,
kurio gale atsargiai prid ta: “Kazi-
mieras mir , devynias žiemas išbu-
v s po egl m . . . Taip pat, Antanas,
Liudas..

Daugelis m s toki laišk su-
lauk m, kur “brolis dingo miškuos”,
“vyras atgul po žvaigžd tu dan-
gum”, “keli kaimynai sukniubo pa-
mišk j”, “mylimas paguld galvel
tarp vystan i lap . . .”

Ir tai nebuvo poezija, o aiškiau-
sia realyb , artim j dreban iom
rankom parašyta, kad ia artimieji
dreban iom širdim sužinot ... Ir
kas benuspr s tiksl žuvusi laisv s
karžygi skai i , kas išvardins vi-
sas vietoves ir vieteles, visas aplin-
kybes, kas besurinks išsunkt pa-
lause prakait ir krauj , ašaras ir
keiksmus, maldas ir viltis, žmogiš-
k baim ir antžmogišk dr s , pa-
siaukojim ir vienintel tiksl tame
svetim j sukurtame baisiam gyve-
nime ir perankstyvoj mirty: laisv s
troškim . Tiesos, teis s, laisv s ir
žmoniškumo sau, artimiesiems, at-
einan ioms kartoms. Partizanai lais-
v s, kurios ir Simas Kudirka troš-
ko pasiekti, daina, maldom, ilgesiu,
visa siela ir kr tine, ir nagais, ir
dantimis sikabin savo žem , su

niršiu ir žmogiška neapykanta at-
j n neteisyb ms ir žiaurumams,
ir su švent j pasiaukojimu, su le-
gendarini milžin j ga, baisiuose
skausmuos, pasaulio apleidime, net
sav , broli , išdavin jimuose ir už-
miršime, ekstaz j, begalin j svajo-
n j ištirpo jie, išlaš jo, sisunk
gimtin s moly ir lapuose . . . Begali-
n j svajon j — pasiekti laisv . Lais-
v ir žmogaus orum : apsispr sti
pa iam, dirbti ir kurti laisvai, be
svetim j purvino bato priespaudos.
Tokios laisv s svajon s paskatinti,
pavojingiausiose aplinkyb se iš ver-
gijos band išsiveržti ir Simas, ir
Bražinskai, ir daugelis kit žinom
ir nežinom b gli .

Daug vandens išverk Lietuvos
dangus ir jau daugel pavasari ant
partizan širdži išsprogio ir žyd-
jo purienos, žibuokl s. Apie Laisv s
Kovotojus ten kuriasi legendos,
šnibždomos sen ir jaun j l p . . .
Ir ia mus atskrenda atgarsiai,
atidunda an , prieš 20 - 30 met pra-
žusi audr , žiaurios tikrov s ske-
veldr , kritusi ant m s broli ,
aidai. Ir, kaip Mykolo Vilties poezi-
joj, mums sako: “Rašykite (ir skaity-
kit!) apie bais , deginant skaus-
m . . .”.

Tai m s Tautos istorija, tai vi-

sos Lietuvos skundas, jos deginantis skausmas ... Ir mes, išeiviai, tos istorijos reikšminga dalis: kad rašytume, kalbėtume, kad šauktume.

Laisvą kovotojai Tautoje dar neužmiršti; jį, kad ir žuvusi, giesmė gyva ir juntama. Ją amžinoji laisvą giesmė gyva ir šiaurės jūrą, nes, pavyzdžiui, šio vakaro sumanytojai, ir tie autoriai, kuriuos išgirsime, ir ši partizaninė knyga leidžiai, — visi atsiliepia Laisvą Kovotojų begalin troškimui: nusikratyti prieš primetimą jį laisvai gyventi.

Trys karybingiausi mūsų prozos rašytojai, laureatai, pastarąją karyba nukelia mus herojinę lietuvių praeitį ir, herojams žstant fiziškai, dvasines Tautos aspiracijas, ant nežinom, visoj Lietuvos žemėj išmitytą kapą, želiant naujiems daigams. Jurgio Gliaudos "Aitvarai ir giria", Aloyzo Barono "Vas lekia lyguma", Anatolijaus Kairio "Ištikimoji žolė", partizaninis tikrovės ir laisvą idėjų romanai, Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio ikagoj atžymėti premijomis ir šį vakar Los Angeles Fronto Biulienėje pagerbti specialia literatrine iškilme, yra nuosirdi pastanga atsiliepti šauksmą iš anapus jūrų: "mūsų širdys neišlaikys, jeigu ir jūs nutilsite". Jeigu ta knyga dar neskaityta, tai, tikiu, visi skaitys ir iš naujo pergyvensite tai, ką mūsų broliai Lietuvoje pergyveno tiesiogiai: bemiegimą naktį, kankinančią baime, ašarų plėtimą akimis, širdžių skausmą, savų praliėtų kraują, paniekintą ir išplėštą gyvybę, nutildytą dainą, nutrauktą svajonę...

Šie autoriai nėra patys pirmieji mūsų literatūroje, atsiliepiantys Laisvą Kovotojų žygiams ir kankinimams. Daumanto ir Btno istorinėse kronikose yra daug sužymėta ir aprašyta vietovių bei vardų ir jų herojinė žygių. Mūsų poetai — Aistis, Brazdžionis, Augustaitis, Bradnas, Na-

gys ir kiti — tiesiogiai ar netiesiogiai — yra apdainavę laisvą kovą aspiracijas. Mazalaitis, Jankus, Alantaitis, Landsbergis, nemaža kitų prozos rašytojų mąstymų priartina "mūsų mišką širdį draskančias raudas". Ir, tik kime, kad rašytojai semsis daugiau sau, nei iš tos herojinės versmės, ir, tik kime, kad skaitytojai parodys joms ypatingą dėmesį.

Atsidėjusi perskaičiau trijų autorių, šio vakaro garbingą sveikintą, knygas, ir kiekviena jų paliko savotišką spaudą.

Anatolijaus Kairio "Ištikimoji žolė" suteikė maldingą ekstazę mūsų tarytum, šventai Lietuvai. Autoriaus pakilus jausmas, jo meilė savai gimtinei padarė knygoje kraštą ir jo žmones viršžmogiškais ir iš tolo šviečiančiais simboliais. Romano stilius vietomis — tikra lyrika. Jei ir nepatikėtume literatūrinį charakterį tikrumu, tai tikime autoriaus tyru jausmu ir prie jo savus jungiamo.

Jurgio Gliaudos "Aitvarai ir giria" stipriai sukomponuotą kovą iškarpoje duoda ryškų vaizdą pokariui "nustribinimo" veiksmą. Autoriaus intelektualiniuose svarstymuose suvokiame kovotojų heroikos esmę ir jį laiko beviltiškumą. Romano epilogas taikiau žvelgtas tautos stinumas ir amžinai šviečiantis Laisvą Kovotojų žuvimo prasmę.

Aloyzo Barono "Vas lekia lyguma" romanas sukelia nepaprastą nostalgiją ir gaudumą. Tas kritiškai išgirstas ir apšaudytas romanas, nors iš atskirų epizodų sudurtas, sudaro, vistiek, gana vientisą laisvą kovą grandinę, kur švyti sėmėjus ir jausmas. Nesvarbu, kiek rusų iššaudė, o svarbu ir liudina, kad, vis tik, visi kovoję žuvo, ir kad iš Muencheno pakilo tik du bespalviai lėktuvai su saujele pagelbos, o miškuose esančios širdys iki mirties degė laukimas ir viltis. Lygiai taip

RAGAN MEDŽIOKL TEBEVYKSTA

Lituanistas L. Dambri nas, pasi-piktin s mano skiltimi "Kalbos ty-rin jimas politruko ir mokslininko akimis"¹, Akira iuose išpyl straipsn "D l Korsako puolim . Ra-gan medžiokl tebevyksta", kuriuo iš jo ginti Kost Korsak , nes, gir-di, aukš iau duota skiltimi parody-ti .. Korsako visi darbai — vien nuod m s, o doryb s n vienos. Ši-taip paprastai daro ragan medžio-tojai, kurie turi malonumo k nors sudėginti ant laužo. Jie ieško tik nuod mi ".²

Nebuvau ir nesu ragan medžio-tojas. Niekad ir nieko neieškojau savo malonumui sudėginti ant lau-žo! Kit nuod m s man mažiausiai r pi. Tik viena rus komunist par-tija ver iasi žmoni medžiokle ir sunaikinimu.. Atverskite ir paskai-tykite "Maž j lietuvišk j tarybin enciklopedij ", visus tris storus to-mus. Kiek ten žudyni , kiek ten kraujo! Prof. Pr. ep nas savo me-tu, pasitikdamas ši enciklopedij , raš : "Neabejotinai, Soviet S jun-

pat graudu ir li dna, kad ir Simo Kudirkos po daugelio met laisv s šuolis palyd tas atst mimu.

- "Rašykit, broliai, rašykit apie bais , deginant skausm , apie verkiant , išliet ir užmiršt m - s krauj ..

Ir skaitytojai, broliai, nelikite kurti ..

"Nes m s širdys neišlaikys, jei-gu ir j s nutilsite (ir jeigu j s nuo m s nusigr šite ..

Žmon s, j kovos ir kan ios, j pasiaukojimas rašo tautos istorij ; literat ra tik aidu atsiliepia, kad bo-sim kart širdy ataid t , kad likt herojams paminklu, jais sekantiems — kelrodžiu ir visai tautai — tam-si nakt šviesia vilties žvaigždė.

Al R ta

ga yra toji valstyb , kurioje yra daugiausia nužudyta lietuvai ir iš Lietuvos kilimo komunist ."³

1970 lapkri io 23 d. — Lietuvos kariuomen s atk rimo metin se — Amerikos vandenyse pakran i sar-gybos laive "Vigilant" rus komu-nistai tur jo siaubing ragan puo-t savo pa i malonumui. Amerikie-iai buvo tik liudininkai ir steb to-jai. Joks geriausias rašytojas neap-rašys to, k tur jo iškent ti nevil-tyje m s tautietis Simas Kudirka, b damas tos ragan puotos auka!

Korsako doryb s

Kostas Korsakas gerai žinomas kaip rusofilas, slavofilas ir ateis-tas. Tai tvirtina šie faktai, b tent:

Jis ... "mok si Šiauli gimnazi-joje, kurioje iš j s 7 klases, ir už rašin jim priešvalstybin je komu-nist spaudoje nuteisiamas 4 metus sunki j darb kal jimo".⁴

"Už antifaš. veikl 1928-30 kalin-tas. Aktyviai bendradarbiavo žur-nale "Tre ias frontas" (1930 - 1931), dalyvavo pažangi antifaš. rašyto-j s j dy".⁵

"Tre i front " išleido 1930 m. kairi j literat samb ris, pasiva-din s Rašytoj Aktyvist Kolektyvu. J leidžiamos literat ros gazetos, "Tre io Fronto", branduol sudar marksistin s pasaul ži ros litera-tai".⁶

Korsakas rašo savo autobiografi-joje: "... . Mokydamasis toliau Šiau-li gimnazijoje, kai po 1926 met fašistinio perversmo Lietuvoje si-gal jo ni ri reakcija, aš jau s mo-ningai miau ieškoti revoliucin s kovos kelio. Drauge su A. Jasu iu ir kitais vienmin iais draugais 1927 m. steig me slapt antifašistin b - rel , kuris netrukus užmezg ryšius su komunistin mis pogrindžio orga-nizacijomis. Nuo to laiko marksiz-

mo - leninizmo id jos padar lemiam poveik visam tolimesniam mano gyvenimui ir literat riniam darbui...

Dar tebekal damas palaikiau ryšius su pažangi j rašytoj grupe, leidusi "Tre io fronto" žurnal , kuriame aktyviai bendradarbiavau. Su tos grup s rašytojais — P. Cvirka, A. Venclova, J. Šimkum — v liau teko vykdyti ne vien literat rin sumanym , kartu eiti tarybin m s literat r ".⁷

Žurnalas "Tre ias frontas", j s 1930 - 31 m. Kaune, buvo A. Venclovos redaguojamas. To žurnalo Nr. 5 skelb savo tiksl , kuriuo buvo siekiama sutraukti . . skaitling kadr bern — kovotoj , ir jie savo rankom iškels raudonai tviskant žibint , nuo kurio visiems bus švie su (o kai kam net karšta)".⁸

" . . . Korsakas buržuazijos nuvertim bei Taryb valdžios vedim 1940 m. sutiko su džiaugsmu ir aktyviai sijung naujojo gyvenimo statyb .

" . . . Korsakas aktyviai dalyvavo Lietuvos TSR Rašytoj s jungos darbe, vadovavo Rašytoj namuose vykusiems pokalbiams apie socialin realizm ir kt.

Kartu su Liaudies seimo galios komisijos nariais 1940 m. jis dalyvavo TSRS Aukš iausiosios Tarybos sesijoje, pri musioje Lietuv

Taryb S jungos sud t "⁹ ir pam .. tuos penkis t kstan ius, kuriuos gavo kiekvienas delegacijos dalyvis, maldav s priimti Lietuv tarybini respublik šeim ".¹⁹

Anuo metu, kai lietuvi tauta jo kan ios keliu, verkdama kruvinomis ašaromis, Kostas Korsakas, laikydamas saujoje penkis t kstan ius, judošiaus skatikus, Maskvoje, rus komunist sostin je, maldavo Stalin , žmoni ir taut žudik , panaikinti Lietuvos laisv ir nepriklausomyb ir j prijungti prie Soviet

S jungos kolonijalin s imperijos, taut kal jimo. Tuo pat metu rus komunist partijos generalinis sekretorius ir maršalas Stalinas kolaboravo su vokie i nacionalsocialist partijos vadu Adolfu Hitleriu ir bendromis j gomis kurst Antr - j pasaulin kar . Lietuvii tauta nežino, kad Kostas Korsakas b t viešai ar slaptai pareišk s protest prieš tok imperialist kolaboravim !

L. Dambri nas savo straipsnyje rašo: "Kad Korsakas gal s b ti naudingas Lietuvai, numat ir ano meto patriotai rašytojai Tumas-Vaižgantas ir Jakštas-Dambrauskas, kurie r pinosi, kad Korsakas b t išleistas iš kal jimo".

Kad kunigai užtar kalinam valstyb s ir Bažny ios prieš , parodo kunig , o ne Korsako doryb . Žinau atsitikim , kaip kunigai, praside jus rus - vokie i karui, globojo sužeistus raudonarmie ius. Bet tai nereišk palankumo Stalino teroriui. Lietuviai kunigai gelb jo naci naikinamus žydus, kunigai ir vyskupai, patys persekiojami, r pinosi laisv s kovotojais - partizanais. Žydai ir partizanai išliko d kingi kunigams. O Korsakas?

1941 birželio 13-18 d. rus komunistai vykd lietuvi tautos deportacij Sibir . Vež vaikus, moteris ir senelius. Vež jaunos ir senus. Vež kininkus ir darbininkus, nuogus ir alkanus gyvulinuose vagonuose. Kostas Korsakas, lietuvi kunig d ka išleistas iš kal jimo, tos deportacijos metu s d jo direktoriaus k d je. Lietuvii tautai nežinoma, kad jis, Kostas Korsakas, b t gelb j s bent vien lietuvi vaik , lietuvi moter , lietuvi senel ar lietuvi kunig . Jis negelb jo n vieno kininko, n vieno darbininko. Jis neparod jokio žmoniškumo lietuviui, savo broliui.

Antrosios okupacijos metu buvo psumetin s ir metin s deportacijos.

Vež prieš Stalino gimtadien ir po gimtadienio. Kostas Korsakas niekad n ra protestav s prieš tok nežmonišk rus komunist darb .

Lietuvi kalbos sovietintojas

Lituanistas L. Dambri nas prieš kelerius metus raš straipsnius, kuriais nuolat skelb lietuvi kalbos sovietinim okupuotoje Lietuvoje. Jis paraš šiuos straipsnius: "Soviet terminologijos klausimu",¹¹ "Terminologija, propaganda ir tikrov ",¹² "The State Linguistics in Soviet Lithuania"¹³ ir daugel kt. Be to L. Dambri nas paraš išskirtin studij "Lietuvi kalbos sovietinimas",¹⁴ kurios duodame b dingas mintis, vaizduojan ias rus komunist - soviet darom begalin nuostol lietuvi kalbai. Jis raš :

"Žodžiai sovietas, sovietinis, sovietinti, Soviettija, sovietizmas yra naujadarai, vartojami kalbant apie dabartin s Rusijos bei jos užgrobt krašt santvark ...

Rus kalboje soviet tereišk taryb , ta iau šiandien jis turi ir kit reikšm — jis vartojamas pavadinti tai specifinei marksistiškai komunistinei santvarkai Rusijoje bei jos valdomuose kraštuose. Tod l rusiškas sovietas šia pastar ja reikšme kitose kalbose vartojamas paprastai neišverstas, nes n ra kuo išversti.

Komunistai, rašydami kitomis kalbomis, rusišk Soviet dažnai veria (plg. taryba, tarybinis, lat. padome, lenk. rada, radziecki ir kt.), tuo nor dami teigti, kad dabartin Rusij valdo tarybos. Kadangi iš tikr j komunistin s tarybos t ra tarybos tik teorijoje, bet ne tikro v je, tai laisvasis pasaulis, vengdamas klaidinan i taig , vengia ir sovieto vertini . Vadinas, laisvasis pasaulis sovieto never ia tada, kai jis vartojamas ne tradicine, bet ta nauj ja reikšme — tariamoms so-

viet taryboms arba taryb fikcijoms pažym ti. Taryba reiškia rinktin ar sukurt kam nors atstovaujant organ . Tuo tarpu sovietas - sovietizmas reiškia diktat r politikoje, prievartin nacionalizacij kyje, dialektin materializm ideologijoje. Sakydami sovietin santvarka turime galvoje bolševik politin , ekonomin bei ideologin diktat r . Šalia Sovietizmo sinonimais vartojami dar komunizmas ir bolševizmas, ta iau šie terminai yra siauresn s reikšm s.

Dabar aišk ja, k reiškia sovietinti. Kaip tautos sovietinimas reiškia vis jos gyvenimo sri i prievartavim , nesiskaitant su tautos valia, ir d l to neteis t veiks m , taip ir kalbos sovietinimas reiškia taip pat jos prievartavim ir d l to taip pat neteis t veiks m . Kalbant apie lietuvi kalbos sovietinim , tenka kalb ti apie jos prievartavim dviem atžvilgiais: a) nusikalstant apskritai kalbos d sniams ir b) nusikalstant lietuvi kalbos d sniams ...

ia turime galvoj s moning kalbos darym , laužym per šimtmeius nusistov jusios tvarkos, siekiant politini tiksl . Taip elgiama si su visomis kalbomis, kuri vartotojai pateko soviet valdžion.

Sovietin j terminologijoj yra nemaža termin , kurie vartojami ne tik skirtinga, bet net visiškai priešinga reikšme, negu jie pasauly per šimtmeius buvo ir yra vartojami. Tuo b du varoma propaganda, kad Soviettijoje egzistuoja dalykai, kuri ten iš tikr j n ra ... Okupacija ir aneksija vadinama laisv ir nepriklausomyb ir t. t. Toks grynai propagandiniais sumetimais termin vartojimas dako bet kuri kalb , griaua jos nusistov jusias tradicijas, nat rali jos raid ir d l to n ra apskritai kalbos d sniams pateisinimas ...

Kalba, kaip žinoma, yra gyvenimo atvaizdas, todėl sovietinamas gyvenimas turi neišvengiamai atsispindėti ir kalboje. To sovietinamo gyvenimo naujovės galima vadinti sovietybėmis, arba sovietizmais (plg. rusicizmas, germanizmas). Minėtame „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ aiškinama, kad sovietizmas kalboje yra „žodis ar posakis, bdingas tarybiniam gyvenimui ir paskolintas kit kalb“. Kadangi tas „tarybinis gyvenimas“ t. y. sovietinis santvarka, reiškia, kaip minėta, rusiškąjį totalizmą, tai suprantama, kad sovietinamoje kalboje atsispindi tiek paties to gyvenimo totalizmas (sovietinimas), tiek jo rusinimas bei paties kalbos rusinimas. Todėl kalbant apie lietuvių kalbos sovietinimą, tenka turėti galvojimą dalykai: a) paties kalbos pritaikymą naujam (sovietiniam) gyvenimui ir b) jos rusinimą, nes tas pritaikymas dažnai vykdomas pagal rusišką modelį. Daugiausia kalbos sovietinimas pasireiškia žodyne ir frazeologijoje.

a) Specialios darybos sovietybės.
Štai kasdieniniai sovietinės spaudos naujadarai: agitpropas, agitpunktas, komjaunimas...

Jie parodo ne tik sovietinio gyvenimo realybę, bet ir rusų kalbos taką, nes sudaryti pagal sovietiška - rusišką šabloną...

b) Nevyk ar nereikalingi naujadarai. Aklausiai sekama rusais, kiekvieną žodį verčiant panašios darybos lietuvišku žodžiu, nepaisant ar lietuvių kalboje yra tos paties reikšmės žodis, ar ne. Štai tokie naujadarai: ataskaita, atskyrininkas, pirmaatskyrininkis, bendratautinis (žodis, kalba)...

c) Frazeologinis svetimybės. Nevengiama rusiško šablono ir frazeologijoje. Nelietuvišką frazę (posaką) turime tada, kai savas žodis grupėje vartojamas tokia reikšme, ku-

rios jis niekuomet nėra turėjus, bet kuri yra pasiskolinusi iš kitos kalbos. Populiariausias pavyzdys tai būdvardis priešakinis. Sovietinį jį spaudoje kiekvienam puslapyje galima rasti priešakinį mokslą, priešakinį techniką, priešakinį patyrimą, priešakinį kolką, priešakinį žmones; ten remiama visa, kas nauja, priešinga... Komunistai męsta girtis savo kultūra, kuri esanti socialistinę turinį ir tautinę savo forma. Tačiau prievartinis rusybių brukimas rodo, kad net ir kalbos tautiškumas, jos originalumas jiems nepageidaujamas...

Kadangi rusiško komunizmo tikslas yra užvaldyti pasaulį, o rusų kalbą padaryti pasauline kalba, tai, savaime aišku, pirmas uždavinys yra surusinti kiek galint daugiau kaimyninį tautą. Gi tautoms surusinti viena iš priemonių yra jų kalbų rusinimas.

Rusinimo pastangos iki šiol pastovios. Nerusišką kalbą rusinimas ypač stiprėjo nuo 1950 metų, vykusį žiūri Sovietų kalbotyros mokslu. Tada buvo pasmerktas oficialus sovietų kalbotyros autoritetas Marras ir jo mokslas. Marro kalbinės teorijos buvo tiek pat nesuderinamos su tikruoju kalbotyros mokslu, kaip ir oficialus sovietų biologo Lysenkos, dabar taip pat jau pasmerktas, genetikos teorija, nesuderinama su genetikos mokslu. Tačiau Marro mokslas nebuvo šovinistinis. Jis nekėlė rusų kalbos virš kitų kalbų. Nors Marras savo teorijas stengėsi pagrįsti marksistiniu materializmu ir su panieka žirgo „buržuazinę“ kalbotyros mokslą, bet tas faktas, kad Marras nekėlė rusų kalbos virš kitų kalbų, nulmėjo mokslo pasmerkimo Sovietų Sąjungoje. Po Marro didžiausiu sovietų „kalbininku“ tapo pats Stalinas, paskelbęs „genialų“ veikalą „Marksizmas ir kalbos mokslas“.

klausimai". Nuo šiol apie rus kalbos reikšm ir vaidmen prad ta visai kitaip kalb ti, jai skiriamas pasaulin s kalbos vaidmuo. Tuo b - du Marro pasmerkimas ir naujo, stalininio, kalbos mokslo paskelbimas reiškia rusiško nacionalizmo laim - jim . Ta iau, šios pastangos išpl sti rus kalbos viešpatavim , nors ir nevykusiai maskuojamos, ta iau gyvenimo praktika labai gerai p - rodo, ko iš tikr j siekiama. Rus kalbos ver iama mokytis visuose kraštuose, kuriuos tik rusai už - grobia. Taip elgiamasi ne tik Lietu - voj, bet ir visuose soviet sateli - tuose . . .

Galimas dalykas, kad dabar, Krem - liui Stalin pasmerkus, jis nebe - bus laikomas ir kalbotyros genium, ta iau rusiškasis šovinizmas vargu išnyks, nes jis neblogai derinasi su komunizmo užma iomis. Sta - lin pasmerkus, gr žtama prie Le - nino garbinimo, o šis raš s, kad "socializmas, organizuodamas ga - myb beklasini s priespaudos, už - tikrinamas gerov visiems valsty - b s nariams, tuo pa iu duoda vi - sišk laisv gyventoj "simpati - joms" ir kaip tik d l to palengvi - na ir milžiniškai paspartina naci - j suart jim ir susiliejim ". Iš viso to plaukia labai aiški išvada, kad visa soviet politika nerusišk taut atžvilgiu siekia to naci j su - siliejimo vien rus naci j , var - tojan i vien rus kalb " .

Vilniuje, okupuotoje Lietuvoje, išleistas "Dabartin s lietuvi kalbos žodynas" savo "Pratarm je" rašo: "Žodyn redaguojant, atrenkant žo - džius, charakterizuojant juos stilis - tiniu ir kitais poži riais, aiškinant žodži reikšmes ir t. t., buvo vado - vaujamasi marksizmo - leninizmo klasik pasisakymais leksikos kla - simais, ypa J. V. Stalino veikale "Marksizmas ir kalbos mokslo kla - simai" duotais teiginiais apie kalbos

pagrindin žodynin fond ir jos žodynin sud ti".¹⁶

"Lietuvi kalbos žodynas", tre - iasis tomas, savo "pratarm je" skelb : "Prie naujo Žodyno reda - gavimo instrukcijos sudarymo pri - sid j s LTSR MA akademikas prof. B. S. Larinas, pad j s Žodyno re - dacijai geriau sisavinti tarybin s leksikografijos teorij ir praktik .

Rengiant spaudai Žodyno tre i - j tom , kai kuri nurodym d l tarybin s frazeologijos bei iliustr - cin s medžiagos išd stymo ir kt. dav LTSR MA akademikas prof. K. Korsakas."¹⁷

Soviet kalbininkas

Kalbininkas dr. Antanas Klimas yra paskelb s dom straipsn "Pa - šalin s takos istorijos ir kalboty - ros moksluose",¹⁸ kurio domesnes mintis persispausdiname. (Atsipra - šydami straipsnio autoriaus, dides - n dal citat iš dr. A. Klimo straipsnio išleidžiame, nes šiame " Laisv " numeryje talpinamas t pa i tem lie i s dr. A. Klimo straipsnis - redakcija):

"Tre ias atsitikimas: 1963 me - tais vyko, rodos, 5-sis pasaulinis slavist kongresas Sofijoje, Bulga - rijoje. Jo metu buvo sudarytas ke - liolikos žmoni specialus komitetas "galutinai" ištirti balt ir slav santyki klausim ir referuoti se - kan iam pasauliniam slavist kong - resui, kuris turi vykti 1968 me - tais. (Deja, 1968 m. slavist kong - resas Pragoj , ekoslovakijoje, ne - vyko d l rus komunist partijos ir Soviet S jungos okupacini ir imperialistini veiksm ekoslova - kijoje — M. L.). Tipiškas yra tam komitetui pirmininko parinkimas: juo gi yra K. Korsakas - Radzvi - las (autorius rašo Radvilas — M. L.), kuris n ra juos kalbininkas. Žinoma, jis turi svarbesn "kvali - fikacij" tam postui: jis yra visišk - kai ištikimas Maskvai. Galima dr -

siai tvirtinti, kad tokio komiteto "sprendim" jau dabar galima numatyti".

Tas pats Antanas Klimas parašė skiltį: "K turime žinoti apie lietuvi kalb",¹⁹ kurioje rašo:

"I. Lietuvi kalba yra viena iš daugelio indoeuropiečių kalbų. Kartu su latvi ir jau išmirusiomis prūsų, kurši, žemgali ir sili kalbomis lietuvi kalba sudaro baltų kalbų grupę indoeuropiečių kalbų šeimoje...".

III. Reikia griežtai atmesti teoriją (skelbiama kai kurių rusų, lenkų, vokiečių ir prancūzų kalbininkų), kad kada nors yra buvusi bendra baltų ir slavų prokalbė. Abi šios dviejų prokalbės išsivystė atskirai ir savarankiškai, tik, ilgo laiką bėdamos kaimyns, turėjo padaryti viena kitai tam tikros takos. O daug slavų žodžių buvo paskolina ir perimta lietuvi kalbai, palyginti, visai neseniai, tik paskutiniaisiais šimtmečiais, ir tai jokios artimesnės giminytės kilmės atžvilgiu ne rodo...".

IX. Ir baltų prokalbės išsiskyrė iš indoeuropiečių prokalbės apie 2500 m. pr. Kr. Tada baltai buvo užėmę labai didelius žemės plotus: maždaug nuo kairiojo Vyslos kranto ligi Dauguvos, nuo Baltijos jūros maždaug ligi srities piet rytus nuo Maskvos...".

XV. Okupuotoje Lietuvoje Maskva ir jos gauleiteriai dabar labai gudriai stengiasi lietuvi kalbą užtempti ant rusiškojo kurbalio: lietuvi kalboje jau priveista rusicizmas — rusų kalbos žodžiai, rusišką darinį, priešingai lietuvi kalbos darybos dėsniams...".

"Lietuvių kalbos žodynas" buvo pradėtas leisti 1941 metais, tačiau sovietų ir vokiečių okupacijos sutrukdė tolimesnį tomo leidimą. 1947 m., antrosios sovietų okupacijos metu, buvo atspausdintas antirasinis tomas, bet jis sovietinės cen-

zūros buvo konfiskuotas. Šiuos abu tomus redagavo kalbininkas prof.

J. Balikonis.

Žodyno trejiame tome redagavo taip pat prof. J. Balikonis. Tačiau tuo metu vyko pakeitimai sovietinėje kalbotyroje. Tas pakeitimas skaudžiai palietė ir lietuvių kalbotyrą. Paruoštą trejiame tome turįjį perredaguoti jau kiti, o Kostas Korsakas, kaip jau anksčiau buvo paminėta, davė nurodymus "dėl tarybinės frazeologijos bei iliustracijas medžiagos išdystymo".

Antrosios rusų komunistų partijos okupacijos pradžioje veikė Lietuvių kalbos institutas, kuriam vadovavo kalbininkas prof. J. Balikonis, ir Lietuvių literatūros institutas, kurio direktoriumi buvo socialistinio realizmo žinovas K. Korsakas. 1952 m. ryšys su Žodyno trečiojo tomo perredagavimu, kalbininkas prof. J. Balikonis buvo nušalintas nuo pareigų ir abu institutai buvo sujungti vienai Lietuvių kalbos ir literatūros institutui, kurio direktoriumi buvo paskirtas K. Korsakas. Tas pareigas tebeįvykdė neseniai patikimesnio sovietintojo. Šis institutas leidybą "Lietuvių kalbos žodyną" ir kitus lituanistinius leidinius.

Trečiuoju tomu pradėdant, Lietuvių kalbos žodynui suteiktas ryškus propagandinis atspalvis. Jis mirgėte mirga Tiesos, Komunisto ir Lenino, Markso, Engelso raštų vertimų ištraukomis, taip pat sakiniams pažymėjais (tarybinis spauda).²⁰

Tuo pat metu buvo atspausdinti dar 5 tomai ir kartu perspausdinti I ir II tomai. Vakarais laisvajame pasaulyje šis Žodynas nepageidaujamas dėl sovietinės propagandos frazeologijos. Vilniuje, paskutinėje baltistų konferencijoje, vykusioje 1970 birželio 16-8 d., sovietų "kalbininkas" Kostas Korsakas verkšleno:

„Šia proga su apgailestavimu reikia pažymėti, jog sprendžiant iš didžiojo „Lietuvi kalbos žodyno“ iki šiol išleistas tom vartosenos, Vakar baltistai savo darbams vis dar nepakankamai naudojami jame sukauptais lietuvi kalbos lobiais...“²¹

K. Korsakas apie Lietuvi kalbos ir literatros institutą rašo, kad jis yra „... staiga, kuri sprendžia aktualias ir sudėtingas lietuvi filologijos problemas, formuoja teisingą (-komunistišką — M. L.), mokslinį požiūrį daugelį pagrindinių lituanistikos klausimų ir koordinuoja mokslinį mąstymą vystymąsi šioje srityje...“

Lietuvi kalbos ir literatros institutui buvo uždavinys: padėti pagrindus tarybinei lietuvi filologijai, ir institutui kolektyvas ryžtingai stengėsi gyvendinti šį atsakingą uždavinį...

... instituto kolektyvas, nuolat patį mokslininką augdamas, bus ir toliau pajėgus vykdyti tuos atsakingus uždavinius, kuriuos lietuvi filologijai kelia komunizmo statyba, tarybinio mokslo pažanga.“²²

L. Dambri nas rašo: „Objektyvus vertintojas ras betgi nemaža ir Korsako nuopelną, ypač lituanistikai... Ypač domėsi ir kiekvienam lietuviui malonus „Lituanistikos bibliotekos“ leidiniai, kaip Lietuvininkai, Jono Basanavičiaus Rinktiniai raštai (1000 psl.), Baranausko raštai dvi tomis ir kt. Kaip vyriausias leidinių redaktorius, Korsakas imasi atsakomybės už tokį „buržuazinį nacionalistų“ raštų leidimą. Kas kitas gal nebūtų drįsęs to daryti, o Korsakas drįsta. Gal kaip tik dėl to, kad jis seniau nuo buržuazinio nacionalistų kiek nukentėjo... Vadinasi, anuometinis išdaigos šiandien gali būti visiems naudingas“.

Istorikas prof. Zenonas Ivinskis (1908 - 1971) savo padėkos laiške, siūstantis Ohio Lietuvių gydytojų valdybai už paskirtą premiją, rašo:

„Štai Jonas Basanavičius, kuris šalia savo profesijos atsidėjo tirti lietuvių kilmei, rinkti jos tautosaką, organizuoti lietuvių mokslo staigą — „Lietuvių Mokslo Draugiją“. Jis dalyvavo politiniame gyvenime Didžiojo Vilniaus Seimo metu 1905-ais. Jis rašė eib straipsnių lietuviškais reikalais ir galop vis savo veiklą apvainikavo Vasario 16-sios Akto pasirašymu“.²³

Mes turime sutikti, kad pavergtoje Lietuvoje leidžiami lituanistiniai leidiniai. Tačiau jų turinys yra kruopščiau atrinktas ir sužalotas, istorinis tiesa iškraipoma ir pajungta tarnauti rusų komunistams.

Paimkime lietuvių tautos patriarcho dr. Jono Basanavičiaus 1000 psl. Rinktinis raštus, kuriuos L. Dambri nas irgi vardina, kad jie esą „... domėsi ir kiekvienam lietuviui malonus...“.

Žurnalistas Juozas Jurginis, rusų komunistų partijos oficialus istorikas, dr. J. Basanavičiaus Rinktinis raštams parašė vad. „Jono Basanavičiaus kultūrinis palikimas“, kuriame viskas sujaukta ir daugiau vietos skirta jo asmeniui suniekinti ir jo darbų nuvertinti. Apie jo politinį ir tautinį veiklą arba nutylima arba padailinama iš sovietinio taško. Tik paskaitykime šį mažą pavyzdinį ištrauką apie dr. Jono Basanavičiaus veiklą ir darbą. Jis rašo: „Apie vokiečių okupacijos žiaurumus Pirmojo pasaulinio karo metais J. Basanavičius parašė straipsnį, vėliau išleista atskira brošiūra, tačiau okupanto politinis pinklumas jį nesugebėjo atsispišti. Jis jį vis greičiau ir nesuprato. Jo tautos vienybės su socialistine taika idėja proletariškos revoliucijos lygoms buvo labai palanki patiems reaguojantiems buržuazijos sluoksniams. Negalėdami patys atsispišti prieš nuolat kylantį revoliucijos jėgą,

tie sluoksniai per savo atstovus buvo link Lietuvos okupacij pridengti tariamos nepriklausomybės šydu. Drauge su kitais J. Basanavius pasirašė aktą, skelbiant Lietuvos sujungimą su Vokietija, ir pritarė Uracho kvietimui karalius. Keldamas ir palaikydamas tautos nepriklausomybę, Lietuvos valstybę, J. Basanavius sivaizdavo kaip Lietuvos buržuazijos viešpatavimą, iš esmės buvo jos intereso gynėjas.²⁴

Apie Lietuvos tarybą, kaip ji buvo sudaryta, kas jai vadovavo ir kas buvo josios nariai, apie Vasario 16-sios Aktą ir nepriklausomybės atkūrimą nieko nerašoma. Lygt nebūtą. O tai jau tai buvo dr. J. Basanavius didžiausias darbas ir aukščiausias gyvenimo tikslas.

Binktiniuose raštuose spausdinama Dr. Jono Basanavius dieno-raštis, vardu "Iš autobiografijos". Jis nėra pilnas, labai sutrumpintas, daug kas praleista. Tuo pat būdu išmesta tikrai domis ir kiekvienam lietuviui malonus atsiminimai nuo 1911 iki 1919.1.6, nes tuo metu buvo Vasario 16-tosios Aktas pasirašytas ir laisva ir nepriklausoma Lietuva atkurta. Viskas tai vyko Lietuvos tarybos pastangomis. Tuo metu dr. Jonas Basanavius buvo labai veiklus ir darbingas.

Rinktiniai raštai gale duodami 205 dr. J. Basanavius laišškai, rašyti vairiems asmenims, domu, kad tarp t skelbt laišku trūksta rašyti 1913.V.21 - 1918.VII.18. Nejaugi dr. J. Basanavius niekam laišku tuo metu nerašė?

Dr. J. Basanavius parašė dokumentuotą apybraižą: "Dėl vasario 16 d. 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo", kuri Vilniuje 1926 m. buvo atspausdinta atskira knyga. Deja, šios apybraižos Rinktiniuose raštuose nėra.

Rinktinius raštus dėl ta nuotrauk iš dr. J. Basanavius gy-

venimo ir veiklos. Ta jau kiekvienas lietuvis klyst, jeigu tarp t nuotrauk ieškot Vasario 16-sios Akto, pirmo puslapio "Lietuvos aidas", kuriame buvo paskelbtas šis Nepriklausomybės Aktas, o taip pat Lietuvos tarybos bei jos nari nuotrauk. J. J. n. ra.

Rus komunist partija su K. Korsako talka (jis vyr. redaktorius) dr. J. Basanavius raštus pavertė propagandiniu lituanistiniu leidiniu doleriams meškerioti Amerikoje. Lietuvoje ši lituanistini leidiniai negalima gauti, o ia, Amerikoje, nors vežimu vežki!

Žurnalistas K. Korsakas straipsnyje "Lietuvi literatūros tyrinėjimas tarybiniais metais"²⁶ rašo: "Komunist partija ir partin spauda savo principine kritika ne kartą suteikė reikšmingą paramą mūsų literatūros mokslo darbuotojams, sprendžiant, pavyzdžiui, tokius klausimus, kaip vadovaujant lietuvi nacionalinio judėjimo laikraščiai — "Aušros" ir "Varpo" — idėjini vertinim, kaip rašytojų V. Kudirkos ar Maironio (ar dr. Jono Basanavius — M. L.) literatūrinio palikimo bei visuomeninės veiklos apibūdinim, kuris kai kieno buvo daromas pasigaunant arba kairuolišk, vulgarizatorišk, arba, antra vertus, idealistini buržuazini koncepcij".

Iš Baranauko ir Maironio raštų irgi išimti kai kurie kūriniai, kurie netilpo prokurstinio socialistinio realizmo lov.

Taigi, ragan medžioklė vyksta. Ant rus komunist laužo dar visai neseniai supleškė jo genialus kalbininkas prof. dr. Jonas Kazlauskas, ant jo svyla lietuvi tautos kultūrinis palikimas ir spirginama visa lietuvi tauta. Gaila, kad kai kas pastaruojų metu savo galvą nusuko kitą pusę.

M. L.

1. Laisvė, Nr. 51 (88), 1971 gegužės mėn., 50 psl.
2. Akiračiai, Nr. 7 (31), 1971 liepos mėn. 2-3 psl.
3. Draugas, Nr. 136, 1966.6.11.
4. LE, XII t., 464 psl.
5. MLTE, Vilnius, 1968, II t., 194 psl.
6. Alfonsas Nyka-Niliūnas, Nepriklausomos Lietuvos poezija, Aidai, 1949, Nr. 24 ir 25.
7. Tarybų Lietuvos rašytojai, Autobiografija, Vilnius, 1967, 301 psl.
8. LE, XXXI t., 424 psl.
9. Lietuvių literatūros istorija, Vilnius, 1968, IV t., 273 psl.
10. J. Aistis, Kada Salomėja Neris galėjo grįžti, Draugas, 1964.10.17.
11. Draugas, 1955.12.3.
12. Draugas, 1956.1.21.
13. Baltic Linguistics, The Pennsylvania State University Press, 1970, Edited by Thomas F. Magner and William R. Schmalstieg, 39-46 psl.
14. Lietuva, politikos žurnalas, 1956, Nr. 8, 12-22 psl.
15. Tiesa, 1956 m. vasario 12 d.
16. Dabartinė lietuvių kalbos žodynas, Vilnius, 1954 m.
17. Lietuvių kalbos žodynas, III t., Vilnius, 1956 m.
18. Laisvė, Nr. 40 (77), 1967 liepos mėn. 37-42 psl.
19. Laiškai lietuviams, Nr. 11. 1971 gruodžio mėn. 384-386 psl.
20. LE, XXXV t., 406 psl.
21. K. Korsakas, Baltistikos uždaviniai ir perspektyvos, Pergalė, Nr. 10.
22. K. Korsakas, Lietuvių kalbos ir literatūros tyrinėjimai, Tiesa, 1966.V.15.
23. Draugas, Nr. 267 (46), 1971.11.13.
24. Jonas Basanavičius, Rinktiniai raštai, Vilnius, 1970.XXIII psl.
26. Literatūra ir kalba, III t., Vilnius, 1958, 18 psl.

ATSIŪSTA PAMINTI

Jurgis Gliuda, SIMAS; iš lietuvių anglų kalbą vertė K. Stutis. Išleido J. Žemkalnis, 120 pusių.; išleido Maryland Books, Inc., 84-39 90th Street, Woodhaven, N. Y. 11421.

Juozas Kralikauskas, VAIŠVILKAS, romanas, išleido Lietuviškos Knygos Klubas 1971; apylankas Zitos Sodeikienės, spausdino Draugo spaustuvė; 234 psl., kaina 4.50 dol.

Aloizs Barons, CELI UN P. DAS, Aloyzo Barono novelių rinkinys latviškai. latvių kalbą vertė Janis Zariņš, vad. Barono knygos parašė Antanas Klimas, Rochesterio universiteto profesorius, apylanką piešė Kazys Veselka. Išleido "Treji Vartai" 1971 m., 124 p.

Jurgis Gliuda, BRKŠM S NAŠTA, romanas, išleido Lietuviškos Knygos Klubas 1972; apylankas Giedrės Vaitienės. Spausdino Draugo spaustuvė; 384 pusių., kaina 6 dol.

Stasys Yla, A PRIEST IN STUTTHOF; iš lietuvių anglų kalbą vertė M. Zobarskas, vad. parašė Charles Angoff, 294 pusių., kaina 7.95 dol. Išleido Maryland Books, Inc., 84-39 90th St., Woodhaven, N. Y. 11421.

Bronius Budriūnas, MIŠI GIESMĖS (žodžiai kun. Stasio Ylos), LIETUVIO GIESMĖ (mišriam chorui), NEMUNAS LAUŽIA LEDUS PAVASARIS (iš sonatos "Mano tėvynė"), MŪSŲ ŽEMĖ LIETUVA ir VALIO! ILGIAUSI METAI (bendram dainavimui); leidiniai gaunami pas autorių.

PROF. DR. ZENONO IVINSKIO DARB

BIBLIOGRAFIJA

Prof. dr. Zenonas Ivinskis 1925 m. baigė Telšiu gimnaziją aukso medaliu. Kauno universitete išklauso istorijos kursą ir išvyko Vokietiją. Studijavo Munchene ir Berlyne, kur 1932 gruodžio 1 d. disertacija "Lietuvos valstiečių luomo išsivystymas" apvainikavo savo istorijos studijas daktaro laipsniu.

Kauno ir Vilniaus universitetų profesorius ir Filosofijos fakulteto dekanas. Vatikano ir kitų archyvų tyrinėtojas. Nuo 1964 m. iki mirties — Bonnų universiteto profesorius.

1955 "Aidai" paskyrė jam mokslinę premiją (500 dol.) už veikalą "Vysk. Merkelis Giedraitis ir jo laikai Lietuvoje". Veikalui gausiai panaudojo Vatikano ir kt. archyvų šaltinius; rankraštis 750 psl.

1963 "Aidai" mokslinę premiją (500 dol.) už veikalą "Lietuvos istorija, I tomas"; rankraštis apie 1000 psl.

1971 "Ohio Lietuvių Gydytojų Draugijos kultūros premija" (1000 dol.) už didelius mokslinius darbus Lietuvos istorijos srityje.

Prof. dr. Z. Ivinskis parašė daug studijų ir straipsnių. Visi jie išbastyti žurnaluose ir laikraščiuose. Buvo nuolatinis Lietuvių Enciklopedijos bendradarbis, Lietuvos istorijos iki 1600 m. redaktorius, rašė studijas vokiečių ir kt. kalbomis.

Šiuo rašiniu bandoma duoti prof. dr. Z. Ivinskio darbų bibliografiją. Ji nėra pilna, nes ji nėra Lietuvių Enciklopedijoje paskelbti straipsniai (išskyrus 3 paminėtas studijas) ir kitų kraštų žurnaluose spausdinti darbai.

1927

1. J. Basanavičius (jo darbai senovės lietuvių religijos klausimais), Soter, IV, 157.

1930

2. Vytautas Didysis istorinėje literaturoje (ir jo periodo bibliografija), Athenaeum, 1:2, 190-212 ir 2:2, 89-146.
3. Vytauto jaunystė ir jo veikimas iki 1392 m. Monografija "Vytautas Didysis 1350-1430", red. P. Šležas.
4. Vytauto Didžiojo darbai Katalikų Bažnyčioje Lietuvoje, 28 psl.
5. Barbora Radvilaitė, XX Amžius, 82-85.
6. Vytauto Didžiojo darbai bibliografija, Athenaeum, 1

1932

7. Lietuvos valstiečių luomo išsivystymas (vok.: Geschichte des Bauernstandes in Litauen) disertacija daktaro laipsniui. 1932.12.1 vertinta valde laudabilis — labai gerai. Šios disertacijos santrauka, vardu "Lietuvos valstiečių luomo susiformavimas ir raida", spausdinta Athenaeum, 1.

1933

8. Geschichte des Bauernstandes in Litauen, disertacija. Historische Studien, Heft 236.
9. Lietuvių ir Prūsų prekybiniai santykiai pirmoje XVI amž. pusėje. Habilitacinis darbas, davęs teisę daryti universitete privatdocento titulą, Židinys, 8-9.

10. Vokie i literat ra Klaip dos klausimu, Bibliografijos žinios, 1.
11. Krikš ioniškosios Vakar Europos santykiai su pagoniška Lietuva, Athenaeum, 1, 135-144. (Rugs jo 21 d. vieša paskaita I-j universiteto r m sal je).
12. Motiejaus K. Labausko (Lietuvos Metrikos žinovo) mokslo darbai istorijos srityje, Židiny, 8-9.
13. Užsieniuose lietuvi ir apie Lietuv rašytos disertacijos, Bibliografijos žinios, 2, 72, 75.
14. Senosios Lietuvos kis, Vairas, 7.
15. Lietuvos prekyba su Pr sais, I tomas (du žem lapiai ir gausi bibliografija).

1934

14. Senosios Lietuvos kis, Vairas, 7.
15. Lietuvos prekyba su Pr sais, I tomas (du žem lapiai ir gausi bibliografija).

1935

16. Senosios Lietuvos vaidmuo Europos istorijoje, Židiny.
17. Jogaila valstybininkas ir žmogus. Monografija: "Jogaila", red. A. Šapoka.
18. Jogailos santykiai su K stui ir Vytautu iki 1392 m., ten pat, 45-79 psl.
19. Lietuvos valstie i luomo susiformavimas ir raida, 1932 m. disertacija, išleista atskira knyga.
20. Senov s lietuvi religijos bibliografija, Soter, XII, 1 d., 1937, XIV, 2 d. ir atspaudas.

21. Kovos bruozai d l Žemai i ir j sien , Athenaeum, V, 54-117.
22. Barbaros Radvilait s drama, Naujoji Vaidilut .

23. Lietuviai Bransbergo kunig seminarijoje XVI-XVIII a., Tiesos Kelias.
24. Lietuvos istorija 1385-1572 laikotarpy. "Lietuvos istorija", red. A. Šapoka, 1950 II laida.

1936

25. S. Daukantas ir Lietuvos istorija, Naujoji Romuva, 11, 248-250.
26. Lietuvos kult ros istorikas S. Daukantas, Naujoji Romuva, 12, 277.
27. Saul - Šiauliai 1236 m., Naujoji Romuva, 41.
28. Kautyn s ties Saule - Šiauliais prieš 700 m., papildoma naujais duomenimis, Trimitas, 39-42.
29. Eiliuotoji Livonijos kronika ir jos autentiškumas, Židiny, 10, 289 - 303.
30. Saul s - Šiauli kautyn s 1236 m. ir j reikšm , Karo Archyvas VII ir atspaudas.

1937

31. Durb s kautyn s ir j politinis vaidmuo, Karo Archyvas, VII, IX ir atspaudas.
32. Po kryžiaus ženklų, Tiesos Kelias, 7-8, 325-339.

1938

33. Medži kultas senov s lietuvi religijoje, Soter XV ir XVI.
34. Lietuvos pad tis 1917 ir Vasario 16 d. Akto genez , Židiny, 5-6, 610-634.
35. Krikš ionyb s kelias Lietuvon, Tiesos Kelias, 5, 273-312.

1939

36. Lietuvos politin b kl 1918 m. pradžioje ir Vasario 16 d. Aktas, Židiny, 1 ir 2.

1940

37. Lietuvos istorija romantizmo metu ir dabar, LKMA Suvažiavimo darbai III, 320 - 341.
38. D. L. K- i ekonomin politika savo dvaruose iki XV amžiaus pus s, Lietuvos praeitis, I, 5-28.

1941

39. Lietuvi ir Pr s prekybiniai santykiai, Lietuvos Praeitis, III tomas, konfiskuotas ir sunaikintas.
40. Lietuvos prekybiniai santykiai su užsieniu XVI a. ir j vaidmuo anuo metu Europos prekybai, Lietuvos Praeitis, III t., konfiskuotas ir sunaikintas.
41. Kuchmeister, Michael, kryžiuo- i vietininkas (vaitas) Žemai- iuose Vytauto laikais, V. D. Muziejaus metraštis, I tomas.
42. Trak Galv s ežero salos pilis, ten pat, ir atspaudas.

1944

43. Senasis lietuvi tik jimas, Kul- t ra, 3.

1946

44. Kunigo vaidmuo lietuvi tau- tos atgimime, Naujas Gyveni- mas, 14 - 17.
45. Stasys Šalkauskas — žmogus ir profesorius, Tremtini Mokyk- la, 5-6, 16-25.
46. Vytautas Didysis ir jo vaidmuo lietuvi tautai (Z. Patirgo sla- pyvardžiu), Aidai, 11, 179-185.

1947

47. Lietuvi tautos valstybin s s mon s reikšmingieji etapai, Aidai, 1, 10-13 ir 2, 75-80.
48. Lietuvos vaidmuo Europos is- torijoje, Tremties metai, lietu- vi rašytoj metraštis, išleido Patria, 504-515.
49. Praeities reikšm lietuvi tau- tos išsilaikymui, Aidai, 9, 389-398.

1948

50. Kelias laisv ir Vasario 16- toji, Aidai, 11: Žiburiai, Vasa- rio 15 ir Europos Lietuvis 5 ir 6.
51. Iš Mažosios Lietuvos kult rinio gyvenimo 16 - 18 amž., Aidai, 18, 356-368.

1949

52. Prie Vasario 16-sios istorijos, Žiburiai, 22 (217).
53. Kelias Vasario 16-j : faktai, kuri nereik t neigti, Žiburiai, 32 (227).
54. Lietuvi kult ros problemos, Aidai, 22, 17-23.
55. Lietuvi kult ros tarpniai, Ai- dai, 23, 58-64.

1950

56. Vatikano archyvas — aruodas lietuvi kult ros istorijai, Ai- dai, 3, 110- 113.
57. Šventieji metai ir j reikšm , Aidai, 1, 2-6.
58. Europos kelias dabartin kri- z , Aidai, 8, 337 - 343.

1951

59. Merkelis Giedraitis arba Lie- tuva dviej amži s vartoje, Aidai, 3, 110-120; 4, 163-170; 5, 207-215; 6, 254-263 ir 7, 317-324.
60. Lietuvos Bažny ios keliu, Kara- liaus Mindaugo krikšto 700 me- t ir Lietuvos bažnytin s pro- vincijos sukaktims pamin ti, Kunig Vienyb s leidinys, 30 psl., New York.

1952

- 61 Vysk. Petras Pranciškus B ys, žmogus, vienuolis, lietuvis, Ai- dai, 1, 1-17.
62. Prelatas Kazimieras Šaulys, jo 80 met amžiaus sukakt mi- nint, Aidai, 1, 61-67.

1953

63. Lietuvi kalba Lietuvos viešajame gyvenime, žiupsnelis medžiagos iš Romos archyvo, Aidai, 8, 360-368 ir 9, 408-417.
64. Mažosios Lietuvos lietuviai, minint Klaipėdos prijungimo 30 met sukakt, Aidai, 2, 57-62.
65. Pirmieji tremtiniai iš Lietuvos. Karaliaušiaus archyvo duomenys, Draugas, II dalis, 10, 10.

1954

66. Lietuvi tautos žygį šaltiniai. Karaliaušiaus archyvo svarbiausios praeitės, Aidai, 7, 297 - 302.
67. Mindaugas ir jo karūna, Aidai, 1, 1-8 ir 2, 54-59.
68. Mindaugas und seine Krone, Zeitschrift fuer Ostforschung, III, 3, 360-386.
69. Bažnytinis giedojimas Lietuvoje XVI-XVII amžiuje, Muzikos žinios, 4, 100-109; 1955, 2, 59-62; 4, 116-122 ir 1956, 2, 35-37.
70. Senosios lietuviškos knygos. Kritika prof. V. Biržiškos "Senoji lietuviška knygos istorija" I dal., Aidai, 4, 181-184.

1955

71. Šv. Kazimieras (1458 - 1484), išleido "Darbininkas, New York, 222 psl. ir 72 psl. iliustracijos.
72. Kovoje dėl laisvės. Šešios savaitės (1941 birželio 23 d. sukilimas ir Laikinoji vyriausybė), Laisvė, 6, 31-40.
73. Katalikybės restauracija Lietuvoje, Lux Christi, 2, 16-24.
74. Žemaičiai religiniai padėties vyšk. J. Petkūno laikais, Aidai, 9, 377-381.
75. Atbūndanios tautos žygiai ir veikėjai. Prof. Mykolo Biržiškos "Lietuvių tautos kelias", Aidai, 1, 29-38.

76. Dešimtmetis ir kairė demokratinė Lietuvoje, Laisvė, 10, 16-24.
77. Žemaičiai religiniai padėties prieš Vysk. Merkel Giedraitį, Aidai, 6, 265-269.
78. Protestantizmo krizė Lietuvoje, Aidai, 10, 460-462.
79. Lietuvos ir kitų baltų valstybių praeitės sovietų interpretacijoje, Europos lietuvis, 12-19.

1958

80. Vasario 16-sios istorinė keturių dešimtmečių perspektyvoje, Draugas, 27/11, 5, 7 ir Europos lietuvis, 5-6.
81. Šv. Kazimiero žygis Vengrijoje, Aidai, 3, 109-117.
82. The Role of Lithuania in European History, Lietuvių Dienos 3.
83. Mokslai, iš kurių . . . Tavo sėkminga stiprybė sėmia (klausiškai apie istorijos mokslus nepriklausomoje Lietuvoje), Laisvė, 16/17, 9-20.
84. Krikščionybė - kelias Lietuvon, Laiškai lietuviams, 1-9.
85. Lietuvos valstybės galybės kūrėjas didysis Gediminas (1316-1341), Aidai, 9, 376-383 ir 10, 422-427.

1960

86. Lietuvos valstybingumo išplėtimas slavų erdvėse. Gediminaičiai šeši dešimtmečių pastangos (iki 1408), Tautos Praeitis, 1:2, 501-520.
87. Ikišioliniai lietuvių kultūros istorijos tyrimai, Bibliografiniai - kritiška apžvalga, Aidai, 1, 22-30.
88. Žemaičiai klausimas ir Žalgirio kautynės, Aidai, 7, 278-281 ir 8, 325-328.
89. Herojiški momentai Lietuvos istorijoje, Laisvė, 23, 6-31, 51.

90. Didysis lietuvi tautos laimėjimas prie Durbės (700 metų nuo Durbės kautynių (1260[^] 1960) ir jo politinis vaidmuo), Aidai, 6, 233-240.
91. Steigiamojo seimo darbai, T - viškas aidai, 30-36.
- 1961
92. Rusifikacija — rusų veržimosi Vakarų pagrindinis veiksnys, Lietuvos atvejais, Laisv, 25, 19-25 ir 26, 21-30.
93. Prelatas Pranas Penkauskas (1899-1960), LKMA Suvažiavimo darbai, IV, 264-267.
94. Adolfo Šapokos darbai Lietuvos istorijos srityje, Aidai, 6, 233-244.
95. Dr. Kazimieras Jokantas (1880-1945 Sibire), LKMA Suvažiavimo darbai, IV, 237-239.
96. Lietuvos ir Apaštalo sosto santykiai amžinajame bajorų (iki XVIII amž. galo), LKMA Suvažiavimo darbai, IV, 117-152 ir atspaudas.
97. Prof. K. Jablonskio atminimui (1892-1960). Jo našas Lietuvos istorijos mokslui, Aidai, 1, 18-22.
- 1962
98. Lietuvių tautos rezistencijos reikšmingieji momentai, Tautos sukilimo prieš bolševikus dvidešimtmės atžymėjimai, Laisv, 29, 10-19.
99. Tavo Kazimiero Rėkliaus „MIC, 75 metų sukakimui“, Aidai, 9, 424-425.
- 1964
100. Grigaliaus Valavičiaus „Giri revizija“ ir Lietuvos didžioji giri sunykimo priežastis. Kelios vedamos pastabos. Pietinė Lietuva, Grigaliaus Valavičiaus 1559 metų Lietuvos giri aprašyme, Lietuvos Miškininkų
- Sjungos Išeivijoje leidinys Nr. 3, 31 - 35 psl.
101. Lietuvos istorija naujų šaltinių ir pokarinių tyrimų šviesoje, LKMA Suvažiavimo darbai, V, 523-600.
102. Simanas Daukantas ir jo palikimas Lietuvos istorijos srityje. Šimtmečio sukakimui (1864. 11.24 - 1964.12.6) nuo pirmojo lietuvių tautos istoriko mirties, Aidai, 9, 385-395.
- 1965
103. Vasario 16 akta, LE XXXIII, 212-218.
104. Pirmasis Lietuvos karalius Mindaugas ir jo palikimas, Metraštinis, I, 53-116.
- 1966
105. Lietuvos krikšto problema, Aidai, 5, 193-198; 6, 266-270 ir 8, 363-367.
106. Vyskupo P. B. Ios (1972 - 1951) atsiminimai, du tomai apie 600 psl., surašė prof. dr. Z. Ivinskis, red. J. Vaišnora, MIC, išleido Lietuviškos knygos klubas.
- 1967
107. Aktualieji Lietuvos istorijos klausimai, Laisv, 41, 22-28.
- 1968
108. Lietuvos istorija iki Gedimino dinastijos išmirimo (1572). LE, XV, 291-305.
109. Vasario Šešioliktoji ano meto tarptautini santykių fone, Laisv, 42, 12-19.
110. Nepriklausomos Lietuvos politinio gyvenimo raida ir l žiai, Laisv, 44, 31-55.
- 1969
111. Lietuvos ir Sovietų Sąjungos santykių dvidešimtmetis (1918-1939). Reikšmingieji etapai šal-

SOVIETINAMAS ŽMOGUS

(Atkelta iš 37 pusi.)

t už laisv Lietuv ir koks už dabartin status ?

— 80 - 85 nuošim iai pasisakyt už dabartin status .

— Jei taip iš tikro b t , tekt gail tis ir g dytis savo tautos. Laukin s tautos siekia laisv s. Mes turime t kstantmet istorij . M s duomenys kiti: 90-95 nuošim iai pasisakyt už laisv ir nepriklausom Lietuv . Už tai balsuot ir dalis rus , apsigyvenusį Lietuvo-

tini šviesoje, Aidai, 6, 254-260; 7, 290-293 ir 8, 346.

1970

112. Lietuvos Steigiamasis Seimas, jo kilm ir reikšm . Laisv , 50, 3-25, 51.

113. Die Baltische Frage im 17. Jahrhundert, 21 p.; atspaudas iš kolektyvinio veikalo Der Ostseeraum im Blickfeld der Deutschen Geschichte, Boehlau Verlag, Koeln-Wien.

114. Prof. Pranas Dovydaitis, apaštalautojas ir mokslininkas, Šaltinis ir atspaudas.

1971

115. Dr. Jon Deveik ir jos veikla Lietuvos istorijos srityje, Aidai, 8, 355-366.

1972

116. Vasario 16-sios prasm , Lietu*vi dienos, 2, 4.

117. Vasario 16 ir "Lietuvos klausimas" anuomet, ten pat, 5-6.

118. Lietuva ir žydai istorijos šviesoje, Aidai, 1971, 10.

119. Žemai i vyskupijos k rimas; perduota LKM Akademijos metraš iui spausdinti.

120. Lietuvos istorija, vokie i kalba (rankraštyje).

je. Tai patvirtina ir ia atsilank partie iai.

— Duomen savo tvirtinimams paremti niekas neturi. Galiu klysti aš, gali klysti ir j s šaltiniai.

Atsiveikinau savo vaikyst s draug . Jis vis kviet atvykti Vilni . "Noriu Lietuv " atsakiau. Jis palink jo išlikti gerai lietuviais. Aš atsakiau, kad kli i išlikti gerai lietuviais yra ir ia, ir ten. Palink jau, kad tas kli tis visi veiktume.

STIPENDIJAS SKIRTI...

(Atkelta iš 4 pusi.)

iškelti. O k bekalb ti apie nepasiturinius studentus.

Jei rektorius sutikt tai padaryti ir jei jam tai pasisekt , mes su džiaugsmu studentus ir aspirantus ia priimtume. Esame tikri, kad amerikietiškas daktaras tikrai gal s varžytis su sovietiniu "mokslo kandidatu" ir savo žiniomis, ir patyrimu, ir gudimu dirbti. Gal kiek nukent t marksizmas - leninizmas, bet jis jau ir taip kult ringame pasaulyje laikomas atgyvena. Ir A. Pavidonis "Vilnyje" gal t parašyti, kad vietoje kelneri ir pardav j ia vykt studentai ir jauni profesionalai. Tai tikrai b t naudinga ir Vilniaus universitetui ir visai Lietuvai .

S. Giedrys

Malonus skaitytojai, savo pastabas apie š " Laisv " numer si sk šiuo adresu: Laisv , Post Office Box 34461,

Los Angeles, Calif. 90034

SKELBTI PALIAUBAS

Prieš Antrą pasaulinį karą, japonams užpuolus Kiniją, savo tarpe bekovoję kinai nacionalistai ir komunistai paskelbė paliaubas ir ginklu atsuko prieš bendrą priešą. Lietuva ne užpulta, bet priešą pavergta. Rodos, to fakturo t pakakti, kad laisvę operuojanios lietuviškos jėgos galėtų be didesni sunkumų išvystyti vieningą akciją, kiek manoma, pavergtam kraštui pagelbėti.

Esame pluralistinis visuomenės dalis, tad pasiskirstymas ideologijomis, grupėmis, srovėmis yra neišvengiamas, kad ir kaip kas tam nepritartų ar jį pagrįstai smerktų. Tačiau ne pagrindinis blogyb yra pats pasiskirstymas. Daug blogiau, kad tos grupės, srovės, generacijos nesiekia vieningos veiklos kovoje už Lietuvos išlaisvinimą. Gal pagrindinis klaidavotai, kad per pastaruosius 15 metų lietuviškieji veiksniai daugybą kartų rinkosi pasitarimus ir konferencijas savo kompetencijos riboms nubrėžti, o ne laisvės kovos strategijai išdirbti, planams priimti ir pareigoms atlikti. Vietoje kovos prieš okupantą, prasidėjo nesibaigę beato-dairiški kiviariai savo tarpe už "valdžios" teritorijos išlaikymą ar kompetencijos ribų praplėtimą. Veikų vertingumo mastu imta laikyti priklausymas ar nepriklausymas kokiai organizacijai, o ne jų pajūgumas, patirtis, atlikti darbai praieityje ar pasiruošimas

ir veikla dabartyje. Ir taip buvo prarasta daug brangaus laiko, sugadinta kraujo, išėikvota kovai už Lietuvos laisvę suaukoto pinigų.

Priebrendo ir jau perbrendo laikas kovai savo pačios tarpe paskelbti paliaubas. Tarptautinis politikos lauke prasidėjus didžiuliam pasaulio galybių manevravimas gali būti ženklas artėjančio istorinio reikšmingo vykiams sutikti neužtenka vien būti, bet daugiau rodyti budrumo, ryžto daryti sprendimus ir išmintingai bei pasiaukojančiai veikti.

Būti ir vykius tiksliai pasitebti gali ir eiliniai bendruomenės nariai. Jie laiku pajūgia ir aliarmuoti. Gi sprendimai ir veiklos iniciatyva turi ateiti iš vadovų. Vien paskutiniu metu "bebūdami" Amerikos lietuvi vadai pamiršo paveikiai akcijai pašaukti lietuviškas jėgas ryšium su prezidento Nixono pramatyta kelione Maskvoje. Paruoštoji peticija per daug mągštūkai suredaguota ir parašū rinkimas neefektingai pravestas.

Kovai dėl Lietuvos laisvės Amerikoje revitalizuoti reikia naujos konferencijos, kurioje turėtų būti pakviesti autoritetingi, patyrę, asmenine auka ištikimybę Lietuvos laisvei paliudiję ir lietuviškame gyvenime prasmingai besireiškę, dr. Adolfo Damušio žodžiais kalbant, susipratusių ir susiprantančių generacijų atstovai.

BENDRUOMEN TURI...

Bendruomen turi suorganizuoti stiprias apylinkes ir rinkti lietuvi enciklopedijos angl kalbaprenumeratas. . Bendruomen turi platinti lietuviškas knygas, laikrašius. . . Bendruomen turi paruošti lituanistinis mokykloms geresnius vadovlius. . . Bendruomen turi nesikišti politik. . . Bendruomen turi jaunim išlaikyti lietuvišk. . . Bendruomen turi ... — tai su patarimais Lietuvii Bendruomenei atskub jusi žmoni balsai. Taciau tie garsiai sakomi balsai dažniausia ateina iš t, kurie jau iasi stov šalia Lietuvii Bendruomen s ir savo patarimais siekia ne Bendruomenei padeti, bet j sukompromituoti.

Patarimas "Bendruomen turi" implikuoja ir pat patarj: jis turi stiprinti apylinkes, platinėti enciklopedij, knygas ir laikrašius, lietuviškai auklėti jaunim, remti lituanistines mokyklas. . . Jeigu viso to patarjas nedaro, tai jo patarimai yra tik tušti ir nenuoširds žodžiai. Bendruomen yra visiems pilnai atvira ir jos veiklon jungtis nra joki apribojim. Gi patarimas "nesikišti politik" pats savyje jau yra politikavimas, siekis savo tariamus priešininkus išstumti iš tam tikro lietuviškos veiklos lauko.

Iš antros pusės, jei "Bendruomen turi" žodžius kas sako iš nuoširdaus sitikinimo, tai parodo, kad su Bendruomen s organizuotu gyvenimu ir darbais nra

susipažin s.

Bendruomen nra koks atominis reaktorius, kurio pagamint energij galima pasirinkta linkme mechaniškai nukreipti. Ji yra gyv j lietuvišk j g k rybiška santalka, ir tos j gos pa ios nustato jud jimo krypt. Bendruomen ir juda, nors kaip kiekviena kita organizuota veikla, sutinka kli i, patiria sunkum ir nes kmi. Bendruomen suorganizavo centralizuot lituanistinio švietimo sistem ir jos pastangomis išleidžiami nuolat tobulesni vadov liai; mokyklomis, mokytoj kursais, jaunimo kongresais, tautini dain ir šoki švent mis, teatro festivaliais, kult ros kongresais ir kita kult rine veikla Lietuvii Bendruomen purena lietuvišk dirv, kurioje gyvyb s syvus gauna lietuviška knyg, laikraštis, encikopedija, lietuvyb visapusiškai.

Lietuvi Bendruomen bent iki šiol nesikišo politik, jei j suprasime kaip lietuvi politini grupi tarpusavius santykius. Taciau dalyvauti kovoje d l Lietuvos laisv s yra kiekvieno s moningo lietuvio ir visos Lietuvii Bendruomen s ir teis, ir pareiga. Toje veikloje dalyvauja vis kit krašt Lietuvii Bendruomen s, ir niekas neturi teis s iš laisv s kovos išjungti Lietuvii Bendruomen s JAV-se. Tos kovos j g atstovavimas svetim j tarpe jau yra susitarimo reikalas. Pageidautina, kad tas atstovavimas reikšt si vieningai.

Mielas skaitytojau,

Jau keleri metai iš eilės "Laisv" Tave išstvermingai lanko. Nelik jai skolingas. Nieko nelaukdamas, išrašyk ek ar nupirk pašto perlaid ir pasi sk prenumeratos mokest už 1972 metus. Prenumeratos mokes iu palaikai žurnalo gyvyb .

Jei kas d l koki nors priežas i b t pamirš s už 1972 metus atsilyginti ar dar b t užsilikusi nesumok ta praeities skola, administracija geguž s m nes išsiuntin s priminimus. Bet b t gera, kad to nereik t daryti, nes b t sutaupyta administratoriui laiko, o žurnalui pinig .

Prašome skaitytojus atkreipti d mes , kad administratorius netrukus keliasi nauj but ir jam skirtus laiškus ir prenumeratos mokest tuo tarpu si sti redakcijos adresu:

**Mr. Aleksas Kulnys
Post Office Box 34461
Los Angeles, California 90034**

Kaip ir kasmet, Europoje ir ši vasar vyks Lietuvišk j studij savait , o Wasagoje (Kanadoje) — JAV ir Kanados LFB studij ir poilsio stovykla. Taip pat š ruden ikagoje kvie iamas visuotinas Lietuvi Fronto Bi iuli S j džio suvažiavimas. Visi bi-iuliai raginami savo atostogas ir laik planuoti taip, kad ga-l tum te šiuose vykiuose dalyvauti.

Smulkesn s informacijos bus skelbiamos Europos ir JAV - Kanados LFB biuleteniuse.